

Onsdagen den 15 Mars 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 13 och protokollet för den 4 dennes förmiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 11 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 17, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den nu föredragna punkten innefattar en fortsättning af samma förfarande att bereda ersättning för upphörda qvarnräntor, mot hvilket jag vid Fjerde hufvudtiteln tillåtit mig framställa anmärkning. Uti ifrågavarande punkt föreslås nemligen att till godtgörelse åt kleresistaten tillhörande indelningshafvare för afskrifna qvarnräntor måtte uppföras jemte 7 öre i penningar 24 kubikfot 1 kanna *oindelt spannmål*. I betänkandet N:o 28, hvarigenom Stats-Utskottet besvarat denna Kammares återremiss af punkten 2 i betänkandet N:o 13 a, säger Utskottet bland annat: "Visserligen skulle, oaktadt sålunda ifrågavarande ersättning, såvidt den är i spannmål beräknad, bör efter årligt medelmarkegångspris och icke efter det jemlikt 1869 års förordning beräknade omsättningspris utgöras. samma ersättning numera sedan Riks-statens kolumn för indelt ränta jemväl inbegriper förslagsvis beräknad ersättning för indragna räntor kunna under samma kolumn uppföras och således anslaget oförändradt bibehållas." Utskottet medgifver sålunda, att ifrågavarande anslag skulle kunna bibehållas under samma rubrik som hittills och uppgifver icke något annat skäl för förändringen, än att den skulle lända till större beqvämlighet för vederbörande tjänstemän vid uträkningar

verkställande. Det är visserligen ganska bra att man vill göra det så bekvämt som möjligt för den, som skall räkna ut löneanslagen, men ännu viktigare är att åstadkomma ordning och reda i sjelfva Riks-staten, och efter mitt förmenande är det otjenligt att införa ett nytt förut okänt sätt för räntors omsättning. Om man granskar den specifikation öfver afskrifna qvarnräntor, som finnes bilagd Stats-Utskottets Utlatande N:o 28, skall man finna, att der blifvit för ifrågasvarande qvarnräntor infördt ett nytt sätt för förvandlingen än 1855 års kungörelse bestämmer, så att till exempel i ett län, der räntepersedlarne skola utgöras af spanmål, smör och penningar, och en försvunnen qvarnränta hittills utgått i dessa tre persedlar, man nu hittat på att förvandla densamma till en ny titel som heter "*oindelt spanmål*" i stället för att antingen låta den qvarstå orubbad såsom hittills eller, såsom jag anser rätteligen bort ske, förvandla densamma till penningar, enligt de i 1869 års förordning bestämda grunder. Jag har ansett så mycket angelägnare att härå fästa uppmärksamheten nu, då föredragningen af 8:de hufvudtiteln börjar, som det just är på denna hufvudtitel som indelta räntor och indelt tionde numera företrädesvis förekommer, till följd deraf att man vid regleringen af lärarnes vid elementarläroverken löner försummat att, såsom vid regleringen af landstats-tjenstemännens löner skett, till Statsverket i utbyte emot kontanta anslag indraga de till dem utgående räntor, samt fara synes mig kunna vara för handen att om det nu föreslagna nya sättet att förvandla *indelt* spanmål till *oindelt* sådan blir godkänt, det tilläfväntas icke torde dröja längre än till nästa riksdag, förr än man får förslag derom, att alla omförmälda till lärarne vid elementarläroverken anslagna räntor och tiondespanmål skola på sådant sätt omsättas och således komma att i Riks-staten figurera under rubriken *oindelt spanmål*. Skulle detta sätt vinna häfd, så förfelas det syftemål man på sednare tider haft, att komma ifrån alla dessa natura-prestationer. Om jag väl kan inse fördelen för räntetagaren af den föreslagna åtgärden, kan jag deremot icke ur det allmännas synpunkt upptäcka nyttan deraf och finner den så mycket mindre angelägen, som om man slår upp det reglemente, som fastställdes för Riksgälds-kontoret vid 1870 års riksdag, skall man der finna, bland utgiftsposterna ett särskildt förslagsanslag, som just är afsedt för godtgörande af räntetagares förluster på grund af indragna qvarnräntor. Har nu en tjensteman eller annan person gått förlustig en sådan ränta, erhåller han genom Statskontorets mellankomst ersättning derför från Riksgälds-kontoret, utan att den spanmål, som ingått i räntan, behöfver under den ifrågasatta nya rubriken göras i Riks-staten synlig. Då Utskottet sjelf medgifvit, att utan förlust för räntetagare man kan låta räntan qvarstå under den rubrik. derunder den nu finnes i Riks-staten upptagen, anhåller jag om afslag å ifrågasvarande punkt.

Friherre af Ugglas: Vid Fjerde hufvudtitelns behandling förekom en fråga af lika beskaffenhet, som den förevarande och Grefve Mörner yrkade då återremiss af densamma, hvilket äfven blef Kammarrens beslut. Jag ansåg icke denna återremiss fullt befogad, ty

det är fullkomligt likgiltigt, efter hvilken grund denna ersättning för indragna qvarnräntor kommer att förvandlas, då den icke kommer att *utgå* efter den grund, som dervid följes, utan efter medelmarkgångspriset. Vid sådant förhållande är det likgiltigt, om den förvandlas efter 2 R:dr 10 öre per kubikfot eller efter något annat pris, men jag anser, att förvandlingen efter 2 R:dr 10 öre för det närvarande är bättre, emedan öfriga oindelta räntor äro upptagna efter detta pris. Hvad nu beträffar Grefve Mörners yrkande om afslag, så kan jag icke riktigt fatta detsamma, då den ränta, som förut anvisats, blifvit indragen och ersättning derför väl måste beredas på sätt förut varit vanligt. Jag anhåller om bifall.

Grefve Mörner: Det är icke *jag*, som velat införa någonting nytt, utan *Utskottet*, hvilket understödt Kongl. Maj:ts förslag derom. 1871 års Riks-stat upptager ju under rubriken "förslagsanslag" i första kolumnen "indelt ränta och ersättning för indragna räntor." Den nu gjorda framställningen att förflytta från denna kolumn, der de försvunna qvarnräntorna hittills haft sin plats, den uti nämnda räntor ingående spanmål till en ny kolumn för "oindelt spanmål" inverkar icke det minsta på indelningshafvarens rätt, ty den är redan skyddad genom första kolumnen, men genom förändringen införes en ny rubrik för *spanmål under lönerna*, hvilken det synes mig att mau bör undvika. Hvilken tanke, mine Herrar, ligger till grund för åtgärden att nu uppföra en sådan rubrik som "oindelt spanmål", sedan det blifvit så ordnadt, att Kronan icke vidare skall erhålla någon spanmål *in natura*, utan med ingången af detta år alla räntor och all tionde skola utgå i penningar? En sådan rubrik, som hänvisar på en icke vidare befintlig inkomstitel, förefaller åtminstone mig oegentlig, och jag kan icke utfinna någon annan anledning dertill än den, att, då en del tjänstemän få sig under lönen tillagd "oindelt spanmål", dessa vid ett tilläfventyrs skeende utbyte af indelta löner mot kontanta anslag, skulle kunna blifva bortglömda och således fortfarande få behålla den lilla fördel, som genom spanmåls-prisets stigande utöfver uppskattningen i staten möjligen kan dem beredas. Det är eget nog, att icke äfven forsellön-ersättning för spanmålen fått en plats i kolumnen, då derigenom en verklig lättnad kunnat beredas vederbörande redogörare, för hvilka det icke är ett så litet besvär att räkna ut, huru mycket alla i sådant hänseende utgående 25- och 50-öringar kunna för hvarje räntetagare göra. Då, på sätt Utskottet äfven medgifver, indelningshafvaren icke blir i sin rätt lidande derigenom, att Riks-staten förblifver oförändrad men ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle föranleda dertill, att de, som skola hafva ersättning för förlorade qvarnräntor, blifva satta under en annan kategori än de som fortfarande hafva sina räntor i behåll, och detta endast kan föranleda trassel, yrkar jag fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Herr Faxe: Det är gifvet, att i Riks-staten måste uppföras den spanmål, som motsvar de indragna qvarnräntorna, emedan eljest vederbörande tjänstemän icke kunna uträkna de belopp i penningar,

hvertill de indragna räntorna böra förvandlas. Frågan blir då, till hvad pris spanmålen bör upptagas i riks-staten, och mig synes skäl vara att upptaga dem till ett pris, som närmar sig så mycket som möjligt det, efter hvilket den kommer att betalas. Vi hafva dessutom redan förut vid 6:te hufvudtiteln fattat beslut i en fråga af alldeles lika beskaffenhet med denna, dervid räntorna blifvit beräknade efter samma pris, som det af Stats-Utskottet nu föreslagna, och det skulle ju blifva en orimlighet, om enahanda räntor under en annan hufvudtitel upptagas efter en annan beräkningsgrund. Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Jag har icke Stats-Utskottets betänkande angående 6:te hufvudtiteln till hands, men, om icke mitt minne bedrager mig, var den uppgift, som lemnades af den föregående talaren, icke fullt riktig, utan tror jag att han förblandade den 6:te hufvudtiteln med den 4:de. Vid 4:de hufvudtiteln förekom verkligen en fråga af lika beskaffenhet med den förevarande, men den blef af Kammaren återremitterad och, om vi hafva något tålmod, kommer den snart åter före, då vi blifva oförhindrade att deröfver fatta beslut.

Herr Faxe: Jag sade *sjette* hufvudtiteln, och det är icke något misstag, att den fråga, som der förekom af lika beskaffenhet med denna, är afgjord.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

4:de punkten.

Herr Bergstedt: Då frågor om undervisningsväsendet förekomma i Riksdagen finner sig snart sagdt hvarje ledamot af Kammaren behörig att yttra sig och man får vanligen mycket långa diskussioner, hvaremot den högsta undervisningens angelägenheter, eller hvad som rörer universiteten. oftast halkar Kammarens uppmärksamhet så ledigt förbi, att man någon gång kanske önskade att hafva somliga saker ogjorda. Jag hoppas derföre på Kammarens öfverseende, om jag för en stund, och måhända vidlyftigare än denna lilla angelägenhet synes fordra, ber att få taga dess välvilliga uppmärksamhet i anspråk. Vid förra riksdagen väcktes af en ledamot af Andra Kammaren, sjelf professor vid Upsala universitet, förslag om inrättande af en adjunktur vid medicinska fakulteten af samma universitet, hvars innehafvare borde såsom laborator biträda professorn i medicinsk och fysiologisk kemi. Motionären anmärkte, att som denna professor icke, i likhet med de öfriga kemie-professorerna, har någon laborator, så måste han utom de egentliga professorsgöromålen sjelf tillika tjänstgöra i förbemälda egenskap, ett åtagande, som visserli-

gen för en kortare tid må kunna lyckas för en ung, kraftig och uppoffrande vetenskapsman, men som i längden icke gerna kan fortfara. Derföre hade också, sedan Upsala universitet genom sin kansler hos Kongl. Maj:t till 1865—1866 årens riksdag gjort framställning om ett anslag för ofvanberörda ändamål, den medicinska fakulteten, det akademiska konsistoriet och slutligen kanslers-embetet, med ett ord, alla tre myndigheterna enstämmigt förklarar, att, ehuru flera behof funnos vid universitetet af lärarekrafter, likväl ifrågavarande adjunktur vid den medicinskt-kemiska institutionen vore af *det mest trängande behof påkallad*, samt hade derom gjort förnyade framställningar till Kongl. Maj:t till 1867 års, 1869 års och slutligen 1870 års riksdag. Motionären, som i Andra Kammaren åberopade dessa omständigheter till bifall för sitt förslag, citerade på samma gång en förteckning af Medicine-kemie-professoren Almén öfver antalet af de medicinska studerande, som begagnat det kemiska laboratoriet under de 10 sista åren, och utgjorde detta antal 520, eller i medeltal 26 för hvarje termin. Vid samma riksdag väcktes äfven i Andra Kammaren af annan motionär samma förslag, som denna gång blifvit af Kongl. Maj:t upptaget. Motion derom inskickades fullt utarbetad från Upsala, men fann icke i denna Kammare någon, som ville göra sig till dess målsman. Båda motionerna blefvo af Stats-Utskottet afstyrkta och för den sednare höjde sig i denna Kammare ingen röst. Deremot uttalade en ärad ledamot, som är professor vid Upsala universitet, de varmaste synpatier för förslaget om en adjunktur i medicinsk kemi och betonade särskildt billigheten och rättvisan deraf, att medicinska fakulteten i Upsala i detta afseende blefve lika ställd med Carolinska institutet. Tillika förklarade han, med särskildt afseende på den ifrågasatta adjunkturen i nordiska språk, att, då universitetet är i behof af ökade lärarekrafter i åtskilliga viktiga ämnen, kunde under nuvarande förhållanden ej särskildt företräde gifvas åt detta ämne i jemförelse med mekanik, statistik, politisk ekonomi och andra vetenskaper, hvilka äro i största behof af särskilda lärarekrafter. Med denna talare instämde icke mindre än sex ledamöter af denna Kammare, bland hvilka general-direktören i Sundhets-kollegium, en f. d. chef för Ecklesiastik-departementet, som har plats i Kammaren, samt sekreteraren vid universiteternas kanslers-embete. Båda motionerna blefvo emellertid af Riksdagen afslagna.

Hvem skulle väl under sådana omständigheter hafva kunnat vänta något annat än, att ett så trängande behof, hvilket så många gånger blifvit af samtliga universitets-myndigheterna hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmaldt, också skulle blifva föremål för Kongl. Maj:ts nådiga behjertande. Ingenting sådant har emellertid inträffat, utan Kongl. Maj:t har i stället upptagit den andra framställningen, om hvars vikt ingendera af de båda universitetsprofessorerne, som äro ledamöter af Riksdagen, för lidet år hade något att förmåla. Hos den enskilde folkrepresentanten är det egnadt att väcka betänkligheter, när han ser behofven vid landets högsta läroanstalter så oväntadt och utan all synlig anledning omvexla, och, då han icke kan föreställa sig, att den första statsmakten utan djupa och verkliga grunder gör

sina hemställningar till andra statsmakten, ligger den tanken nära till hands, att skäl förefinnas äfven för den närvarande, som icke blifvit offentligen uttalade. Skulle de måhända vara att söka uti svårigheten att vidtaga anordningar till fördel för den medicinska undervisningen i Upsala, utan att på samma gång genom en fullt tillfredsställande lösning reglera de frågor, som så länge varit sväfvande i afseende på Carolinska institutets ställning till läkarebildningen i riket? Jag skall icke vidlyftigt afhandla denna fråga, som i förra dagar så länge och så ifrigt tagit de fordna Ståndsriksdagarnes uppmärksamhet i anspråk. Om några få hufvudpunkter torde det dock tillåtas mig att yttra mig. År 1840 beviljade Ständerna åt Carolinska institutet ett nytt betydande anslag med det vilkor, att Institutet efter 1822 års reglemente erhöle sådan organisation, att läkare der skulle kunna fullständigt utbildas för alla grenar af medicinalväsendets behof. År 1848, då Ständerna funno ingenting af Regeringen vidgjordt, anhöll Riksdagen i underdånighet om nedsättande af en komité, som skulle uppgöra förslag till organisation af Institutet i öfverensstämmelse med 1840 års Riksdags beslut. Vid 1856—1857 årens riksdag befanns ställningen oförändrad. Ständerna förnyade då sin underdåniga anhållan om nedsättning af en komité och lade dertill en anhållan, att de vid Carolinska institutet bildade läkarne måtte erhålla samma kompetensrätt som de vid universiteten promoverade medicine doktorerna. Härefter blef verkligen en komité nedsatt, hvilken 1859 afgaf sitt betänkande, i hvars första alternativ tillstyrktes, att till Carolinska institutet hela läkarebildningen i riket skulle förläggas. År 1861 utfärdade Kongl. Maj:t stadgar för Carolinska institutet, hvilka inrymde åt de från Institutet utexaminerade läkarne den af Ständerna äskade kompetensrätten, men fränkande dess lärare-kollegium rättigheten att anställa examen i de theoretiskt-medicinska undervisningsämnena, hvilken examen hädanefter ovilkorligen skulle afläggas vid universiteten. Dessa stadgar blefvo föremål för ett bitert klander af 1863 års Ständer, hvilka uti en i mycket skarpa ordlag hållen skrifvelse af den 16 Maj uttryckligen begärde, att Kongl. Maj:t måtte göra afseende på föregående Riksdagars önskningsar. Der stå sakerna nu, utan att något vidare tilldragit sig än att, då förre professoren i materia medica vid Institutet år 1867 afgick från sin befattning och lärare-kollegiet i underdånighet hemställde, att tjensten måtte förvandlas till en profession i fysiologi, ett ämne af största vikt för den medicinska vetenskapens närvarande utveckling, denna hemställan icke lyckades vinna nådigt afseende, utan professionen ännu alltjemt hålles obesatt.

Vid 1869 års riksdag ställde en ledamot i Andra Kammaren till dåvarande chefen för Ecklesiastik-departementet en interpellation, hvilken besvarades ungefär i den syftning, att för ordnandet af den medicinska undervisningen i fäderneslandet icke ännu blifvit vunnit tillräcklig erfarenhet. På mer än en person, som plägar lemna uppmärksamhet åt offentliga angelägenheter, tränger sig utan tvifvel den frågan, huru lång tid det ännu skall åtgå, innan denna erfarenhet må anses hafva blifvit förvärfvad. För min del finner jag mig förhindrad att derom söka vinna någon upplysning på den nyssnämnda

vägen, emedan jag anser interpellationsrätten böra vara förbehållen åt de stora politiska frågorna. Jag gör icke heller anspråk på att i detta afseende erhålla någon ledning för mitt omdöme af den nuvarande chefen för Ecklesiastik-departementet, som jemförelsevis en kortare tid beklädt sitt höga och maktpåliggande embete. Dertill kommer, att denna tid varit särdeles egnad att med stora och bekymmerfulla politiska frågor sysselsätta uppmärksamheten hos Kongl. Maj:ts Regering, men jag vågar tro mig uttala något mer än en blott personlig mening, då jag här yttrar den lifliga önskan, att Carolinska institutet i en icke allt för aflägsen framtid måtte se sina angelägenheter ordnade på ett sätt, som öfverensstämmer med dess rika utrustning både i andliga och materiella krafter och ej allt för mycket står i strid med de uttryckliga vilkor, under hvilka Kongl. Carolinska medico-chirurgiska institutet varit under en lång följd af år föremål för Rikets Ständers storartade frikostighet.

Redan af hvad jag nu haft äran anförä torde det vara klart, att jag har svårt att med min röst bidraga till beviljandet af anslag för inrättandet af adjunkturer i nordiska språk. Men äfven andra betänkligheter möta. Under de sista decennierna hafva flera nya lärostolar, såväl professioner som adjunkturer i språkvetenskapliga ämnen, blifvit vid våra universiteter inrättade. Först delades den esthetiska professionen i två delar, af hvilka den ena erhöll den icke fullt klara bestämningen för ny-europeisk linguistik och modern litteratur. Derefter följde inrättningen af två adjunkturer för moderna språk i Upsala och en i Lund. Jag har ofta frågat mig, hvilket syftemål man med dessa lärostolars inrättande egentligen afsåg att uppnå. I vanliga fall studerar man moderna språk för att korrekt och ledigt kunna begagna dem i tal och skrift. Endast ett försvinnande fåtal studerar dem för egentliga språkliga ändamål. Af gammalt funnos vid universiteten särskilda språkmästare, af hvilka åtminstone några voro infödda, hos hvilka den studerande ungdomen kunde vinna den erforderliga öfningen att tala och skrifa främmande levande språk. Men med tiden ansågs förmodligen denna praktiska anordning alldeles för simpel. Man ville hafva saken lärd och vetenskaplig och de moderna språklärostolarne inrättades i en öfvervägande esthetisk och belletristisk anda. Jag känner icke närmare hvad dermed blifvit vunnet, men jag föreställer mig, att det icke är någon ohjelpig skada, om den ena af dessa adjunkturer fortfarande skulle komma att stå obesatt i brist på kompetenta sökande. Om också professorn i moderna språk, såsom man af föreläsningsskatalogerna finner hafva egt rum, framsäger sina katederföredrag på det främmande språket, så vinnes dermed ingen öfning för åhörarne, utan på sin höjd den lilla tillfredsställelsen för professorn, att ådagalägga sin förmåga att för egen del åstadkomma några korrekta meningar på det främmande språket med genuint svensk tankegång och mer eller mindre svenskt uttal. Vid främmande universitet har man gått tillväga på ett helt annat sätt. Der inkallar man utmärkta främmande vetenskapsmän och litteratörer, hvilka på sitt språk och utur sin nationela synpunkt behandla ämnen, som höra till deras litteratur.

litteratur. Genom sådana föreläsningar vinnes ej blott den ovärderliga fördelen för åhörarne att höra det främmande språket talas, så som det verkligen talas, utan äfven den snarare större än ringare fördelen att höra främmande litterära alster tolkade så som de af in-födningen uppfattas.

Detta slöseri med moderna lärarebefattningar, till anspråket filologiska men till verkligheten esthetiska, måste jag djupt beklaga icke blott derföre att det med dem afsedda gagnet icke vinnes, utan fastmera derföre att de blifvit ett hinder för åstadkommandet af lärostolar i verkligt filologiska ämnen, som vid våra universitet sorgligt nog äro alldeles orepresenterade. Saken är nemligen den, att genom den på sednare tiden vunna bekantskapen med den ariska eller indisktpersiska språkstammen har det stora språkvetenskapliga arbetet, så att säga, skiftat mark. Det finnes numera ingen grundlig filologisk forskning utan förtrolig bekantskap med Rig-Veda, samlingen af fornindiska hymner, det äldsta språkidiom, hvaraf minnesmärken kommit till vår tid, samt med Zend-Avesta, de gamla persernas religiösa urkund, det yngre fornpersiska språk, hvaraf rester äro oss bevarade i de achemenidiska konungarnes kil-inskrifter för att icke tala om de armeniska, mediska, babyloniska, feniciska och egyptiska urkunder, hvilka med hvarje dag blifva i större och större ymnighet tillgängliga för forskningen. Vid hvarje främmande universitet af någon betydelse finnas också numera för dessa nya läroämnen icke blott en utan två eller flera särskilda professioner, hvilka omgifvas af en stor mängd vetgiriga lärjungar. Vårt lilla grannland Danmark deltager på ett ärofullt sätt i det stora kulturarbetet, icke blott genom en frejdad forskare, hvars röst med uppmärksamhet höres icke blott i Europa utan äfven i Asien och Amerika, och som utöfvar bestämmande inflytelser på fastställandet af Zend-texterna och dechiffriering samt tolkning af de persiska och assyriskt-babyloniska inskrifterna. Äfven en ung man, som åtnjutit hans handledning, har från Köpenhamn utgifvit bidrag till den gamla buddhistiska litteraturen, som väckt den lärda samtidens uppmärksamhet. Sverige har ingenting deremot svarande att uppvisa. Medlemmar af Upsala universitet, som gjort lärda bekantskap utomlands, hafva varit i tillfälle att utverka frikostiga skänker till detta universitets bibliotek af sådana arbeten, hvilka, utgifna på främmande regeringars eller vetenskapliga inrättningsars bekostnad, genom sin oerhörda dyrbarhet äro otillgängliga för vetenskapsidkare af medelmåttiga ekonomiska vilkor, och jag skattar mig lycklig att äfven för min ringa del i någon mån dertill hafva kunnat medverka. För någon tid sedan mottog universitetsbibliotheket såsom skänk, först af ostindiska kompaniets direktörer och sedan, då det indiska riket blifvit förflyttadt under Hennes Britiska Maj:ts omedelbara regering, på befallning af statssekreteraren för det indiska departementet, ett exemplar af den dyrbara upplagan af Rig-Veda, som blifvit i England på offentlig bekostnad utgifven. Detta arbete, som nu sysselsätter många tusen forskares uppmärksamhet i de tre verldsdelarne, ligger i Upsala universitets bibliotek, såsom jag af säker person inhemtat. ouppskuret och obegagnadt.

Hvad nu särskildt den formordiska språkprofessionen beträffar, — ty jag kan icke föreställa mig, att det behöfs någon universitetskatheder för att lära menniskor att läsa moderna norska och danska böcker — så inrättades den för 12 år sedan, om jag minnes rätt, på särskild anhållan af universitetets studerande ungdom. Det måste ligga nära till hands för denna ungdom att önska likartade institutioner och likartad verksamhet vid sautiiga de skandinaviska universiteterna, och då isländskan, ifall ett så omodernt namn vidare kan anses tillåtet i stället för den hos våra grannar häfdvunna formordiskan, till följd af alldeles särskilda förhållanden, hvilka här icke hafva någon motsvarighet, i dessa grannländer hade blifvit föremål för ett långt drivet specialstudium, torde man icke allt för mycket förvåna sig, om frukten af dessa nya kathedrar hittills icke blifvit så ymnig, som man i den första sangviniska hänförelsen hade väntat sig. Litteraturen i sig sjelf är icke särdeles rik, den sönderfaller som hvarje annan i en prosaisk och en poetisk afdelning. Den förra är så lätt, att den af hvar och en med vanliga språkstudier kan ledigt läsas efter på sin höjd ett par veckors öfning, och den sednare är så konstlad och inkränglad, att knappt en professor någonsin lyckas att fullt begripa den. Sjelfva språket är till sin struktur rent och oförstördt och derigenom väl värdt forskarens uppmärksamhet, men både språkets och litteraturens omfång är alldeles för litet för att, enligt min tanke, med full fördel kunna fylla hela omfånget af en egen lärostol. Derföre har man i grannländerna sett, att de mest framstående kännare af isländskan på samma gång varit framstående lärde i andra ämnen, klassisk, orientalisk och moesogötisk språkforskning, historia o. s. v. liksom hos oss de ovedersägligen största kännare af vårt fornspråk, den frejdade utgifvaren af våra landskapslagar och den lika frejdade författaren af våra språklagar troligen icke behöft någon akademisk undervisning i nordiska språken för att blifva hvad de på hvar sitt håll blifvit till sitt lands berömmelse. Jag vågar hoppas, att jag icke är likgiltig för den fosterländska bildningen, men jag skulle tro, att den allmänna bekantskap med vårt fornspråk, som jag anser önskelig hos hvarje väluppfostrad person i de förenade rikena, bör kunna vinnas utan den anslagsbevillning, som nu blifvit ifrågasatt. Jag vet ganska väl, att jag i denna förutsättning skall mötas af den invändningen, att, sedan de nordiska språken numera blifvit ett obligatoriskt examensämne i den filosofiska graden, vore det äfventyrligt att på ett enda bräckligt menniskolif lägga bördan af dessa nya pligters uppfyllande. Man skall vidare säga hvad som redan blifvit sagdt, att, då endast en ordinarie lärareplats finnes i detta ämne, finnes ingen uppmuntran för någon ung man att deråt egna sig. Jag får derpå svara, att i statskalendern för närvarande äro uppförda icke mindre än fyra unga män såsom docenter i de nordiska språken vid Upsala universitet, och, om äfven en af dem, såsom jag tror, i dessa dagar erhållit en ordinarie befattning, ser jag ej något skäl till den farhåga, att den påtagliga attraktion, detta moderna ämne utöfvat, just nu skulle upphöra, sedan ämnet genom lag blifvit upphöjdt till ett fosterländskt bildningsmedel. Jag hoppas det måtte göra sig förtjent af denna

høga titel, ehuru det förtjenar uppmärksamhet hvad just i dessa dagar i Danmark blifvit offentligen yttradt af en framstående kännare af det forunordiska språket, att man alldeles för mycket öfverskattat dess betydelse såsom bildningsmedel och att det vore ytterst beklagligt om danska Riksdagen skulle gå så långt i beundran för det isländska sagospråket, att detta skulle tillåtas uttränga de klasiska såsom grundläggning för en solid uppfostran. Men, om den beklagliga händelse skulle inträffa, att tvärtemot förmodan inga vidare docentkandidater annälde sig hos den nordiska språkprofessorn, så hoppas jag, att ingen af de unga lärarne i moderna språk är så obehändrad i ett ämne, hvarmed hvarje bildad svensk bör vara hemmastadd, att han icke i händelse af trängande nöd skulle kunna för en kortare tid uppfylla den nordiska professorns examensåligganden. Jag förutser äfven den invändningen, som jag hört framställas, att vid Upsala universitet för närvarande finnes en ung man af så löftesrika egenskaper, att man bör skynda sig att fästa honom vid universitetet genom en adjunktslön. Jag hoppas, ehuru jag icke hört någonting derom, att äfven Lunds universitet i detta afseende icke måtte vara sämre lottadt, och jag tager det för alldeles afgjort, eftersom Kongl. Maj:t funnit nodigt att till detta ändamål äska en adjunktslön. För min del finner jag betänkligt att genom nya stiftelser föreviga en institution, hvilken icke finnes annorstädes än vid de svenska universiteten, och som mer och mer börjat äfven af framstående universitetslärare utdömas såsom ändamålsvidrig. Man säger, och enligt min tanke med full rätt, att det finnes en vida bättre utväg till att uppmuntra lofvande unga män än med adjunktsfullmakter på lifstid. Vid främmande universitet nämnas sådana personer till extra ordinarie professorer och personliga anslag tilldelas dem, så länge de deraf göra sig förtjenta. Hvarföre skulle icke något sådant kunna ske äfven hos oss. I kanslersfonden har universitetets högsta målssman ett medel att fylla tillfälliga behof och, der detta medel icke är tillräckligt, kan ju ett rörligt anslag hos Riksdagen begäras, till hvars beviljande jag gerna med min röst vill bidra. De akademiska adjunktuerna äro ingenting annat än ett slags ordinarie exspektansplatser, och när man förkastat detta slags extra ordinarie embeten i alla andra offentliga verk, vet jag icke, hvarföre man nu skulle icke blott bibehålla de gamla vid universiteten utan äfven upprätta nya sådana. Olägenheterna af den akademiska adjunkturen känna vi alla. Såsom trappsteg till den högsta lärareverksamheten äro de goda nog, men blott för dem, som icke på dessa trappsteg förblifva kvarstående för lifvet. I sistnämnda fallet äro de ett officiellt diplom på den håglösa medelmätta, hvaraf vi hittills haft alldeles tillräckliga exempel. Men jag fruktar att redan alltför länge hafva missbrukat Kammarens tålmod och jag vill derved slutat. Jag har ansett för min skyldighet att efter måttet af mina krafter bidra till utredningen af en fråga, som jag anser vara af vida allmännare syftning, än det lilla dervid fästade penningeanslaget skulle gifva anledning att vänta. Hvad jag här anfört har icke varit förloradt, eftersom jag uppkallat så många andra insigtsfullare än

jag att efter mig begära ordet. Såsom frågan nu föreligger beklagar jag min oförmåga att dertill kunna yrka bifall.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärda till sammanträdets fortsättning kl. 6 eftermiddagen.

Herr von Möller: Det är något vågadt att uppträda efter den siste talaren, till hvars ord alltid Kammaren så gerna lyssnar. Då jag likväl är af skiljaktig mening med honom, vågar jag söka be möta ett och annat af hans anförande. Jag förbigår dock hvad han yttrade rörande organisationen vid universiteterna, i förmodan att en akademisk lärare och ledamot af Kammaren skall bemöta detta. Talaren framhöll derjemte den brist, som förefinnes i språkundervisningen vid universiteten, och jag delar till fullo hvad han yttrade om behovet af en indo-germanisk lärostol, som beklagligen saknas i Sverige. Men en förefintlig brist i det ena, bör ej äfven betinga brist i det andra. De nordiska språken utgöra numera ett obligatoriskt ämne för filosofie kandidatexamen, och en lärostol häri vid hvarje af våra universitet är för litet. Talaren yttrade väl att det icke behöfves, att en adjunktur i nordiska språk skulle stiftas, då man i Upsala för närvarande eger fyra docenter i detta ämne. Han upplyste emellertid sjelf, att den ene af dessa redan var borta och att den andre blifvit utnämnd till lektor. Jag skall tillägga, att den tredje söker lektorat och den fjerde, som åtnjuter allmänt erkännande för sin duglighet, icke gerna kan stadna qvar vid ett läroverk, der han icke har hopp att erhålla någon lön. Men att han är behöflig vid universitetet, visar sig deraf, att han under höstterminen hade vid sina kollegier icke mindre än 130 åhörare och under denna termin 70. Han föreläste då isländska, men terminen förut icke blott isländska utan äfven Vestgöotalagen. Om nu Riksdagen likväl afslår tillsättandet af de ifrågavarande adjunkturerna i detta ämne, och således blott tvänne lärareplatser med lön komme att förefinnas, icke kan man hafva förhoppning, att unga män framdeles skola egna sig åt studium af nordiska språk och dess samsyskon moeso-götiskan, anglo-sachsiskan och forn tyskan m. m.? Förmögenhet hörer icke till vanligheten hos våra unga vetenskapsmän, och om än kärleken till vetenskapen är ett af hufvudvilkoren för uppnåendet af det höga målet, så fordras äfven hoppet att kunna ernå en lön för sina mödor och ansträngningar, om ej modet och hägen skola svika. Fastän i förevarande fråga af motsatt åsigt med den värde talaren, öfverensstämma vi i kärleken till vårt herrliga svenska tungomål och i åsigten, att språket och kulturen, mera än den torfva vi trampa, bestämma och befästa nationaliteten. Under förutsättning att en sådan känsla och åsigt delas af eder alla, och då man vet, att första impulsen om stiftande af en lärareplats i nordiska språk utgått från den studerande ungdomen sjelf, då Kongl. Maj:ts dertill lyssnat, då Stats-Utskottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition och då, som jag nu fått höra, Andra Kammaren utan diskussion gillat Stats-Utskottets betänkande, vågar jag hoppas, att denna Kammare äfven måtte bifalla detsamma.

Herr Berlin: Det skulle illa anstå en universitetslärare att motsätta sig anslag, som äro afsedda till befrämjande af den akademiska undervisningen. Jag gör det icke heller, men kan icke underlåta att högeligen beklaga att två löner till adjunkturen i nordiska språk blifvit begärda, utan att det trängande behovet af en adjunktur i medicinsk och fysiologisk kemi vid Upsala universitet blifvit fylldt; ett behof, som är allmänt insedt och kraftigt framhålls vid sista riksdagen af flere talare här i denna Kammare, då likväl förslaget om dess fyllande afslogs på den grund, att frågan var väckt af enskild motionär. Det har blifvit anfördt till fördel för förslaget om dessa adjunkturen i nordiska språk, att detta ämne blifvit obligatoriskt i filosofiekandidatexamen; men detta är äfven händelsen med medicinsk och fysiologisk kemi, som är ett obligatoriskt ämne i alla medicinska examina. Skilnaden är dock den, att professorn i nordiska språk endast behöfver föreläsa, tentera och examinera, medan professorn i medicinsk och fysiologisk kemi måste icke allenast föreläsa, tentera och examinera, utan äfven derjemte lemna daglig praktisk handledning å laboratorium åt ett antal studerande, som i Upsala är så stort, att undervisningen antingen måste blifva ofullständig eller erfordra större ansträngning, än hvad man af en mans krafter kan vänta och begära. Om jag icke anser mig böra invända något mot Stats-Utskottets tillstyrkande i detta afseende, så sker det emellertid icke derföre, att jag anser de nordiska språken "ega så stor vikt för den medborgerliga bildningen i allmänhet och särskildt för möjligheten att dana dugliga lärare och uppfostrare åt fäderneslandets ungdom", som Kongl. Maj:ts proposition antager. Vi hafva hittills kunnat bilda dugliga och skickliga lärare och uppfostrare de nordiska språken förutan, och jag vågar antaga, att det kan ske äfven härefter. Åtminstone torde det vara mycket osäkert, huruvida möjligen befintliga brister i detta afseende kunna afhjelpas genom de nordiska språkens studium. Jag tillåter mig derjemte uttala den förhoppning, att, om också vigten af de nordiska språkens studium anses vara så stor för bildande af dugliga uppfostrare och lärare, denna vikt likväl icke måtte så öfverskattas, att den äfven anses ega en lika stor betydelse för dem, som skola uppfostras, så att de nordiska språken komma att öka det redan nog stora antalet af läroämnen i våra elementarläroverk.

Herr Arrhenius: Under det att jag i många delar instämmer så väl med den förste som den siste talaren, kan jag dock icke i hufvudsak och med afseende å det resultat, till hvilket den förste talaren kom, biträda honom. Jag beklagar, i likhet med den siste talaren, att frågan om en adjunktur i medicinsk kemi, angående hvilken adjunktur jag vid sista riksdagen sökte med min röst ådagalägga dess nödvändighet, icke nu återkommit; men jag hyser den förhoppning, att det med afseende å densamma samt de nu ifrågasvarande adjunkturena må kunna sägas, att det ena måste göras, men det andra icke underlåtas. Jag lefver i den förhoppning, att vid en kommande riksdag denna adjunktur i medicinsk kemi, som förut blifvit förordad såsom för akademien oundgängligen nödvän-

dig, må vinna det erkännande, att anslag till densamma äfven må föreslås och bifallas. Jag gör detta så mycket heldre, som jag är öfvertygad, att med den inrättning, som akademierna nu hafva, adjunkturer icke kunna undvaras, samt att den nu omnämnda är oundgänglig.

Den förste talaren sade, att adjunkterna vid universiteten borde försvinna, emedan en och annan akademiker skulle kunna an gifvas, som stadnat vid detta mål, utan att förkofra sig i sin vetenskap och gå vidare framåt. Detta kan väl vara sannt, men vill man resonera på det sättet, kan man af samma skäl säga, att man skulle kunna undvara professorerna; ty det skulle måhända icke vara svårt att framtaga exempel så beskäffade, att de visa samma resultat i afseende å professorerna, som talaren antydde angående adjunkterna. — Att vid akademierna böra finnas lärare för alla de ämnen, som anses höra till undervisningen, är tydligt och klart; och jag räknar som ett godt tidens tecken, att den nordiska språkundervisningen vunnit det erkännande, att man fått en professor i detta ämne vid hvardera universitetet. Då emellertid sådana lärostolar blifvit inrättade och då det väl kan hända, att nödiga lärarekrafter skulle komma att saknas, om icke för dessa professorer funnos nödiga biträden vid akademien anställda, mera fasta än docenterna äro, hvilka ofta endast en kort tid qvarstada vid universiteten och derefter afgå såsom lärare till allmänna elementarläroverken, synes det mig af vigt, att hvar och en af dessa professorer blir försedd med sin adjunkt. Jag delar den förste värde talarens åsigt till fullo, att det skulle vara olämpligt att, på sätt här en berömd universitetslärare yttrat, lägga de nordiska språken till grund för undervisningen vid elementarläroverken. Men vid universiteten kan det naturligen icke ifrågasättas, att den nordiska språkundervisningen ej skall hafva bestämde lärare likaväl som öfriga språk. Man har beklagat, att den indo-persiska spräkstammen saknar sina målsmän vid våra universitet; och i detta hänseende må man erinra om den förlust Upsala universitet gjort, då det ej bland sine lärare fått behålla den förste talaren, som med sådan framgång egnade sig åt studiet af sistnämnda språk. Men när sådant har inträffat, och det ytterligare lär inträffa, att utmärkte och duglige män med skicklighet och kunskaper gå bort från universiteten, då ingen lärareplats för dem finnes att tillgå, så är detta ett talande exempel på hvar det leder, då man icke beaktar nödiga fordringar för undervisningen i allmänhet. Då alla öfrige professorer uti språken hafva vid universiteten hvar sin adjunkt och professoren i ny-europeisk linguistik vid Upsala universitet, såsom nyss nämndes, två, kan jag icke finna det behörigt att vilja neka en adjunktur i sjelfva de nordiska språken. Det har blifvit sagdt, att detta ämne i och för sig icke har så stor omfattning; men det vissa är, att ingen kan egna sig åt detta studium, utan att derjemte bedrifva en vidsträckt komparativ språkforskning, för vinnande af insigt och klarhet uti det fosterländska språkets egendomligheter och frändskaper med syskonspråken. Att de nordiska språken och den fosterländska bildningen i allmänhet omhuldats och vid universiteten lemnas det erkännande, som i våra dagar kommit dem till, räknar jag såsom ett godt tidens tecken, och

af kärlek till vårt språk, vår litteratur och vår nationalitet finner jag mig manad att med min röst biträda Stats-Utskottets i öfverensstämmelse med Regeringens proposition framställda förslag, till hvilket förslag jag härmed anhåller om Kammarens bifall.

Herr Rydin: Mot det af Stats-Utskottet tillstyrkta och af Kongl. Maj:t begärda anslag till en adjunkt i de nordiska språken vid hvarterdera af våra universitet hafva åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda. Dessa anmärkningar afse först och främst det förhållande, att Kongl. Maj:t begärt just detta anslag och icke andra anslag till universiteten, hvilka skola vara mera behöfliga; för det andra, att språkstudierna vid universiteten behöfde förstärkning i andra grenar af det filologiska studiet; för det tredje, att de nordiska språkens studium vore till omfånget så begränsadt, att man icke behöfde förstärka antalet lärareplatser i detta ämne; vidare att sådana lärareplatser vid universitetet, som adjunkturer, i allmänhet icke voro lämpliga; och slutligen att det vore att befara, att om detta språkstudium genom ytterligare anslag företrädesvis gynnades, detta skulle inverka på elementarundervisningen, så att ett nytt ämne skulle komma in i undervisningen och på så sätt ytterligare förveckla denna redan nu svårlösta fråga.

Hvad angår den första af dessa anmärkningar, så är det, på sätt den förste talaren anförde, en sanning att Upsala universitet, jemte begäran om anslag till ifrågavarande lärareplats i och för denna Riksdag, förnyat sin förr gjorda hemställan om anslag för adjunkturer i medicinsk kemi, samt derjemte väckt fråga om en professorsplats i mekanik, och att dessa båda platser betecknades såsom mera behöfliga än den nu ifrågavarande; men tillika var det ingen som ifrågasatte vigten af jemväl en adjunktur i de nordiska språken. Hvarför nu icke någon proposition blifvit framställd angående de båda andra platserna, är en fråga, som icke behöfver inverka på Riksdagens sätt att afgöra den förevarande, helst ingen enskild motion föranleder till diskussion om företräde emellan det nu begärda anslaget och andra, som kunna vara för båda universiteten behöfliga. Riksdagen har blott att pröfva nyttan och behöfvet af detta anslag, som blifvit af Kongl. Maj:t begärdt och af Stats-Utskottet tillstyrkt.

Beträffande den andra anmärkningen, elier att språkstudierna vore för svagt representerade, och att det behöfdes förstärkning inom andra grenar af filologien, så är det riktigt, att ett sådant behöf förefinnes, på sätt den talare som först hade ordet nämnde, inom så väl den indo-persiska språkundervisningen, som inom den moesogötiska, anglo-sachsiska och gammal-tyska. Önskvärdt vore ock att dessa ämnen kunde göras till föremål för studierna vid våra universitet. Men om detta nu är sannt, följer ej deraf, att dessa ämnen böra erhålla anslag före det nu begärda. Klart är för en och hvar, hvilket fåtal studiindkare skulle egna sig deråt. Jag tror tvärtom att, om man vill se ryssnämnda ämnen, hvartill man jemväl kan lägga de slaviska språken, nöjaktigt representerade, ändamålet skall vinnas genom uppmuntrande af ett djupare och grundligare studium af modersmålet och de komparativa språkforskningar, hvartill ett sådant

studium uppkallar. Af den erfarenhet jag inhemtat om studierna vid universitetet, vet jag att de nordiska språkens upptagande som ett särskildt ämne icke så litet bidragit att höja intresset för språkstudier i allmänhet. Jag har mig bekant, att af de personer, som för närvarande äro docenter i nordiska språk, två äro ganska skickliga i komparativ språkforskning och deruti gjort särskilda studier. Hvad de två öfriga docenterna i detta ämne angår, så äro de sysselsatta med undersökningar i vårt modersmål och särskildt våra landskapsdialekter. Det är således att observera, att genom de språkstudier, som professionen i nordiska språk uppkallat, har på en gång det speciela studiet af modersmålet och det jemförande studiet af språk i allmänhet blifvit förhöjdt.

Emot den anmärkning som vi nu gå att upptaga, eller den, att de nordiska språken skulle innefatta en så trång krets, att de icke behöfde sina särskilda målsmän, får jag återropa hvad en talare förut anfört, hvilken fäst uppmärksamheten på det intresse, som den studerande ungdomen själf visat, då en af docenterna vid Upsala universitet under sistlidna hösttermin haft ett så stort auditorium för sina enskilda föreläsningar som 130 personer. Dessutom är att märka att ifrågavarande ämne afser vårt eget modersmåls studium. Hvarför man kallat professionen i detta ämne för professionen i nordiska språk, inses lätt, ty modersmålets studium fordrar till följd af slägtskapen äfven noggran kännedom af de båda andra skandinaviska språken. Då det således är för svenska språkets vetenskapliga studium i första rummet som denna profession är inrättad, och för ytterligare främjande af modersmålets vetenskapliga bearbetande detta anslag är begärdt, bör det vara förtjent af svenska mäns omhuldande. Att en sådan bearbetning behöfves, därför behöfver jag blott erinra om hvad för länge sedan Tegnér i sin sång om svenska språket framhöll såsom en pligt för svenska nationen, nemligen:

”Spegla ditt anlet i sjön,
och friskt från de manliga dragen
tvätta det främmande smink,
kanske det snart är för sent“.

Emot detta anslag har blifvit antydtt, att hemställan derom tillkommit på grund af påtryckning utifrån, från Danmark. Om man emellertid tror sig i detta afseende spåra någon viss skandinavisk för vår nationela egendomlighet menlig riktning, tror jag, att man bedömer frågan skeft. Den eftergift, som man tror sig härutinnan finna, är ej något annat än den riktning af studiet af vårt modersmål, som anvisas af slägtskapen folken emellan, hvilken fordrar i afseende såväl å språk som historia att man studerar hvarandra.

Den farhåga, som blifvit uttalad öfver det inflytande, som de nordiska språkens studium skulle hafva på elementarundervisningen, så att ett nytt läroämne skulle påläggas våra elementarläroverk, är blott egnad att väcka förvåning. Det kan ej komma i fråga, att detta ämne såsom ett nytt ämne skall påläggas elementarläroverket, ty så vidt jag vet, är svenska språket icke något nytt ämne, utan förekommer vid hvarje elementarläroverk, ehuru först på sednare tider, i sammanhang med pädagogiens framsteg, detta studium blifvit på ett ändamåls-

enligare sätt ordnad och dervid rönt ej ringa framgång af det studium af nordiska språk som på sednare tiden blifvit hos oss kalladt till lif.

Slutligen är det en anmärkning, och det är den vigtigaste som blifvit gjord, nemligen om adjunkturernas lämplighet i allmänhet vid universiteten. I detta afseende har man anført, att alla adjunkturerna borde upphävas och utbytas mot andra platser. Den första talaren anmärkte ett förhållande, som kan vara rätt tänkvärdt; att man i stället för en adjunkturs inrättande skulle anvisa ett personelt anslag. Onekligt är äfven, att härigenom det nu afsedda ändamålet skulle vinnas. Men äfven till ett sådant anslag erfordras medel, hvilkas beviljande tillkommer Riksdagen. Afslag på det nu begärda anslaget hindrar dock den uppmuntran af ifrågavarande studium, hvaraf universitetet har behof. Denna speciela anslagsfråga bör således ej blifva lidande genom det behof af reform, som adjunktsinrättningen kan vara underkastad. En sådan reform bör ske, oberoende af denna fråga, och den kan ej genomföras med ens. Af hvilken åsigt man än må vara, måste man erkänna vigten deraf att universitetet har anslag till sitt förfogande, och i afseende på de nuvarandes otillräcklighet för allt mer och mer stegrade fordringar på speciel verksamhet inom vetenskapernas område, derom äro ej denna Kammars ledamöter okunniga. Till följd häraf måste universitetet i alla hänseenden lida men, om denna speciela anslagsfråga göres beroende af en allmän organisationsfråga. Anser man dem stå i så nära sammanhang med hvarandra, att de ej böra skiljas från hvarandra, finnes det ju ingenting som hindrar, att hemställa hos Konungen, att, sedan detta anslag blifvit beviljadt, och om det skulle inträffa, att det blefve en ledighet i nordiska språk, men någon lämplig person icke finnes, man kunde ordna så med denna adjunktur, att anslaget komme att användas till den skickligaste unge man i annat ämne, som man ville söka kvarhålla vid universitetet. Detta är dock en fråga, som icke hör hit; men jag har blott velat antyda, att den anmärkning, som blifvit gjord, icke bör gerna kunna utöfva något afgörande inflytande på denna frågas lösning på ett för universitetet tillfredsställande sätt.

Frågan om detta anslags beviljande bör således, oberoende af de åsikter, man har om adjunktsinrättningen sådan den nu är, bedömas efter åsigten om behöfligheten af förstärkning af ordinarie lärareplatser i nordiska språk. Till stöd för åsigten om behöfligheten häraf, vill jag särskildt fästa uppmärksamhet derpå, att detta är ett så nytt ämne, och så omfattande att de personer, som arbeta i detsamma, hafva de största svårigheter att genomarbeta detsamma, och till följd af ämnets rent nationela art saknar man den ledning och det understöd, som utländsk litteratur gifver i de flesta universitetsämnen. Universitetsarbetet sker dels genom litterär verksamhet, dels genom föreläsningar. Skall man med hänsyn till fordringarne på vetenskaplig verksamhet i svenska språket kunna uträtta något, är det af största vigt, att den person, som är satt till vetenskapens målsman vid universitetet, har vid sin sida en annan inom vetenskapen verksam man, hvarigenom icke blott föreläsningarne utan äfven den litte-

rära verksamheten kunna ses till godo på ett sätt, att båda syftemålen vinnas.

På alla dessa skäl får jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Beckman: Ämnet har redan blifvit så uttömdt, att föga återstår att tillägga. Jag uppträder ock egentligen derföre att, såsom ordspråket lyder, deraf hjertat är fullt, deraf talar munnen. Man har klandrat adjunktsinrättningen och sagt den vara i allmänhet olämplig. Vore så verkligen förhållandet, då borde visserligen inga nya adjunkturer förordas. Jag åberopar emellertid hvad näst föregående talare sagt till försvar för denna inrättning, och tror att den samma för det vetenskapliga lifvet icke varit utan frukt. Afven om det vore ett fel, att adjunkturerna äro fästade vid vissa professioner, så är dock fördelen öfvervägande genom den möjlighet, adjunkturer nas tillvaro gifver åt flere vetenskapsmän att samtidigt vid universitetet ex professö idka samma vetenskap. Det är egentligen om betydelsen af just den ifrågavarande vetenskapen, de nordiska språkens vetenskapliga behandling, jag ville tillåta mig att säga några ord. Denna betydelse är enligt min åsigt ingalunda att söka deruti, att sålunda befordras modersmålets analytiska behandling redan i de första klasserna af vårt elementarläroverk. Jag bekänner mig i detta hänseende helt och hållet till samma åsigt, som en föregående talare, hvilken ogillade sist berörda förfarande. Det synes mig icke lyckligt, om barnaldren för tidigt vändes till minutiös reflexion vare sig på det egna språket eller det egna jaget; och det är icke i detta syfte jag vill förorda Utskottets förslag. Deremot synes mig för ett folk i dess helhet vetenskaplig behandling af dess språk ega icke blott en vetenskaplig, utan jemväl en genomgripande, praktisk betydelse. Språket är nemligen af vigt icke blott såsom vehikel för ett folks litteratur; språket har jemväl i och för sig själf och såsom språkorganism betydelse, enär uti dess egendomliga bildning och lagar bestämde, än kanhända i någon annan form, framträder folkets både intellektuella och moraliska egendomligheter, dess andeliga lif och verksamhet. Det är härifrån som den vetenskapliga behandlingen af modersmålet vinner sin stora praktiska vigt. För kännedom om sjelfva litteraturens innehåll må denna behandling vara öfverflödig, men icke så för kännedomen af de djupaste naturliga lagarne för folkets egendomliga andelif. Ur denna synpunkt är det för ett folk, som vill utveckla sig i öfverensstämmelse med det goda i sin karakter, af största vigt att ordna sina vetenskapliga anstalter så, att det vetenskapliga arbetet med dess språk kraftigt befordras och öfverlemnas åt dem, hvilka till detsamma äro företrädesvis skickade och villiga.

Ur här angifna synpunkt är det ock, som den åtgärd Stats-Utskottet förordat synes förtjena all uppmärksamhet. Den står, enligt min öfvertygelse, i full samklang med den rörelse, som just nu kraftigast genomgår nationen. Ett folks sjelfständighet har en inre ideel, lika visst som en yttre sida. Den yttre sjelfständigheten blir mera sken än verklighet, der den inre saknas. Men för denna inre sjelfständighet torde det vetenskapliga inträngandet i vårt eget språk,

utrönandet af detta språks egendomligheter, tillegnandet af de skatter, det omsluter, insigten i dess förhållande till andra mer eller mindre beslätgade språk, med rätta böra anses icke blott såsom viktigt befordringsmedel utan såsom väsendtligt vilkor. Ur denna synpunkt eger Utskottets framställning, i min tanke, sin största betydelse. Och Riksdagen skall genom att bifalla samma framställning gifva tillkänna, att den förstår uppfatta och erkänner arbetet för vinnandet af inre sjelfständighet och särskildt den betydelse för ett sådant måls vinnande, som tillkommer ett kraftfullt vetenskapligt inträngande i de nordiska språken, förnämligast i modersmålet. Af dessa skäl, emedan jag ser frågan om modersmålet vetenskapliga behandling på det närmaste vara förknippad med frågan om vår nationela sjelfständighet, är det som jag, under förloppning att sistnämnda syfte genom de föreslagna adjunkturena skall, om ock endast medelbart, befordras, på det varmaste förordar Utskottets förslag och yrkar att det samma måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Nordström: Den förste talaren i ämnet sträckte ut sina tankeflygter åt många håll utöfver det ämne hvarom nu egentligen är fråga. Han gaf åt dem uttryck i en så abstrakt hållning, att de under en så beskaffad allmänlighet väl skola bibehålla skenet af en viss sanning — enär idealet och den konkreta verkligheten dock alltid äro hvarandra något olika: Och om dessa tankeflygter då och då närmade sig till gränsen af anklagelse mot verksamheten i allmänhet och särskildt beskaffenheten af de filologiska studierna vid universiteten, eller förledde den ärade talaren att frambara rent af faktiskt oriktiga uppgifter till stöd för sina påståenden, bör man likväl antaga, att han derom ej var medveten, hänförd som han utan tvifvel var af vidsträcktheten af den horisont, han för sig öppnade, och villigt må man ock medgifva, att de dock alltid utfördes med talent. Att lemna sådana påståenden utan allt genmål, vore emellertid att icke handla i sanningens intresse, och har jag därför begärt ordet i hopp att, om jag dervid kommer att i någon mån afvika från det egentliga ämnet för den nuvarande diskussionen, sådant skall tillåtas mig med samma liberalitet, som det tilläts den förste ärade talaren.

Hvad denne talare yttrade om behovet af en adjunktur i medicinsk kemi vid Upsala universitet ämnar jag icke bestrida, ehuru en adjunktur i medicinsk naturall historia och kemi redan der finnes till-satt; tvärtom, likasom vid föregående riksdag, skulle jag, för min del, äfven nu med tillfredsställelse röstat därför, om fråga derom vid denna riksdag blifvit i behörig ordning väckt; men då han derifrån tagit anledning till att tala om Carolinska mediko-kirurgiska institutet härstädes, framställande detsamma såsom icke föremål för tillräcklig omvårdnad från regeringens sida, så viktigt för läkarebildningen det än är, och derunder äfven yttrat, att detta institut, genom de för detsamma år 1861 utfärdade sednaste stadgar, blifvit, såsom mig tycktes att orden föllo, *beröfvadt* en af sina viktigaste rättigheter, nemligen den att anställa examen i de theoretiskt medicinska undervisningsämnenä, eller medicine kandidatexamen, hvilken hädanefter

likasom hittills ovilkorligen skall afläggas vid universiteten, så ligger uti detta påstående en faktiskt oriktig uppgift, hvilken jag så mycket mindre anser mig vid detta tillfälle kunna lemna ovederlagd, som detta påstående, genom att under en följd af år ofta hafva återkommit och stundom med mycken skärpa framhållits, småningom öfvergått till en nära nog fast trosartikel, ehuru det i sjelfva verket saknar all verklig grund. Jag tror mig om det verkliga förhållandet så mycket mer kunna meddela upplysningar, som jag ex officio haft i uppdrag att utarbete en på officiela handlingar grundad historisk framställning om Carolinska institutets olika verksamhetsskiften från den tid, det först såsom en anspråklös fältskärsskola i hufvudstaden framträder och intill den tid, dess sednaste stadgar voro under förberedelse. Denna historik finnes äfven i tryck utgifven (år 1860), och ehuru dess innehåll sålunda kunnat underkastas en noggran kritik, hafva dess historiska uppgifter dock icke blifvit bestridda, hvarken uti ifrågavarande afseende eller något annat.

Ursprungsfröet till Carolinska institutet är att söka uti det fältskärs- eller bardskäraregille, som under 16:de seklet i Stockholm inrättades och år 1571 med en af regeringen fastställd skræoidning förseddes. På den tiden gjordes en ganska väsendtlig skilnad mellan *in artes* och *utrartes* medicin. Den förra, hvartill räknades kännedomen om de inre sjukdomarne och deras kurativa vård, betraktades såsom egentlig vetenskap, den der odlades vid universiteten; den sednare, hvartill kirurgi och obstetrik hörde, betraktades såsom konst och inlärdes i rent praktiska skolor. En sådan var fältskärernas skrå med sina grader af mästare, gesäller och lärjungar. Betydelsen af dess yrke var dock nog stor, att tidigt ådraga sig regeringens uppmärksamhet. På 1680-talet erhöll denna korporation benämning af kirurgisk societet, upphöjdes i början af 18:de seklet till en statsanstalt under namn af Konglig kirurgisk societet, med uppdrag att undervisa i anatomi och kirurgi, att för arméens och flottans behof utbildta skickliga fältskärer, och genom anställande af examina med eleverna förhindra oskickliga personer från kirurgiens utöfning. I slutet af 18:de seklet upplöstes denna societet och dess funktioner öfvergingo på det så kallade *Collegium medicum*, en anstalt, som, ursprungligen en frivillig förening mellan de i hufvudstaden praktiserande, vetenskapligt bildade, graduerade läkare, äfven på 1680-talet erhöll, jemte detta sitt namn, bestämda stadgar och skyldigheter, till hvilka, bland andra, hörde att utgöra en pröfningskommission, inför hvilken äfven de vid universiteten bildade läkare, som der afslutat sin kurs, skulle undergå en *examen medico-practicum*, innan de i statens tjänst anställdes. Uti den skola, som af detta collegium blifvit inrättad, skulle undervisning i anatomi, kirurgi och sedermera ock i obstetrik meddelas. och när på 1790-talet kirurgiska societeten upphäfdes, samt nytt reglemente för kirurgiska undervisningen utfärdades, ordnades ytterligare på ett omständligt sätt undervisningen i *fältskärskonsten* och ställdes under Collegii medici tillsyn, med uppdrag att på en mera vetenskaplig fot bilda kunniga och öfvade fältskärer för krigsmakten till lands och vatten.

Såsom det anförda utvisar var det egentligen den kirurgiska

sidan af medicinsk undervisning, som af Collegii medici skola skulle upprätthållas, och denna dess grundkarakter har sedermera äfven allt vidare och ända till den sednaste organisationen af år 1861 blifvit upprätthållen. Detta visar sig i reglementet af år 1815, då skolan erhöll benämningen: *medico-kirurgiskt institut*, och förbands, att på det samtidigt härmed beslutade garnisonssjukhuset, som tillika skulle blifva en *praktisk plantskola* för blifvande militärläkare, för sina elever öppna *klinisk undervisning*, en undervisning, som redan vida tidigare hade blifvit anbefalld att meddelas på Kongl. Serafimerlasarettet, och hvilken äfven de vid universitetet examinerade läkare voro, för att förvärfva sig full kompetens för alla statens praktiska läkarebefattningar, förbundna att genomgå. Uti reglementet af år 1822, som betydligt utvidgade institutets bestämmelse och verksamhet, och hvari det nu erhåller benämningen: *Carolinska mediko-kirurgiska institutet*, förklaras dess organisation böra blifva sådan, att det må, i förening med hufvudstadens sjukvårdsinrättningar, kunna dana *pålitliga och öfvade praktiska läkare* för alla grenar af medicinalväsendet till statens tjenst; men då den ärade talare, hvars anförande jag upptagit till närmare granskning, åberopar detta såsom hufvudstöd för sitt påstående och dervid förbiser, att här rätteligen är fråga om danande af *praktiska läkare*, ehuru orden: i förening med hufvudstadens sjukvårdsinrättningar, ganska tydligt angifver *sättet*, huru detta danande skulle befordras och således hvad med de anförda orden menades, förlorar hans påstående hela sin betydelse och vigt.

Hvad deremot i 1822 års reglemente ånyo närmare ordnades, var förhållandet med *kirurgie magister-examen*. Ursprungligen var det i denna examen, eller rättare i hvad deremot under en tidigare period svarade, som de *omedelbara eleverna* i hufvudstadens förut omnämnda fältskärs- eller kirurgiska skolor aflade prof på sin skicklighet för vissa relativt lägre läkareplatser i det allmännas tjenst. För vinande af inträde i dessa skolor skulle de åter efter år 1815 undergå prof, antingen genom en elevexamen vid institutet, eller ock mediko-filosofisk examen vid universitetet, och hvilket prof efter år 1822 endast fick afläggas genom den sednare. Beträffande åter *dem*, som vid universitetet fullbordat och med examen afslutat sina medicinska studier, och som derefter, efter hvad förut är sagdt, skulle inför Collegium medicum undergå en examen practicum, hade det år 1812 blifvit stadgadt, att äfven de, för full kompetens för högre läkareplatser, skulle, efter vederbörligen genomgången klinisk kurs vid hufvudstadens sjukvårdsinrättningar, visa sig hafva, jemte förvärfvad medicine doktorsgrad vid universitetet, äfven aflagt kirurgie magister-examen vid institutet under tillsyn af Collegium medicum, eller Kongl. Sundhets-kollegium, sedan efter det förras upphäfvande det sednare inträdt i dess ställe; och dessa föreskrifter förblefvo gällande äfven efter år 1822. Med institutet hade år 1835 äfven de kliniska inrättningarne vid Kongl. Serafimerlasarettet blifvit ställda i förbindelse; och ehuru redan äfven på 1830-talet kirurgiska lärostolar blifvit vid universitetet inrättade, ansågs dock vigten af de kliniska lärokurserna vid hufvudstadens sjukvårdsinrättningar vara så stor, att

nämnda föreskrift om kirurgiexamen för de vid universiteten bildade elever förblef vid kraft ända till dess de nya stadgarne för institutet år 1861 utkommo. Uti de s. k. *Ordningsstadgar*, som rörande kliniska tjänstgöringen, på förslag af institutets lärare, af Sundhetskollegium i början af 1850-talet utfärdades, föreskrefs emellertid, bland annat, att kirurgi magister examen skulle delas i två afdelningar, hvilka ställdes i ett slags paritet med medicine-kandidat- och licentiat-examina, åtminstone i yttre måtto; och hade föreskriften gällt endast institutets egna elever, vore derom ej mycket att säga; men då dess bindande kraft utsträcktes äfven till de vid universiteten examinerade kandidater och licentiat, som för den kliniska tjänstgöringens fullgörande och undergående af kirurgiemagisterexamen till institutet ankommo, är det klart, att Sundhetskollegium dervid gick utöfver sin lagliga befogenhet och tillegnade sig en myndighet, som tillkom Kongl. Maj:t. Och om det nu är detta förhållande, som vid det ofta nämnda påståendet afses, bör det ej kunna undgå någons uppmärksamhet, hvilket stort misstag ligger i den deraf dragna slutsatsen.

Att längre ingå i detaljerna af dessa frågor, blefve dock för vidlyftigt. Af nu meddelade korta historik öfver Carolinska institutets ursprung och sedermera ordnade bestämmelse och verksamhet under tidernas lopp torde det emellertid vara klart, att den *kirurgiska* undervisningen och läkarebildningen utgjorde hufvudändamålet med dess verksamhet, att dertill sedermera äfven kom den *praktiska* undervisning och öfning, som bereddes genom de kliniska kurser i så väl medicin som kirurgi, till hvilka hufvudstadens stora sjukvårdsinrättningar jemförelsevis erbjödo så rikt tillfälle; men att likväl allt detta icke gifver någon giltig grund för det så ofta upprepade och med så mycken skärpa vidhållna påståendet, att institutet genom den nya ställning på den medicinska undervisningsområde, det enligt stadgarne år 1861 erhöil, blifvit "*beröfradt*", såsom orden falla, en rättighet, som det forut egt, nemligen rättigheten att anställa äfven theoretisk medicinsk eller medicine kandidat-examen, ehuru en sådan rättighet detsamma aldrig tillkommit, och förhållandet tvärtom är, att det genom de nya stadgarne erhållit en utvidgad rättighet, nemligen den, att, lika med universitetens medicinska fakulteter, meddela undervisning för och anställa medicine licentiat-examen med alla dem, som efter aflagda föregående prof vid universiteten derom ansöka. Jag vågar tro, mine Herrar, att detta mitt anförande ej skall kunna så missförstås, som skulle jag derigenom på något sätt velat klandra institutet, eller underskatta förtjensterna hos de utmärkta män, hvilka såsom lärare varit och äro vid institutet anställda; men jag tror ej rätta sättet att komma till ett mål vara, att söka komma dit på oriktig väg.

Från Carolinska institutet öfvergick den ärade förste talaren till allmänna betraktelser öfver de språkvetenskapliga studierna vid Upsala universitet samt för dem inrättade lärostolar, och tyckes anse de gamla förhållandena i dessa hänseenden ega företräde framför de nya. Han beklagar sig öfver dessa sednare isynnerhet därför, att de skulle blifva till hinder för framkallande af lärostolar i verkligt

filologiska ämnen, som vid våra universitet ännu skola vara orepresenterade, under det de vid andra universitet redan ega flera lärostolar. Det är på de ariska och indo-persiska spräkstammarna och bearbetningen af deras urkunder, han härvid säger sig förnämligast syfta, och jemte det han yttrade sig särskildt med obelåtenhet öfver de *forrnordiska* spräkstudiernas ståndpunkt vid våra universitet, och sättet, huru de bedrifvas m. m., leder han sig småningom, om också ej strängt logiskt, till den slutsats, att de föreslagna adjunkturerna vore mindre behöfliga, att det vore nog, om unge män, som specielt för sådana studier visat håg och skicklighet, blefve mot extra arfvoden såsom lärare i dessa kunskapsämnen anställde, och att i allmänhet det ej vore skäl att genom nya stiftelser bidra till den endast vid våra universitet befintliga adjunktsinrättningens beförstande. Detta synes mig, så vidt jag förmått uppfatta, hafva varit hufvudinhållet af den ärade talarens anförande i ämnet, uppfyllt för öfrigt af hvarjehanda yttranden, som mindre innehålla verkliga belysningar i hufvudfrågan, än karakteren af beskyllningar och insinuationer i en eller annan syftning.

På fältet för de spräkvetenskapliga studierna är den ärade talaren väl hemmastadd, och som detta icke är förhållandet med mig, ämnar jag ej heller der uppträda emot honom; det är vid några andra punkter i anförandet, som jag för ett par ögonblick vill fästa mig. För omkring något mer än ett decennium tillbaka utbredde sig i de skandinaviska länderna allt fastare den åsigt, att studium af *forrnordiskan* vore en nationalfråga, som allvarigen borde upprätthållas och äfven vid universiteten erhålla målsmän. Så skedde ock; lärostolar inrättades och studiet har kommit i gång. Nu framträder emellertid, efter hvad den ärade talaren sagt oss, en vetenskaplig auktoritetsman i vårt grannrike, Danmark, med det yttrandet, att man alldeles för mycket uppskattar det forrnordiska spräkets betydelse såsom bildningsmedel, och att det vore att beklaga, om det finge tillbakahålla de klassiska spräken såsom grundläggning för en lärd och solid bildning. Må vara; men är det tillräckligt för att saken skall anses afgjord, för att en säker dom skall kunna fällas öfver betydelsen af forrnordiska spräkets studium i andra hänseenden? eller att nu begynna vanvärda de derför inrättade lärostolar, i stället för att omorganisera dem tidsenligt, med blicken fästad derjemte på den utveckling och den betydelse, de spräkvetenskapliga studierna i nyare tider vunnit? De indo-persiska spräkstammarnes stora betydelse för de filologiska studierna har icke vid våra högskolor varit förbisedd eller lemnad utan all omvårdnad, ehuru för deras befordrande de yttre medlen varit ringa. Till exempel för åtskilliga år tillbaka fanns vid universitetet i Upsala såsom docent anställd en kunskapsrik, ung man (den ärade talaren känner honom utan tvifvel vida närmare än jag), hvilken, försedd med ett större stipendium för sådana studiers idkande, försändes till utrikes ort, och efter återkomsten till universitetet erhöi ett annat understöd i ändamål att betrygga hans ställning och underlätta för honom tillfället att åt den studerande ungdomen meddela de rika frukterna af sina studier. Men ingen fast plats kunde honom då erbjudas, och han lem-

nade universitetet efter någon tid, ehuru utan tvifvel, om han kvarstadnat, de filologiska studierna i högre vetenskaplig betydelse genom hans nit och hans förmåga kunnat ytterligare få en tidsenlig lyftning. För att ersätta honom och utbilda andra liknande honom, har behöfts tid. Det är blott en gång det händt, att Minerva helgjuten sprang fram ur Jupiters hjerna.

Detta exempel leder mig naturligen in på en annan af den ärade talarens anmärkningar, nemligen den om oändamålsenligheten af den nuvarande adjunktsinrättningen vid våra universitet. Om den lika som om hvarje annan offentlig inrättning kan utan tvifvel ett och annat sägas *mot*, men också ett och annat *för*, och går man till kärnan af saken, torde de sednare dock vara öfvervägande. Vid alla universitet förekommer det förhållande, att uti de i den allmänna, vetenskapliga bildningen djupare ingripande läroämnena, utom de äldre ordinarie lärarne, äfven yngre vetenskapsmän finnas anställda mot personliga anslag eller arfvoden, ehuru icke på samma säkra fot, som de förra. Det är universitets-undervisningens intressen och behof, vare sig när förfall för ordinarie läraren inträffar, eller ledigheter skola besättas, eller i andra afseenden, man dymedelst vill tillmötesgå; det är skickliga, yngre vetenskapsidkare, man sålunda söker att för universitetets tjänst bibehålla eller förvärfva, de må för öfrigt kallas extraordinarie professorer, lektorer, docenter, eller såsom hos oss adjunkter. I kontinentalstaterna med sina många universitet, med samma tungomål för många millioner människor och större tillgång på utmärkte, yngre lärde, kan väl förstnämnda ändamål, må hända, sägas vara af jemförelsevis mindre betydelse än hos oss; men ehuru äfven hos oss en adjunkt visserligen icke ansetts, eller bör anses, i konkurrens med andra skicklige män, vara sjelfskrifven eller ega bestämdt företräde till ordinarie lärostolen i samma vetenskap, när ledighet deri inträffar; måste dock förstnämnda ändamål med adjunktsinrättningen vid våra universitet, och särskildt i förening med det sednare, erkännas, med afseende på förhållandena hos oss, ega en jemförelsevis större betydelse. Men, invänder man, utan att göra adjunkturerna till ordinarie beställningar borde dock genom arfvodesanslag eller andra temporära understöd anställande vid universiteten af skickliga unga män såsom biträdande lärare i särskilda vetenskaper kunna befordras. Må vara; men äfven karakteren af ordinarie beställning är här af väsendlig betydelse, i anseende till den större fasthet den gifver åt ställningen för den unge vetenskapsidkare, som åt universitetet vill egna frukten af sina kunskaper och sin framtida verksamhet. Och hvaraf kommer denna karakter i öfrigt? Den har sin rot i den grundsats om embets- och tjänstemäns inamovibilitet, som i vår positiva statsrätt är allomfattande, med de undantag endast, hvilka i Regeringsformen uttryckligen uppräknas och till hvilka lärarebeställningarna vid universiteten icke höra. Vill man angripa befogenheten af denna för statsförvaltningens säkra gång så viktiga grundsats i ett fall, bör det ock ske i alla andra, och det torde då visa sig, att saken för tjänar att mer än en gång tagas under allsidigt och moget öfvervägande,

vägande, och hvad den ärade talaren i detta afseende särskildt yttrat om adjunksbeställningarne, såsom att de lätt kunde blifva officiella diplom på häglöshet och medelmåtta med mera dylikt, bevisar i sin bitterhet ej annat, än en kortsynthet, som från enstaka fall vill draga allmängiltiga slutsatser och hindrar att taga synkretsen från sakens principiella ståndpunkt; ty uppenbart är, att allt hvad denne talare här yttrat om adjunksbeställningarne med lika mycket fog kunde sägas om professorsstolarne och alla andra embetsställningar inom riket. Öfverallt kan då och då, här och der, häglöshet och medelmåtta visa sig; men därför får man ej glömma hvad nitet, hängifvenheten, det rastlösa arbetet förmått och förmår uträtta, der arbetaren om sin ställning är säker.

Hvad slutligen angår det af förste talaren åtskilliga gånger framhållna skälet mot bifall till ifrågavarande anslag, nemligen det relativt inskränkta omfång, hvarinom studierna af fornordiska språkets källor, bland hvilka isländskan säges vara hufvudkällan, skola vid våra universiteter bedrifvas, synes han äfven dervid glömma, att forskningen går framåt stegvis, att hvarje fast steg framåt utgör en väckelse till nya, att hvad som ännu ej skett i dag, kan ske i morgon eller en följande dag, och att den vetenskapliga frändskapen är oemotståndlig i sin tilldragningskraft. Man kan försumma och med likgiltighet anse en blodsfrände, men aldrig fränder till den vetenskap, man gjort till sitt lifsstudium. De söka och träffa städse hvarandra, så snart odlaren ej störes i sitt arbete af brist på säkra existensmedel.

Grefve Beck-Friis: Oaktadt ej mer än en talare motsatt sig detta anslag, anser jag mig skyldig att redogöra för hvad vid denna frågas behandling inom Utskottet förekommit. För flera år sedan inrättades vid våra universitet professioner i nordiska språk, men någon obligatorisk examensskyldighet i detta ämne med dem, som skulle bereda sig till den filosofiska graden, fanns då icke. Vid två föregående riksdagar hafva enskilda motioner blifvit väckta om inrättande af adjunkturer i samma ämne, men de hafva blifvit afslagna på den grund, att examen deri icke varit obligatorisk. Häri har dock den förändring inträffat sedan sista året, att de nordiska språken blifvit ett obligatoriskt ämne i filosofie-kandidat-examen och billigheten fordrar väl då, att detsamma blir likställigt med öfriga ämnen och erhåller sin adjunktur. Man må hysa hvilken åsigt som helst om lämpligheten af denna läroreform, men icke kan det förnekas, att det ena ämnet är i detta afseende lika berättigadt som det andra. Det finnes ju dessutom icke något hinder för att, om man framdeles önskar göra någon förändring med dessa lärareplatser, låta det ske äfven med denna nu ifrågavarande adjunktur. Hvad här blifvit yttradt, att detta behof icke skulle vara trängande, förefaller mig underligt, då såväl universitets-konsistorierna som kanslersemetet betonat vigten och behofvet af dessa adjunkturer. Nämnade myndigheter äro väl de, som i första rummet hafva att tillse hvad som erfordras. Att, på sätt en talare här yttrat, man i Dan-

mark skulle vara betänkt på en återgång i den nordiska språk-undervisningen förefaller mig besynnerligt, då jag tror mig veta, att just i dessa dagar professionen i nordiska språk i Köpenhamn blifvit utvidgad. Förmodligen har det väl äfven der varit någon eller några, som motsatt sig saken, men majoriteten har haft en annan uppfattning. Jag tillåter mig att yrka bifall till Stats-Utskottets betänkande i denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den förste talare, som yttrade sig i frågan, utvecklade denna sak så fullständigt, att enligt min åsigt icke något är att dervid tillägga. Det är också endast på det han icke skall stå ensam om den åsigt, han framställde, som jag begärt ordet, utan anspråk att kunna säga något nytt, ännu mindre något bättre än hvad han yttrat. Jag skall inskränka mig derföre till blott några få ord med anledning af hvad de sednare talarne yttrat. För min del tror jag, att, då fråga är om inrättande af tjänster, man måste se, icke såsom en talare förmenat, på några särskilda omständigheter för tillfället, utan på sjelfva angelägenheten af den ifrågasatta befattningen. Det är nemligen viktigare att se till att saken vinner än att personen vinner. Om under vissa förhållanden sådana särskilda omständigheter förekomma, tror jag, att de måste tillgodoses på annat sätt än att man fastläser ett anslag för ett visst ändamål blott derför att man för tillfället kan få platsen väl besatt, under det man äfventyrar att möjligen i framtiden nödgas nöja sig med att den lemnas åt medelmåttor. Jag har sjelf tillräckligt många år varit studerande vid ett af rikets universitet, för att icke alldeles äfven hafva saknat tillfälle att blifva något bekant med adjunktursbesättningen på den tiden. Utan att vilja uttala klander emot någon viss person, får jag bekänna, att för mig åtminstone framstod icke den institutionen såsom särdeles verksamt deltagande i det vetenskapliga arbetet, och då jag såg den ene efter den andre af adjunkterna blifva förbigången vid tillsättande af professionen i hans vetenskap, syntes mig denna individuella uppfattning icke vara så alldeles oriktig. För den händelse några särskilda omständigheter skulle förekomma af den beskaffenhet man här antydt, är äfven för närvarande i viss mån derför sörjdt, åtminstone hvad angår universitetet i Upsala. Om jag icke alldeles missminner mig, finnas der nemligen två adjunktslöner, som icke äro fästade vid någon viss vetenskap, utan som vederbörande hafva frihet att använda till aflöning åt sådana framstående förmågor, som de finna företrädesvis förtjenta af en sådan uppmuntran. Hade man ansett, att dessa två platser varit för få, skulle jag, heldre än att biträda nu föreliggande förslag, velat öka antalet af dessa fria adjunktslöner. Men att binda anslaget vid en viss vetenskapsgren tror jag vara ett misstag, och för en sådan åsigt gifver statskalendern för i år också stöd. Der synes nemligen, att man icke lyckats träffa på någon lämplig person att öfvertaga adjunkturen i franska och italienska språken. Således har man denna lön besparad, under det man saknar tillfälle till aflöning åt en skicklig person i en annan vigtig vetenskapsgren. För min del tror jag det vara mycket bättre att förändra de nuvarande adjunkturena till fria sådana,

hvarigenom man kunde hafva förhoppning, att de för desamma anslagna löner skulle hufvudsakligen komma att användas till uppmantran för mera framstående förmågor. En talare har i särdeles varma och valtaliga ordalag framhållit vigten af en adjunkturs i nu ifrågakvarande ämne. Jag måste erkänna, att hans flygt var så hög, att jag ej kunde följa med och därför anser mig fritagen från att ingå i svaromål derpå. En annan talare har yttrat den åsigt, att det vore alldeles enahanda förhållande med våra adjunkture som med lektoraten vid universitetet i Christiania. Dervid måste dock hans minne något hafva svikit honom, ty af dessa lektorer intogo många en alldeles fristående ställning i förhållande till professorerne. Det fanns nemligen lektorer uti ämnen, deruti inga professorer voro tillsatta, och tvärtom.

Då det enligt min åsigt vore vida rättare att, om så behöfvdes, inrätta adjunkture med fritt val af personer än att fästa adjunkturena vid någon viss vetenskap, men denna i min tanke nyttiga anordning dock nu icke i saknad af nödig utredning kan komma i fråga att beslutas, kan jag icke biträda det här föreliggande förslaget, utan anhåller jag att få förena mig i det af Herr Bergstedt framställda yrkande.

Herr Wærn: Alla talare, som här uppträdt, hafva i mer eller mindre mån antingen instämt i eller motsagt den förste talarens yttrande, hvaraf tyckes följa, att de grunder, som af honom blifvit anförda, skola blifva afgörande för Kammarens beslut rörande denna fråga. Dessa grunder, hvarmed han motiverat sitt afstyrkande af det begärda anslaget, hafva dels varit allmänna, dels denna fråga speciellt rörande. Såsom allmänna skäl anser jag det, att flera andra förhållanden funnos, som voro viktigare att ordna än denna fråga, hvaribland blifvit nämnda dels hela den medicinska undervisningen, dels frågan om alla adjunktsbefattningars upphörande. Det speciela skäl åter, som af samme talare blifvit anfördt mot detta anslag, är den mistro han uttryckt mot det sätt, hvarpå för närvarande undervisningen i nordiska språk vid universiteten bedrifves.

Hvad de allmänna skälen angår, så ligger det hvarken inom min förmåga eller min vilja att följa den ärade talaren i hans framställning rörande dessa, men jag kan dock ej annat än på det högsta varna mot den åsigt, han genom åberopandet af dessa skäl tyckts vilja framställa. Om jag rätt uppfattat hans ord, så skulle han nemligen vilja låta speciela praktiska frågors afgörande bero af någon stor allmän frågas lösning. På sådant sätt skulle vi snart komma derhän, att vi icke kunde få något anslag eller åvägabringa någon reform, om såsom vilkor för ett dylikt medgifvande alltid skall uppställas, att förut någon annan fråga, som mähända med det ifrågakvarande ärendet ej har det ringaste sammanhang, blir på ett tillfredsställande sätt löst. Om således en så speciel fråga som den nu föreliggande, oakadt dess behöflighet blifvit erkänd, skall anstå, till dess t. ex. den medicinska undervisningen blifvit ordnad, så kunna vi komma att få vänta alltför länge på dess afgörande. Hvad nu frågan om lämpligheten af adjunktsplatsernas bibehållande i allmänhet beträffar, så må dermed förhålla sig huru som helst, men ej kan

man antaga, att en reform af undervisningen med afseende på dessa befattningar skall kunna förhindras eller fördröjas genom tillsättandet af ytterligare en eller annan adjunktsp plats. Att hvad som blifvit anfördt rörande de stora allmänna frågorna kan vara riktigt, erkänner jag således så villigt som möjligt, men jag vågar påstå, att de anmärkta förhållandena icke hafva något inflytande på detta speciela ärendes afgörande, ty, som jag förut sagt, om man alltid skulle uppställa sådana vilkor, kunde universiteten komma i ett skick, som ej för någon vore tillfredsställande.

Hvarför Regeringen fäst sig vid den ena adjunktturen framför den andra, derom kan jag icke bestämdt upplysa, emedan ärendet icke tillhör mitt departement, men jag har dock hört uppgifvas, att de speciela skälen för ökandet af lärarepersonalen just i detta ämne vore, att vid universiteten för närvarande funnos utmärkta förmågor i denna vetenskap, om hvilkas kvarhållande man vore angelägen, men hvilka ernade öfvergifva den akademiska banan, emedan de ej hade någon utsigt att få anställning.

Såsom ett specielt skäl mot det begärda anslaget beviljande har blifvit anfördt, att det nordiska språkstudiet för närvarande icke nog grundligt bedrefves vid universiteten; detta synes mig dock snarare tala för, att man bör göra något för denna undervisningsgren, än att, såsom man yrkat, uppskjuta saken till en aflägsen framtid. Likaledes har den ärade talaren uppgifvit, att så många docenter i detta ämne skulle vara disponibla, att man ej skulle behöfva inrätta några adjunktsp platser för att tillgodose undervisningens behof. Att detta åter ej kan vara något afgörande skäl, synes väl bäst deraf, att just dessa docenter ämna lemna universitetet till följd af de ringa utsigter till befordran, som der för närvarande finnas.

Det är redan mycket svårt för Regeringen att lösa alla frågor, men om ordningen för deras företagande skall bero af den förkärlek, man inom Kamrarne hyser för den ena eller andra frågan, uppstå så stora svårigheter, att jag ej vet huru någon enda sak skulle kunna lösas. Då jag tror, att i denna Kammare finnes intresse och omtanke om både ett och annat, och då man yttrat, att hvarje bildad man bör känna de nordiska språken, och att något för spridandet af denna kunskap bör göras, så hemställer jag, om det kan vara rätt, att Riksdagen eftersätter hvad den i detta hänseende kan göra, emedan ett annat med talang och förkärlek utredt behof förefinnes, men hvars fyllande ingalunda hindrar denna frågans afgörande. Jag är emellertid viss om, att Kammaren icke förbiser betydelsen af ett anslag sådant som detta, och yrkar bifall dertill på de af mig nu anförda skäl, under förhoppning att de äfven af Kammaren skola gillas.

Herr Bergstedt: Jag ber blott att få göra ett par förklaringar, med anledning deraf att några talare missförstått mitt förra yttrande.

Då jag tillät mig att beröra frågan om Carolinska institutet, så trodde jag mig ej böra göra lösningen af denna fråga till vilkor för beviljandet af det ifrågavarande anslaget, utan ville blott begagna tillfället att med några ord vidröra en omständighet, som synes mig anmärkningsvärd. Tillika ber jag att få säga till den ärade talare,

som ex officio meddelade några upplysningar om Carolinska institutets uppkomst, att jag icke haft tillfälle att studera barberareskräets häfder från första hälften af sextonhundratalet. Jag är icke fornforskare och har icke haft anledning att inlåta mig på sådana intressanta studier. Jag kan väl tänka mig, att en dylik sinnrik kombination mellan barberareskräet och ifrågavarande medicinska undervisningsanstalt kan uppgöras, och håller ej för otroligt, att fröet till den sednare kan af en sinnrik kombination sökas i nämnda skrå, men jag tror ock, att fröet och växten äro så olika, att det behöfves ett mycket skarpslipadt ögonglas för att finna sambandet dem emellan. För mig hafva i detta hänseende inga andra källor stått till buds än Rikets Ständers handlingar, och dessa gå ej tillbaka längre än till 1810, då Carolinska institutet instiftades.

Jag ber tillika att få anmärka, att samme talare missförstått mig äfven i ett annat afseende. Jag har nemligen icke tadlat det sätt, hvarpå undervisningen i *Isländska* bedrifves vid våra universitet, jag har tvärtom all aktning därför, och specielt tror jag, att det icke saknas kunskaper hos de män, hvilka för närvarande innehafva de för denna vetenskap upprättade lärostolar, men det har förefallit mig, som om den specielt fornnordiska litteraturen är ett alltför begränsadt fält för en professorlig verksamhet, och att denna med fördel kan och bör utsträckas äfven till beslägtade ämnen af språkkunskapen. Jag har derföre ock ansett, att man, då nya lärareplatser inrättas, ej bör binda dem vid ett så inskränkt studium som af detta enda språk, utan att man bör göra dem så universela som det är möjligt och önskvärdt. Jag ber ock att få erinra om, att det intresse, som så många af Kammarens ledamöter uttalat för studiet af vårt gamla språk och för den betydelse, forskningen i detta språks häfder kan ega för hela vår nationela bildning, af mig delas, men jag föreställer mig dock, att det ej är alldeles nödvändigt att derför inrätta särskilda lärostolar, dels tänker jag nemligen, att de unga män, som med förkärlek egna sig åt en akademisk verksamhet, som ej tillhör någon af de vetenskaper, för hvilka akademiska lärare äro tillsatta, kunna uppmuntras genom enskilda anslag, och dels vill jag påpeka en omständighet, som ej kan vara för Kammarens ledamöter obekant, nemligen att kändedomen om Isländskan icke är något nytt, utan att till och med för så lång tid sedan som på sextonhundratalet de lärdeste män egde kändedom om detta språk, och det utan att någon undervisning der meddelades vid universiteten. Jag vill vidare anföra exemplet af vår utmärkte laghistoriker vid det sydliga universitetet, som utan att någonsin hafva varit i tillfälle att åhöra akademiska föreläsningar öfver ifrågavarande ämne, det oaktadt utbildat sig till en så framstående språkforskare, att ingen af de professorer, hvilka nu bestrida undervisningen i nordiska språk vid våra universitet, torde deri kunna mäta sig med honom.

Jag befarar emellertid icke, att, äfven om dessa 5,000 R:dr icke blifva af Riksdagen beviljade, det skall uppstå någon svårighet för dem, som vilja tillägna sig den fornnordiska bildningen, att få detta behof tillfredsstäldt, men en sak fruktar jag för, och det är, att, ehuruval det nu må finnas kompetenta personer att fylla den till-

ännade platsen, så är det ej säkert, att sådant alltid blir förhållandet, och då en ordinarie tjänst alltid måste tillsättas, så kan det i sådant fall inträffa, att platsen måste besättas med en mindre lämplig person endast för att ej stå ledig. Sådant har inträffat mer än en gång. Dessa äro de förnämsta betänkligheter, jag hyser mot inrättandet af några nya exspektansplatser af det slag, som kallas adjunkturer. Då åtminstone en talare understödt mitt förut afgifna yrkande om afslag, finner jag iintet skäl att återtaga detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många såväl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats och med många blandade ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 4:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 17, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit såhunda:

Ja—39;
Nej—55.

5:te—11:de punkterna.

Biföllos.

12:te punkten.

Lades till handlingarne.

13:de punkten.

Bifölles.

14:de punkten.

Lades till handlingarne.

15:de punkten.

Herr Hallin: Ehuru, efter den ogynnsamma utgång som denna motion har fått hos Stats-Utskottet, föga är att hoppas med afseende på det med motionen afsedda ändamål, tager jag mig likväl friheten att uppehålla Kammaren någon stund med att meddela några upplysningar i anledning af de motiver, som Stats-Utskottet för sitt afstyrkande har anført. Stats-Utskottet har nemligen uti det förhållande, att Kongl. Maj:t vid 1867 års riksdag, då frågan om veterinärväsendets ordnande var föremål för Riksdagens pröfning, icke framställt någon proposition om anslag till löneförhöjning åt våra veterinärer, velat se ett bevis derpå, att en sådan åtgärd icke skulle vara behöflig. Jag ber att i detta hänseende få erinra, att Kongl. Maj:ts proposition till 1867 års Riksdag egentligen afsåg anslag till utvidgande af Veterinär-institutet, och att Kongl. Maj:t, på grund af de kostnader detta kräfde, ansåg sig då icke kunna framställa proposition om löneförhöjning åt veterinärerne. I afseende på detta ämne heter det likväl i nämnda Kongl. proposition, "att, om af veterinärerne hädanefter kommer att fordras ett större mått både af allmän bildning och af yrkesskicklighet, dertill lämplige personer sannolikt icke kunna påräknas, så framt icke veterinärernas ställning i allmänhet förbättras och deras löner ökas; men då vid denna riksdag påräkneliga tillgångar icke i allmänhet medgifvit tillökning i statens utgifter för aflönandet af tjänstemän (har) Kongl. Maj:t ej velat för närvarande föreslå Riksdagen att för sådant ändamål bevilja och på stat uppföra nya anslag". Det var således endast för detta tillfälle, som Kongl. Maj:t icke ansåg sig kunna framställa proposition i detta hänseende. Det är att beklaga, att icke Regeringen sedan dess kunnat göra framställning till Riksdagen angående ett fullständigt ordnande af veterinärväsende, toch särskildt att denna fråga ännu icke blifvit föremål för Riksdagens pröfning. Denna omständighet, att frågan om veterinärernas löneförmåner icke ännu blifvit föremål för ompröfning, anser jag således likväl icke utgöra hinder för att denna fråga nu väckes å bane, i synnerhet då så lång tid sedan dess förflutit och många skäl finnas för en sådan åtgärd.

Utskottet har ytterligare såsom motiv för sitt afstyrkande be-
 gagnat det förhållande, att så väl Sundhets-kollegium, uti ett afgifvet
 betänkande, som 1869 års Stats-Utskott, vid behandling af en motion
 i ämnet, uttalat den åsigt, att "då veterinärmedicinen i sin tillämp-
 ning egentligen vore af ekonomisk betydelse och i första rummet
 afsåg skydd för enskild egendom, det kunde ifrågasättas, huruvida
 statens medverkan i detta hänseende borde sträckas längre än till
 bekostande af ändamålsenliga undervisningsanstalter för bildande af
 tillräckligt antal kunnige veterinärer". För att belysa denna fråga
 tager jag mig friheten erinra, att den komité, som varit tillsatt af
 Kongl. Maj:t för veterinärväsendets ordnande, hade föreslagit ett be-
 tydligt större antal veterinärer i riket, i det komitéen föreslog dels
 länsveterinärernes bibehållande till det antal som redan förefans;
 men dels också anställandet af så kallade distriktsveterinärer, hvilka
 skulle anställas af enskilde eller kommuner, och att staten skulle

förpligta sig att åt dessa sednare anslå 250 R:dr årligen åt hvarje — en uppföring som ansågs å statens sida så betydlig att bifall väl icke kunde komma i fråga. Det var med anledning af förslaget om dessa tvänne slags veterinärer som Sundhets-kollegium afgifvit det utlåtande, hvarifrån Utskottet har hemtat det som nyss blifvit anfördt, men Utskottet har icke omnämnt fortsättningen af samma punkt i utlåtandet, hvaraf det skulle hafva blifvit klart, att Kollegium tillstyrkte anställandet af länsveterinärerne. Fortsättningen af denna mening lyder nemligen sålunda "samt anställandet och aflönandet af den personal, som befinnes nödig för den offentliga husdjursjukvården, det vill säga till förekommande och hämmande af befarad eller yppad allmännare sjuklighet och farsoter bland husdjuren." Det är för detta ändamål, som länsveterinärerne äro afsedda, och det är för detta ändamål, som jag anser att staten icke bör undandraga sig att på billigt sätt aflöna dem. Det är också, såsom jag nyss nämnde, af synnerlig vigt att skilja emellan dessa tvänne slags veterinärer, emedan det är obestriddigt att de så kallade distrikts-veterinärerne hafva en tjänst, som, enligt hvad här yttrats, afser skyddet af enskild egendom, men att deremot länsveterinärerne hafva till uppgift att arbeta för den *offentliga* husdjursjukvården, hvilken likväl är att betrakta såsom en angelägenhet för staten. Såsom mig synes har således ingenting blifvit anfördt, som kan rubba min åsigt om statens skyldighet att aflöna länsveterinärerne. Jag ber dessutom att få erinra derom, att länsveterinärerne böra stå i samma ställning i förhållande till staten som provincialläkarne, angående hvilka ingen satt i fråga, att de icke skulle af staten aflönas. Principen är för öfrigt af Riksdagen redan antagen, då länsveterinärerne nu af allmänna medel äga uppbära lön. Erkänner man således principen af statens skyldighet i detta fall, så återstår här blott frågan om, huruvida det kan vara billigt att lemna en sådan löneförhöjning som den af mig föreslagna. I detta hänseende tager jag mig friheten nämna, att alla myndigheter, som i frågan blifvit hörda, tillstyrkt en sådan, och hvad särskildt Sundhets-kollegium beträffar, så ansåg det, att de af komiterade för länsveterinärerne föreslagna löner af 750 R:dr, som hvart femte år förhöjdes med 250 R:dr, tilldess lönen uppginge till 1,500 R:dr, icke vore för högt beräknade. I afseende på de menliga följder, som kunna inträffa, om Riksdagen icke tager denna fråga i betraktande, tager jag mig friheten endast hänvisa till hvad i min motion finnes anfördt. Man kan väl icke annat än medgifva, att veterinärernes löneförmåner, i jemförelse med de fordringar man nu mera på dem ställer, äro ganska knappa. Såsom bekant har 1867 års reglemente för Veterinär-institutet föreskrifvit, att inträdessökande, för att kunna såsom elev vid institutet antagas, skall hafva aflagt sådan examen, som berättigar till inskrifning såsom studerande vid universitet. Eleverna hafva sedermera att der genomgå en ganska dryg kurs, som är minst fyra-årig och således ganska lång och dessutom mödosam. Det har också visat sig, att dessa förhållanden haft inflytande på dem, som velat egna sig åt detta lefnadskall, ty sedan detta stadgande utkom, har elevernas antal ständigt minskats, och det har gått så långt, att i början af

detta läseår icke en enda kompetent sökande anmält sig. Man kan således befara, att detta läroverk ganska snart kommer att lida brist på elever, och i sådant fall skulle alla de uppoffringar, som staten för Veterinärinstitutet iklädt sig för lärarepersonalens tillökning och undervisningsmaterielens förbättrande, blifva af ingen nytta.

Fäster man sig vidare vid länsveterinärernas åligganden, så visar det sig att dessa äro ganska vidsträckta, fordra mycken skicklighet och påpasslighet samt äro förenade med stora mödor och besvärigheter.

Från hvilken sida man än ser saken, så är således denna löneförhöjning af billigheten påkallad. Landstingens förpligtelser i detta hänseende synas mig icke vara större än dem de hafva i afseende på provinciealläkarne, och man kan svårligen derå draga några vexlar, då blott undantagsvis ett eller annat landsting beviljat några smärre, så vidt jag vet, endast tillfälliga löneförmåner åt länsveterinärerne.

Då jag således anser, att billigheten och rättvisan fordra, att förbättrade löneförmåner för länsveterinärerne blifva dem tilldelade, och då jag tror, att underlåtenhet häraf kan ganska menligt inverka på utvecklingen af jordbruket i vårt land, så hemställer jag, att Kammarerna måtte fästa något afseende på min motion, på anhåller om den nu föredragna punktens återremiss till Stats-Utskottet, på det att Utskottet må komma i tillfälle att öfverväga i hvad mån anslag för det med motionen afsedda ändamål må kunna beviljas.

Herr Berlin: Bland alla löneförhöjningar, som vid denna riksdag blifvit ifrågasatta, torde knappt någon finnas, som varit billigare eller af behofvet i högre grad påkallad, än den, som här blifvit af Stats-Utskottet afstyrkt. Det synes mig påtagligt, att då Stats-Utskottet sålunda velat bibehålla länsveterinärerne vid samma lönebelopp, som vaktmästarne vid departements-expeditioner och vid kollegierna nu åtnjuta, och hvilket af Regeringen ansetts tariffva förhöjning, Utskottet förbisett så väl vigten af länsveterinärernes tjensteutöfning vid den allmänna husdjursjukvården, som graden af den bildning och det kunskapsmått man af dem fordrar.

Att Kongl. Maj:t i sin proposition till Riksdagen 1867 icke upptog någon löneförhöjning för länsveterinärerne torde, såsom föregående talare anført, finna sin förklaring deruti, att vid denna riksdag ett årligt anslag måste begäras för Veterinärinstitutet, hvilket ock beviljades; grunden hvarföre Kongl. Maj:t sedermera icke framställt behofvet deraf, oaktadt detsamma flera gånger varit anmaldt och tillstyrkt samt sist af Sundhetskollegium vid slutet af sistlidne år, vågar jag antaga vara att söka endast i ekonomiska omständigheter. Måhända skall man såsom skäl för afstyrkandet åberopa, att länsveterinärerne äfven hafva att påräkna inkomst dels af veterinärpraxis, dels för tjänsteresor, för hvilka de uppbära betalning af staten. Jag tillåter mig dervid anmärka, att allmogen i de flesta landsdelar icke förstår att behörigen uppskatta veterinärers hjälp för sina sjuka djur, utan heldre anlitar så kallade kloka gubbar, hvarföre inkomsten af praktik i allmänhet blir ganska ringa; och inkomsten af tjänsteresor, under hvilka ett dagtraktamente af 4 R:dr bestås, upp-

går sällan till mer än ett eller annat hundra riksdaler årligen, för de flesta derunder. De af kommuner anställde veterinärer uppbära ock i de flesta fall högre löner, än staten består sina.

På det kraftigaste protesterar jag mot den tydning Stats-Utskottet velat gifva åt ett uttryck i Sundhets-kollegii betänkande öfver veterinär-komitéens förslag, hvilket uttryck blifvit lösryckt ur sitt sammanhang. I detta betänkande har deremot Sundhets-kollegium uttryckligen tillstyrkt den föreslagna löneförhöjningen åt länsveterinärerne, hvilka äro anställda för den offentliga husdjurssjukvården, men deremot afstyrkt förslaget att staten skulle bidraga till aflöning af 145 distriktsveterinärer, hvilka borde anställas för den enskilda. Det var såsom skäl för detta afstyrkande de åberopade uttrycken användes, men icke beträffande länsveterinärerne, om hvilka nu är fråga.

För att bereda länsveterinärerne åtminstone någon lönetillökning, förslagsvis hälften af den i motionen ifrågasatta, instämmer jag i yrkandet om punktens återremitterande, och hoppas dervid på understöd af alla dem bland Kammarens ledamöter, hvilka ega kännedom om den låga ståndpunkt, hvarpå husdjursvården befinner sig bland allmogen i våra flesta landsdelar. Staten bekostar med vida större anslag upphjelpandet af landtushållningen i andra afseenden. Vill man icke göra något till förbättrandet af länsveterinärernes ställning, befarar jag att brist på veterinärer snart skall uppstå och kämbart visa sig, om icke förr vid arméens mobilisering eller allmän kreaturssjukdoms utbrott; tecken dertill visa sig redan i bristen på inträdessökande vid Veterinär-institutet.

Herr Arrhenius: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att icke med stillatigande förbigå Stats-Utskottets motivering i denna fråga. Stats-Utskottet säger, att då veterinär-medicinen i sin tillämpning egentligen vore af ekonomisk betydelse och i första rummet afsåg skydd för enskild egendom, borde frågan om förbättring i länsveterinärernes lönevilkor utgöra föremål för vederbörande landstings omtanke. Jag anhåller att härvid få erinra, att länsveterinärerne såsom sådane äro anställda (hvilket också af föregående talare redan blifvit antydt) med hänsyn till den *allmänna* husdjurs-sjukvården inom landet. De skola vara till tjänst, då Konungens Befallningshafvande dem requirerar, och kunna åläggas att göra resor och undersökningar till förekommande af allmänna farsoter bland husdjuren. Detta är ett allmänt ändamål af så stor vikt, att om det icke väl uppfylles, kan staten göra betydliga förluster, såsom vi nyligen sett inträffa vid den i England och Belgien utbrutna kreaturspesten. Länsveterinärerne måste således anses såsom allmänna tjänstemän med allmänt uppdrag att gå till handa vid sådana större kalamiteter, som kunna yppas bland husdjuren. Det kan således ej vara riktigt att säga, att de endast skola tillgodoses af landstingen, då jag villigt deremot medgifver, att landstingen och kommunerna böra vara skyldiga att aflöna distrikts-veterinärerne. Landet har nemligen behof af en betydligt större mängd djurläkare, än hvad länsveterinärerne utgöra, och dessa öfrige må det tillkomma

den enskilda omtanken och landstingen att anskaffa och aflöna; men hvad länsveterinärerna angår, så ligger det för öppen dag, att dessa stå i en helt annan ställning.

Det förundrar mig visserligen icke så mycket, att Stats-Utskottet under närvarande omständigheter, då så många andra trängande behof förefinnas, tvekat att lemna sitt bifall till den motion, som i ämnet blifvit framställd; men med hänsyn till, att det är af utomordentlig vigt för landet att hafva skicklige och duglige länsveterinärer, skulle jag för min del önskat, att det, som för länsveterinärerna blifvit begärdt, bifallits.

Utskottet säger vidare, att statens medverkan icke bör sträckas längre än till bekostande af ändamålsenliga undervisningsanstalter för bildandet af tillräckligt antal kunnige veterinärer. Af hvad jag redan anför vill jag förmoda, att det framgår, att detta Stats-Utskottets yttrande icke kan, åtminstone från min sida, anses vara mer än till hälften riktigt; men det är att beklaga, att äfven denna sednare hälft af statens pligt för veterinärväsendet och dess ordnande blifvit i verkligheten så litet beaktad. Frågan om veterinärväsendets ordnande har stått på dagordningen ända sedan 1863 års riksdag. Då yttrade Riksdagen, att djurläkarnes antal borde ökas och deras vilkor förbättras. Vid 1867 års riksdag framställde Kongl. Maj:t förslag, dels till veterinärundervisningens ordnande, dels att Veterinär-institutet såsom sådant skulle försättas i det skick, att det motsvarade tidens fordringar. Riksdagen beviljade hvad som begärdes för lärarepersonalens tillökning och för undervisningens handhafvande, men ingick till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse, att för Veterinär-institutets byggnader måtte afgifvas alternativa förslag, med bibehållande antingen af gamla lokalen, eller, med försäljning af denna och dess tomter, uppgift på ny och mera ändamålsenlig lokal för denna läroanstalt med till densamma nödiga byggnader. Sedan dess hafva Riksdagens revisorer erinrat om det beklagliga skick, hvori institutets byggnader sig befinna. Redan den 5 Februari 1868 inlemnade institutets styrelse till Kongl. Maj:t underdånigt alternativt förslag rörande byggnaderna vid institutet. Jag vill icke uttrycka min förundran deröfver, att ingenting sedan dess dervid blifvit gjort, då vi alla veta, i hvilken tryckt ställning statsverket befunnit sig; och att äfven vid denna riksdag ingen Kongl. proposition i ämnet blifvit framställd förundrar mig icke beller, då Chefen för Ecklesiastik-departementet så nyligen tillträd sin viktiga befattning, som i andra afseenden tagit hans tid och omsorger i anspråk; men jag tillåter mig att erinra, att ordnandet af Veterinär-institutet och dess byggnader skulle kunna åstadkommas utan synnerlig pekuniär uppoffring, om den plats, som institutet nu innehar, realiserades och penningarna användes till uppförande af för institutet nödiga byggnader på annan, Kronan tillhörig, plats. Jag har velat begagna detta tillfälle för att uttrycka min förhoppning, att allt, som rör veterinärstaten, icke må blifva undanskjutet till en alltför aflägsen framtid, utan ändtligen en gång röna den uppmärksamhet det väl förtjenar, isynnerhet som utgifterna för ordnandet af institutets byggnader icke kunna blifva så stora, som man förmodat,

om redan befintliga tillgångar användas på lämpligt sätt. Hvad särskildt angår den fråga denna motion afser, så tror jag, att då Stats-Utskottet enhälligt stadnat vid ett afstyrkande af motionen, stor utsigt icke lär förefinnas att få annat beslut, och jag har icke heller derpå stora förhoppningar, då jag nu förenar mig med de föregående talarne uti deras yrkande om återremiss; men jag anser det vara en billig grad af rättvisa åt länsveterinärerne, som befinna sig i en så vanlottad belägenhet och så väl behöfva en förbättring i sina vilkor.

Då jag säger detta, ber jag att derjemte få uttala den åsigt, att det för landtbruket och för landets ekonomi i allmänhet är af ofantligt stor vigt, att skicklige och kunnige veterinärer finnas att tillgå, samt att i följd häraf denna fråga så väl från Statens som den enskildes synpunkt är af den beskaffenhet, att den icke längre bör undanskjutas. Jag anhåller om återremiss.

Grefve Beck-Friis: Då här blifvit yrkadt återremiss, anser jag mig böra upplysa, att Andra Kammaren redan fattat beslut i frågan utan all diskussion. Utskottets hemställan har der blifvit bifallen. En återremiss skulle således, då någon vidare utredning af frågan icke torde kunna fordras, endast hafva till följd, att Stats-Utskottet återkomme med anhållan att jemväl denna Kammare måtte fatta beslut.

Hvad sjelfva saken angår, anser jag att Utskottet förfarit rätt; ty då Kongl. Maj:t så nyligen som år 1867 funnit en löneförhöjning icke erforderlig, samt dessa länsveterinärer endast äro anställda till Konungens Befallningshafvandes förfogande, och Konungens Befallningshafvande hittills icke, såvidt jag vet, saknat tillgång på dugliga personer för dessa platser med den lön, som för närvarande är bestämd, torde en förhöjning deri icke vara af behovet påkallad. Förhållandet är att dessa veterinärer icke hafva annat åliggande för sin lön än att vara till hands vid förekommande behof, ty för alla tjänsteresor och förrättningar, hvartill de beordras, uppbära de af staten särskild ersättning. Då för öfrigt Kongl. Maj:t icke äskat löneförhöjning för veterinärerne, tror jag det vara orätt att på enskild motionärs framställning besluta en sådan förhöjning för en hel tjänstemannaklass; det kan vara svårt nog att, då Kongl. Maj:t anser ett anslag nödigt, få Riksdagens bifall dertill. Afven böra vi taga i betraktande att isynnerhet i de orter, der kavalleri icke är förlagdt och tillgång på veterinärer således ändock finnes, man funnit att landstingen anslagit rätt vackra belopp för anställande af sådana, och hvilket gör att det finnes veterinärer i nästan alla landsdelar. Hvad sjelfva beloppet angår, så medgifver jag att den nuvarande lönen, 500 R:dr, icke är stor, men huruvida icke dubbla summan åter kan vara för mycket blir en annan fråga. Jag tror således, att i frågans närvarande skick Herr Hallins motion bör afslås, och yrkar derföre bifall till hvad Utskottet i denna del hemställt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr

Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

16:de—19:de punkterna.

Biföllos.

20:de punkten.

Herr Statsrådet Berg: Jag ber att få med några ord påkalla eder uppmärksamhet, mine Herrar, för den fråga som nu föreligger till afgörande.

Från och med år 1864 hafva alla Riksdagar beslutat att afsätta ett årligt reservationsanslag till belopp af 10,000 R:dr att, i afvaktan på *fullbordandet* af presterskapets löneroglering, användas till förbättring af de svagast afönade komministrars och kapellpredikanter samt pastorats- och sockenadjunkters vilkor. Detta anslag har hittills icke medgifvit större löneförbättring för dessa tjenstemän, än att för dem, hvilkas löner i betydligare mån understigit 700 R:dr, löneförmanerna uppbringats, så att de för innevarande år uppgått till omkring 810 R:dr. Detta oaktadt har Utskottet nu föreslagit att för framtiden indraga ifrågavarande anslag. Att frångå dessa tjenstemän, för en del af hvilka lönen uppgår till endast 4 å 500 R:dr, det dem hittills beviljade ringa lönetillskott, hvars bibehållande, intill dess genom löneroglering en förbättring i deras lönevilkor kunde beredas, de, i anledning af föregående Riksdagars beslut, haft fullt skäl att påräkna, skulle i sanning vara temligen hårdt. En sådan åtgärd synes icke heller hafva varit af Stats-Utskottet åsyftad, men Utskottet har antagit, att de för ändamålet behöfliga medel skulle kunna erhållas från den samlade prestelönerogleringsfonden. Efter att hafva redogjort för ställningen af denna fond och dervid rätteligen uppgifvit densammas behållning vid 1870 års slut till 59,887 R:dr 15 öre, tillägger nemligen Utskottet: "Den stora tillväxt fonden inom så kort tid vunnit har, enligt hvad räkenskaperna gifva vid handen, hufvudsakligen utgjorts af de ansenliga belopp, som från åtskilliga boställsskogar infutit. Under innevarande år hafva enligt meddelad uppgift icke mindre än 60,000 R:dr sådana skogsmedel blifvit till Kongl. Räntekammaren inlevererade. Att dylika medel äfven för framtiden, om än icke till så stora belopp som hittills, böra komma fonden till godo, torde med visshet kunna antagas, helst boställsskogarne numera skötas efter fastställda hushållningsplaner". På grund af dessa förhållanden har Stats-Utskottet ansett, att tillräckliga tillgångar skulle finnas i denna fond till den föreslagna förbättringen af de svagast afönade komministrarnes m. fl. löner och därför icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts framställning om bibehållande af det särskilda anslaget därför. Jag anhåller att härvid till en början få erinra om en omständighet, som måhända icke varit Utskottet bekant, men som har ett ganska väsendtligt inflytande på frågans bedömande. Det är nemligen väl santt, att under detta år till lönerogleringsfonden

influtit ett belopp af 60.000 R:dr, men denna inkomst, som varit helt och hållet tillfällig och härrört deraf, att från ett prestboställe i Werm-land kunnat på en gång försäljas ett stort antal träd, har redan i så måtto tagits i anspråk för löneförbättring för presterskapet just inom den församling, derifrån inkomsten erhöles, att Kongl. Maj:t dertill disponerat ett årligt bidrag från fonden af 2,500 R:dr, och då denna årliga utgift ungefär motsvarar räntan på ett kapital af 50.000 R:dr, kan således endast räntan på återstoden af dessa 60,000 R:dr eller 500 R:dr om året vara att påräkna till löneförbättring åt prester inom andra församlingar. De inkomster, som år 1870 tillflöto fonden, utgjordes likaledes till största delen af skogsmedel, uppgående till ungefär 24,000 R:dr och voro således också af tillfällig natur, beröende derpå att å ett och annat boställe försäljning af skog i större skala kunnat ske. Om jag icke misstager mig, försålde på ett enda boställe under år 1870 skog för ej mindre än 18,000 R:dr; men dylika inkomster kunna ej i framtiden påräknas. De belopp, som hittills influtit för försålda skogar, torde derföre icke kunna läggas till grund för en beräkning utaf de framtida inkomsterna för denna fond. De tillgångar deremot, som kunna med säkerhet beräknas under året inflyta, utgöras af räntan dels å det belopp, ungefär 60,000 R:dr, som vid 1870 års slut utgjorde fondens behållning, dels ock å den odisponerade delen af de under detta år influtna skogsmedlen, eller således tillhoppa omkring 3,500 R:dr. Om man dertill lägger arrendemedel, vederlag etc., som upptages till 12,956 R:dr, så blir tillgången 16,456 R:dr. Detta belopp kan emellertid icke anses tillräckligt, då man tager i beräkning de behof, som äro afsedda att af denna fond fyllas. Som Herrarne veta är ändamålet med löneregleringsfonden att dit indraga medel från prestbeställningar, hvilka vid regleringen ansetts hafva för stora inkomster, och i stället lägga desamma på de håll, der lönerna befunnits alltför ringa. För ett ganska stort antal prester inom de pastorat, som redan undergått reglering, har lönetillökning från denna fond föreslagits. Ehuru erkännande behofvet af de föreslagna löneförbättringarne, har likväl Kongl. Maj:t, som icke förr, än regleringen för alla pastorat i riket blifvit fullbordad, kan komma i tillfälle att bedöma i hvad mån tillgångar för ändamålet kunna påräknas, hittills ansett sig förhindrad att från fonden anvisa några lönetillskott, utan endast förklarat sig vilja frändes taga denna fråga i öfvervägande. Några af de aldri svagast aflönade hafva dock i bestämd form erhållit löfte om en framtida löneförbättring, ehuru denna icke kunnat till beloppet bestämmas. Om man nu tager i beräkning endast desse sistnämnde, det vill säga dem som fått bestämdt löfte om lönetillskott och om man sammantäknar de belopp som föreslagits att till dem utgå, så utgör summan deraf något öfver 16,500 R:dr eller således mer än det belopp, hvartill den årliga inkomsten af fonden kan beräknas. Nu kunde man visserligen föreställa sig, att de sålunda utlofvade löneförbättringarne skulle i främsta rummet komma de prester till godo, som just till följd af sin svaga aflöning hittills undfått bidrag från detsärskilda reservationsanslaget, och att dessa bidrag således skulle, utan åsidosättande af de gifna löfthena, kunna för framtiden utgå från löneregleringsfonden. Så är

likväl icke förhållandet. Af de 22 prester, hvilka fått mera bestämdt löfte om löneförbättring, äro endast 4 komministrar, då dererott antalet af dem, emellan hvilka reservationsanslaget blifvit fördeladt, uppgå till 80. För större delen af dessa sednare, jag tror för alla utom 13, hafva visserligen lönerna redan blifvit reglerade, men den löneförbättring, som dervid ansetts böra dem tillkomma, är icke afsedd att utgå från löneregleringsfonden, utan har blifvit beredd genom en sådan jemkning af lönerna för särskilda prester inom samma pastorat, att den bättre aflönade pastoren fått afstå en del af sina inkomster till den mindre väl lottade komministern. Denna lönereglering kan dock naturligtvis icke gå i verkställighet förr än nuvarande pastorater afgått eller möjligen befintliga konventioner upphört att gälla, och komministrarne måste således, ehuru tillförsäkrade löneförhöjning, måhända under många år komma att få vänta på denna förmån.

Om man nu, med ömmande för dessas belägenhet, då deras lön, som sagdt, ofta nog icke öfverstiger 4 à 500 R:dr, vill under tiden bereda dem samma modesta lönetillskott som hittills, men skulle nödgas taga medlen dertill ur löneregleringsfonden, så skulle således, ehvad kapitalet eller årsinkomsten dertill användes, Kongl. Maj:t ej blifva i tillfälle ens att uppfylla de löften om lönetillskott, som redan blifvit gifna, och än mindre att bereda löneförbättring i något af de många andra fall, der behof af sådan blifvit uttryckligen erkänd, ehuru ej lika bestämdt utlofvad. Det återstår väl ännu omkring 290 pastorat, der lönereglering ännu icke egt rum, men det ligger i sakens natur, att man icke på förhand kan bedöma, huruvida vid dessas reglering några ytterligare tillgångar kunna blifva för fonden tillgängliga, eller om i stället ytterligare behof af tillskott derifrån kan komma att visa sig; det sednare är dock snarare att befara, då man besinnar att bland dessa oregrerade pastorat ingår en stor del fattiga lappsocknar.

I en föregående punkt har Stats-Utskottet upplyst, att löne-regleringen torde vara fullbordad innan 1872 års slut. Efter utgången af denna tid kan man således med visshet beräkna fondens tillgångar och de behof, som dermed skola fyllas. Då kan äfven med någon sannolikhet bestämmas, huruvida fonden må kunna anlitas för det ändamål, som med nu ifrågavarande anslag är afsedt; men som saken nu står, synes mig vara för tidigt att fatta beslut om anslags indragning.

Summan 10,000 R:dr är icke stor, men för de många fattiga prestmän, som derigenom kunna sättas i tillfälle att undgå det armod, hvarmed de eljest måste kämpa, är det af vigt att man icke nu indrager anslaget, innan man kan med bestämdhet påräkna medel för behofvets fyllande på annat håll, och då, på sätt jag antydte, det icke torde dröja längre än till 1872 års slut, förrän säkra beräkningar häröfver kunna göras, hemställer jag om det icke kan vara skäl att åtminstone till dess uppskjuta med besluts fattande i ämnet.

Jag vågar således uttala den vördsamma förhoppning, att Kamaren åtminstone för år 1872 ville bevilja det begärda anslaget.

Herr Beckman: Den utredning af förhållandet med den fond, på hvilken Stats-Utskottet i inledningen till sitt betänkande hänvisat för fyllande af ett behof, som Stats-Utskottet icke underkänt, synes för mig öfvertygande derom, att icke för de frägavarande behofven denna fond är att påräkna. Det har visat sig, att den är för andra ändamål ämnad och till en del redan af Kongl. Maj:t anordnad. Men det är *en* sak, som synes mig behjertansvärd. Om vi nemligen antaga Utskottets hemställan, huru vänligt motiverad den än är, så fruktar jag, att Kongl. Maj:t icke allenast af sina förut fattade beslut, utan rent af utaf förhållandenas egen natur blifver lagligen förhindrad att använda löneregleringsfondens tillgångar för det ändamål, man här äsyftar. Jag är nemligen icke öfvertygad, att Kongl. Maj:t eger härom ensam besluta, då fonden är tillkommen genom en Kongl. förordning, föranledd af Riksdagens beslut. Derigenom skulle kunna tänkas, att den formela möjligheten för Kongl. Maj:t att använda medlen vore afskuren, enär Utskottets här föreliggande negativa förslag icke innehåller något som innebär ett berättigande för Kongl. Maj:t med afseende å dispositionen af löneregleringsfonden; ty här är blott helt enkelt föreslaget afslag å denna Kongl. proposition.

Men det må nu med den formela sidan af saken förhålla sig huru som helst, så synes mig alldeles klart att fonden, för så vidt man nu kan bedöma saken, icke är disponibel för ifrågavarande ändamål, derest man icke vill på ett mindre grannliga sätt göra intrång på ett obehörigt område och der vidtagna åtgärder, som lätteligen skulle kunna paralysera af Regeringen, med stöd af hittillsvarande bestämmelser rörande fondens ändamål, redan fattade beslut. Jag vågar hemställa till Kammaren, huruvida den kan finna skäl till något sådant. Det är fråga om 10,000 R:dr — visserligen icke någon liten summa för Staten, men än större för de tjänstemän, som äro i behof af denna löneförhöjning. Det har redan blifvit anmärkt, att en del af dessa kyrkans tjänare äro mycket illa aflönade, samt att deras lön, inberäknadt tillskottet af statsmedel, icke kunnat uppbringas till högre belopp än omkring 870 R:dr. Ser jag mig omkring inom den krets, som är för mig närmare bekant, nemligen Hernösands stift, så finner jag, att t. ex. en prest i Hemsö kapellförsamling åtnjuter af statsmedel 504 R:dr och således skulle, derest detta lönetillskott indroges, få åtnöja sig med den ringa ordinarie inkomsten af 306 R:dr, samt att en annan i Holmö kapellförsamling, belägen på en ö, en stor del af året nästan helt och hållet afskuren från gemenskap med moderförsamlingen, har i inkomst ej mer än 380 R:dr. Det är visserligen sannt, att der finnas ganska få innevånare, men de behöfva dock själavård, afven de. Jag skulle kunna i detta hänseende räkna upp många dylika exempel blott inom det stift jag tillhör. Jag vill dock lägga Första Kammaren på hjertat att icke draga in detta anslag, som troligen icke utan stor svårighet kan ersättas. Man får icke räkna behofven efter de löneregleringar, som af Kongl. Maj:t blifvit fastställda; ty jag har den erfarenheten, att en stor del af dessa löneregleringar, ehuru fastställda, icke ovilkorligen gå i verkställighet.

ställighet. Orsaken härtill är, att på många ställen konventioner för viss tid, som ännu icke lupit till ända, finnas förut uppgjorda eller att en pastor lefver, som ej vill gå in på regleringen, och ej kan förpligtas dertill, såsom utnämnd före den tid, då förbehåll derom insattes i fullmakterna, hvarigenom det verkligen på många orter inträffar att de stackars komministrarne, som skulle komma i åtnjutande af regleringens obestriddliga förmåner, ännu icke fått dei deraf. Det är för dessa tillfälliga behof, som bero derpå att löneregleringen ännu icke öfverallt trädt i verket, som det här äskade anslaget är afsedt, men att för dessa behof taga i anspråk löneregleringsfonden, synes mig olämpligt, då dess ändamål är att bereda en tillgång för den definitiva löneregleringen. Åtminstone kan jag icke biträda ett sådant beslut, förrän en utredning föregått, som visar möjligheten af fondens disponerande på sådant sätt, utan att man uppoffrar hvad som är dess egentliga ändamål.

När Kongl. Maj:t icke ens vågat att på alla de ställen, der behof af löneförbättring verkligen förefinnes, utlofva en sådan, af fruktan, att fonden dertill icke skulle lemna tillgång, så vore det väl besynnerligt, om Riksdagen skulle nu uttala sig i den syftningen, att jemväl andra behof än de, för hvilka fonden hittills varit afsedd, skulle af fonden tillgodoses. För min del fruktar jag, att, om Utskottets förslag blifver Riksdagens beslut, komministrarne blifva utan lönetillskott och detta vore så mycket mera hårdt nu, sedan de vant sig vid det välbefinnande som 810 R:dr skänker, jemfördt med 300 R:dr.

På grund af hvad jag nu anført hemställer jag att med afslag å Utskottets tillstyrkande, Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Grefve af Ugglas: Den förste talaren har uttalat en åsigt med afseende på syftmålet med 1862 års förordning, som efter min uppfattning är främmande för Riksdagens och Kongl. Maj:ts åtgöranden vid tillkomsten af denna förordning. Den tanke, som låg till grund för förordningen var, att, derest inkomsterna på något håll voro öfverflödiga och således kunde disponeras, så skulle de läggas till en annan församling, som hade behof af desamma. Nu är det visserligen tydligt att under pågående löneregleringsarbete inkomster blifva disponibla, ehuru de icke kunna på samma gång användas, i följd deraf att de nya löneregleringarne icke genast träda i verkställighet, och man hade derföre visserligen ansett att en löneregleringsfond skulle samlas till en tid, men aldrig tänkte man sig att lönetillgångar skulle beredas genom någon fond. Hade Kongl. Maj:ts mening varit sådan och att man endast med räntorna borde besörja aflöningen, så hade det väl från början bort lemnas föreskrifter om fondens förvaltning, men så skedde dock icke. Då meningen väl måste vara att, sedan regleringen blifvit uppgjord, möjligen befintlig brist, som icke kan fyllas från annat håll, skall hänskjutas till Riksdagens afhjelpande, så frågas: hvad tänker man göra med den här fonden? Är det något godt att samla fonder, som man aldrig afser att använda. När man nu ser att fonden stigit så högt att behållningen vid slutet af sistlidet är utgjorde 59,887 R:dr 15 öre, hvartill kommer

ytterligare under början af detta år influtne 60,000 R:dr, så är det gifvet att fonden är stadd i en sådan tillväxt att, om man fortgår på detta sätt, Kongl. Maj:t vid en viss period skall blifva i förlägenhet, hvartill medlen böra användas. Här är alldeles icke fråga om att taga bort något från dessa svagt aflönade prester, utan frågan är endast att lemna Kongl. Maj:t i uppdrag att af de nu samlade medlen använda det för ändamålet behöfliga. Jag tror således att Utskottets hemställan är väl befogad och att man, genom att fortgå på samma sätt som hittills med denna fond, i en framtid skall blifva temligen brydd, hvartill man skall använda en fond, som, enligt hvad mig tyckes, i viss mån liksom hänger i luften. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Ehrenheim: Då jag tagit befattning med prestlönerregleringsfrågan i dess olika stadier allt sedan jag vid 1857 års riksdag såsom ledamot i Ekonomi-Utskottet första gången var med derom, så torde det tillåtas mig att här också yttra några ord. Stats-Utskottet har grundat sin tillstyrkan derpå, att prestlönerregleringsfonden redan skulle hafva så rikliga tillgångar att det nu begärda anslaget ej längre skulle vara behöfligt. Jag ber att för bedömande af denna uppfattnings riktighet få återgå till de bestämmelser, som nu finnas för lönerregleringsfonden och deras ursprung. Vid frågans första behandling var det Riksdagens mening att hvad som i ett pastorat kunde finnas utöfver hvad som erfordrades till aflöning af dervarande presterskap, skulle kunna efter behof användas till förbättrande af presterskapets aflöning i ett annat pastorat. Deruti skedde sedermera genom 1860 års riksdagsbeslut i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition den inskränkning, att förflyttning af en församlings bidrag till sitt presterskaps aflöning till annan församlings presterskap icke fick ega rum, utan att endast de löneinkomster, som härflöto från staten blefvo rörliga. Härigenom inskränktes de flyttbara tillgångarne till vederlaget samt till annex och mensalhemmanen. Hvad nu vederlaget angår, så är förhållandet att det ofta behöfves, der det redan är anslaget och således lemnar en ringa tillgång för förbättrande af aflöningen i andra pastorat och, hvad annex och mensalhemmanen beträffar, möter ej sällan juridiska betänkligheter för deras förflyttande. Särskildt gäller om de i Skåne befintliga hemman, hvilka eljest skulle lemna en ej obetydlig tillgång för lönerregleringen, att de, såsom jag på ett annat ställe haft tillfälle att utveckla, icke emot Malmö recess kunna till gamla Sverige öfverflyttas. Till ofvannämnda tillgångar för lönerregleringen kom emellertid sedermera en, hvarom man till en början icke hade någon aning. Det befauns nemligen att å vissa prestboställen var så betydlig skog att genom en tillfällig afverkning deraf kunde vinnas en icke så obetydlig inkomst. Så har förhållandet varit med pastorsbostället i Elfdahls pastorat: ehuru deraf inflytande medel behöfts för ordnande af de presterliga förhållandena inom sjelfva pastoratet; de i år influtne 60,000 R:dr härröra åter från försäljning för en gång af skog inom Blomskogs pastorat. En sådan skogsafverkning kan emellertid icke ske mer än en gång och den lemnar en fullkomligt

tillrälig inkomst, under det att den reguliera inkomsten från prestboställens skogar, som kan uppkomma efter skogens indelning till ordnad skogshushållning, säkerligen icke blifver betydlig, helst boställsskogarne på åtskilliga ställen äro presterskapet inom pastoratet eller församlingen särskildt tillförsäkrade. En ledamot af Stats-Utskottet har emellertid nyss förklarad sig anse att meningen aldrig varit att bilda en fond, hvars ränta skulle användas för löneregleringen. Innan löneregleringen var fulländad öfver hela riket och Kongl. Maj:t således kunde bedöma de relativa behöfven af bidrag från de disponibla tillgångarne, förstår jag icke huru Kongl. Maj:t skulle förfarit, om han icke, i arvaktan på detta, bildat en fond af de tillgångar, som under tiden blifvo lediga. Att dessa tillgångar blifvo af en viss betydighet, beror, sasom förut är sagdt, af den tillfälliga skogsafverkningen. Da nu meningen var att med de tillgångar, som voro disponibla, för löneregleringen bereda en arlig löuetillökning för vissa platser, har jag alltid föreställt mig, att det skulle ske på det sätt att Kongl. Maj:t skulle för ändamålet disponera de till lönereglerngsfonden arligen inflytande inkomster jemte räntan af den samlade fonden. Skulle icke blott räntan användas, utan jemväl sjelfva kapitalet, så skulle ju, när detta var slut, åtskillige tjenstemän förlora de bidrag, de haft från fonden. Men, frågar den värde talaren, som före mig hade ordet, hvartill skall man slutligen använda fonden. Jag svarar derpå endast, att de lönereglerningar, som nu uppgöras, gälla för femtio år och efter dessa komma väl ytterligare femtio år, och de behöf, som då skola tyllas, lära väl icke blifva mindre än de nuvarande. Att Kongl. Maj:t åter, i händelse det skulle visa sig ett större behöf af lönetillskott än hvartill disponibla tillgångar ienna utväg, skulle vända sig till Riksdagen för att få behövet afhulpet, är en förutsättning, hvartill jag aldrig funnit något spår i Riksdagens yttrande och beslut i ämnet. Deremot ansåg 1862 och 1863 års riksdag, att det här nu åter begärda anslaget borde lemnas för fyllande af de behöf af lönetillskott, som visa sig mest kännbara innan de nya lönereglerningar kunna tillämpas. Det är nemligen genom en billigare fördelning af löneinkomsterna mellan pastor och det öfriga presterskapet inom församlingen, som den egentliga löneförbättringen för de svagast aflönade tiensterna kunnat åstadkommas, och innan lönereglerningen träder i verket gör detta sig naturligtvis ej gällande. Men lönereglerningarne träda i verkställighet först i mån af redan fastställda konventioners utlöpande eller tjensteinnehafvares afgång, och det är således klart att en ganska lång tid skall förflyta innan det sker allmänt samt följaktligen att det nu ifrågavarande tillfälliga anslaget ganska länge skall behöfvas. För min del är jag öfvertygad att det blifver vida längre än till och med nästa år, ehuru lönereglerningsarbetet då afslutas hos Kongl. Maj:t, ty behövet är beroende af lönereglerningarnes trädande i verket, ej af fastställelsen, men visserligen är det ett ytterligare skäl att ej redan nu indraga anslaget, att man först under nästa år kan beräkna huru stort det varaktiga behövet af lönetillskott från de disponibla tillgångarne blifver. Att detta behöf blifver större än att det kan tyllas, derom är jag öfvertygad och således äfven derom, att tillgångarne icke

komma att lemna utväg till afhjelpande af det tillfälliga behofvet jemte det varaktiga.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och ber endast att få tillägga att, enligt hvad jag nu hört, Andra Kammaren redan beviljat anslaget.

Grefve Beck-Friis: Då här blifvit från Statsråds-bänken yttradt att detta skulle vara sista året Kongl. Maj:t komme att begära detta anslag, en förklaring likartad med den, som, efter hvad jag nyss hört, Chefen för Ecklesiastik-departementet skall afgifvit i Andra Kammaren, och då detta måhända föranleder att Riksdagen för denna gång bifaller anslaget, så kunde det vara onödigt att vidare uppehålla sig vid detta ämne, men jag vill dock yttra några ord. Det är ett ganska egendomligt förhållande med denna fonds uppkomst. Den uppkom till följd af bestämmelserna i 1862 års förordning angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster, men först år 1868 kom man på den tanken att deraf bilda en fond; förhållandet var nemligen att inkomster ounphörligen tillströmmade och att vederbörande voro i stor förlägenhet, hvarest medlen skulle placeras. Då utkom Kongl. brefvet den 14 Februari 1868 om löneregleringsfondens förvaltning, om beskaffenheten af de inkomster, som ingått till fonden vill jag icke nu yttra mig, men delar dock en föregående talares betänkligheter vid att låta afkastningen af de skänkska annex- och mensal-hemmanen ingå till en lönereglering för hela riket. Det har man emellertid icke fäst sig vid utan kastat alltsammans i en gryta.

Emellertid började den försäljning af skog, som föranledde att så rikliga inkomster tillflöto fonden, denna växte alltjent och utgjorde i början af detta år 120,000 Riksdaler samt torde efter all sannolikhet under årets lopp ytterligare tillväxa, så att den vid 1872 års början kan antagas uppgå till 200,000 Riksdaler. Räntan härå, efter fem procent utgör 10,000 R:dr. eller just det belopp, som af Kongl. Maj:t blifvit begärdt till förbättring af de svagast aflönade prestmäns villkor. Hvad är då naturligare, helst Kongl. Maj:t anser sig ega dispositionsrätt öfver dessa skogsmedel, såsom visar sig deraf, att han af desamma beviljat ett lönetillskott åt en vice pastor Bellander, än att Kongl. Maj:t af denna opåräknade tillgång använder hvad som erfordras till fyllande af det behof, för hvilket detta särskilda anslag hittills utgått; åtminstone kan det väl ej möta någon betänklighet att härtill disponera räntan af fonden. Här har blifvit sagdt, att de behof, hvilkas afhjelpande, Kongl. Maj:t bestämdt utlofvat vid den nu pågående löneregleringen, skulle belöpa sig till en siffra af ungefär 16,500 R:dr, men denna summa torde i det närmaste kunna betäckas af de inkomster, som årligen tillflyta fonden utaf indragentionde m. m. och hvilka redan årligen uppgå till 14,000 R:dr, ehuru löneregleringen icke ännu är öfver allt fullbordad och man således icke kan veta, huruvida icke ytterligare indragningar kunna verkställas. Emellertid är det mig bekant att, förutom dessa bestämdt utlofvade bidrag från fonden, det finnes två andra kategorier, beträffande hvilka Kongl. Maj:t med större eller mindre bestämdhet yttrat sig om möjligheten af bidrag från denna fond. Huru med

fondens tillräcklighet för alla dessa behof slutligen skall komma att gestalta sig, är en fråga, som man icke kan bedöma, förr än löne-regleringen är till fullo afslutad och fullständig utredning derigenom vunnits i alla hithörande afseenden.

Då nu emellertid icke är fråga om att bevilja detta anslag för längre tid än ett år och det derefter kommer att upphöra samt, enligt hvad vi nyss hört, anslaget blifvit af Andra Kammaren beviljadt, vill jag för denna gång icke motsätta mig detsamma.

Herr Nordenfält: Oaktadt den förklaring, som lärer blifvit afgifven att vi ett kommande år skola slippa detta anslag, vill jag likväl då, enligt min tanke, det är alldeles öfverflödigt afven för 1872 att bevilja detta anslag, försöka ge skäl för denna åsigt som jag med Utskottet delar. Presterskapets löne-regleringsfond uppgår redan till 120,000 R:dr och dertill inflyta dessutom under detta år dels ränte- och arende-medel samt tionde, tillsammans omkring 14,000 R:dr, dels ock åtskilliga skogsförsäljningsmedel. Nu säger man visserligen, att dessa medel äro af en tillfällig natur, men de äro dock icke mera tillfälliga än att år 1870 inflöto skogsförsäljningsmedel till belopp af omkring 26,000 R:dr och i år har redan inkommit 60,000 R:dr dylika medel. Med temligen stor visshet kan man ock antaga att dylika medel fortfarande skola komma att inflyta, då man vet huru stor skogstillgången ofta är på våra prestboställen. Det är gifvet, att, när en ordnad skogshushållning blifvit införd, jägeribetjeningen skall komma att säga, "här äro en mängd träd, som äro för gamla och böra fällas". Annu under flera år kan man derföre påräkna inkomst af prestbostälernas skogar. Prestlönefonden kommer dessutom att i sig upptaga åtskilliga andra fonder, nemligen Ranselse sockens skogsfond 7,504 R:dr 57 öre och Elfdahls pastorats byggnadsfond, uppgående till den stora summan af 232,000 R:dr. Denna sistnämnda fond har tillkommit till följd deraf att man sedan en längre tid varit betänkt på att dela detta stora pastorat. För att då skaffa medel att bygga ett ytterligare erforderligt pastorsboställe och kyrka, beslöt man att sälja skog samt förränta medlen, och på det sättet har man fått denna stora summa, hvilken väl icke lärer åtgå till uppbyggandet af ett pastorsboställe och en kyrka. Om till uppförande af dessa byggnader användas 60,000 R:dr, torde det väl vara tillräckligt. Det är icke meningen att främtaga dessa fattiga kommunistrar den lilla löneförhöjning de undfått hittills, utan meningen är, att dertill de penningar skola användas som man redan har. Det har dessutom inträffat att Kongl. Maj:t redan anvisat medel att utgå från denna fond till likartade ändamål, nemligen till en adjunkt Bellander 900 R:dr, till en prest på Ormön 300 och till en på Nämndön 830 R:dr om året. Hvad man nu önskar är endast att denna välgörenhetsverksamhet skall utsträckas. Skulle framdeles visa sig brist, kan man ju då komma in till Riksdagen och säga, emedan ni indrager de 10,000 R:dr för år 1872, begära vi nu 500 R:dr årligen till förbättrande af presternas aflöning. I 9 § af Kongl. Förordningen den 11 Juni 1862 heter det ju: "eller ock församling för sitt presterskaps anständiga bergning är i behof af understöd af dylika

medel". Dessa medel äro således afsedda just för detta ändamål och Stats-Utskottet har nu sagt. "pengar finnas, tag af dem och lägg i fickan på de prester, som behöfva löneförhöjning".

Man begär i stället att vi skola skatta, för att bilda en fond, för att med räntan af denna fond förhöja lönerna för de prester som möjligen behöfva men ej kunna få löneförhöjning af de arrenden, räntor och skogsmedel som årligen utgå och blifvit indragne från andra prestlöner. Det är mer än jag kan bifalla. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Berg: Jag skall ej länge uppehålla Kammarén, utan ber endast att i korthet få svara på några här gjorda anmärkningar.

En talare yttrade, att han ansåg det vara helt och hållet främmande för löneregleringen att lägga upp besparingar och deraf bilda en fond, utan förmenade, att det, som inflöte, skulle genast utdelas eller att, såsom en annan talare uttryckte sig, man endast borde taga ur den eua fickan och lägga i den andra. Men jag ber att härvid få fästa uppmärksamheten derpå, att de tillgångar, som väsentligen föranledt bildandet af denna fond, utgöras af medel, influtne vid försäljning af skogsalster, som vid löneregleringen ansetts kunna afverkas på vissa boställen och hvarigenom ett större belopp på en gång influtit, och jag hemställer, om det kunde vara rätt, att taga hela detta belopp och på en gång stoppa det i fickorna på några svagt aflönade prester, och såhunda med ett tillfälligt understöd söka fylla ett permanent behof. För min del tror jag att, när sådana tillfälliga tillgångar yppat sig, man handlat mera i öfverensstämmelse med löneregleringens ändamål då man af dem sökt bilda en räntebärande fond, än om man delat ut hela kapitalet, utan att se till hvar medel till de framtida behofven skulle tagas.

Här har vidare blifvit frågadt hvartill löneregleringens fonden skulle tjena, om den ej finge anlitas till sådana behof som det nu ifrågasvarande, och farhåga har derjemte yttrats att, om man fortginge såsom hittills, fonden, som redan uppgått till 120,000 R:dr, möjligen kunde så tillväxa, att man slutligen komme i villrådighet, hvartill den skulle användas. Då jag förra gången yttrade mig fästade jag dock uppmärksamheten derpå, att af fonden redan blifvit disponerat ett årligt lönetillskott af 2,510 R:dr till presterskapet inom en viss församling och att återstående inkomsterna ej voro tillräckliga för de behof af löneförbättring, hvarpå anspråk äfven från andra församlingar blifvit framställda. Jag erinrade äfven att löneregleringen bör blifva slutligen fullbordad redan år 1872, och det är klart att någon vidare kapitaltillökning derefter ej kan komma i fråga, utan att man, sedan alla behof blifvit kända, söker så långt fondens tillgångar medgifva, att fylla dessa behof, och någon tvekan hvartill fonden kommer att användas bör således ej förefinnas. Nog kan man taga 10,000 R:dr af densamma för nästa år till nu ifrågasvarande ändamål, men genom en sådan minskning af de tillgångar, hvilka varit afsedda till permanenta löneförhöjningar, kommer den definitiva löneregleringen att försvåras eller fördröjas. Man har väl påstått att

fondens årliga inkomster af arrendemedel och vederlag etc. skulle utan att räntefkastningen toges i anspråk, vara tillräckliga för de lönetillskott, hvarom Kongl. Maj:t redan lemnat löfte, men den ärade talaren nämnde sjelf, att dessa löften blifvit lemnade i olika ordalag eller dels i mer dels i mindre bestämd form. Jag beräknade nyss endast de regleringar, vid hvilka löftet blifvit gifvet i de mest bestämda ordalag, och de för dessa beställningar förordade anslag uppginge ensamt till 16,500 R:dr. Men det är äfven 100 andra beställningar, för hvilka behof af löneförhöjning förefinnes och hvarom äfven löften gifvits, ehuru i den mindre bestämda formen, och det torde således inses, att de medel Kongl. Maj:t nu har till sin disposition, långt ifrån att vara tillräckliga för uppfyllande af de gifna löfterna, ej ens lemna tillgång till de mest trängande behofven, der Kongl. Maj:t bestämdt lofvat löneförhöjning.

En talare omnämnde den Elfdahlska skogsfonden. Han upplyste emellertid sjelf, att densamma är afsedd till betäckande af kostnaderna vid en blifvande delning af Elfdahls pastorat. Men han ansåg, att fonden blefve för stor för ändamålet. Ja, det kan väl vara möjligt att vid en blifvande reglering fonden lemnar något öfverskott. Någon säker beräkning derom kan dock nu ej göras. Efter hvad jag hört är nemligen fråga väckt att dela detta pastorat icke endast i två, utan i tre eller flera pastorat: och om man då skulle inköpa prestgårdar för alla dessa och sedermera bebygga dem, så torde det vara ganska ovisst, om någon tillgång blifver öfrig, åtminstone torde det nu vara för tidigt att derå ställa några anvisningar.

Det har äfven blifvit sagdt, att det vore bättre, att nu taga hvad man har och att sedan, i fall någon brist skulle uppstå, begära ersättning därför hos Riksdagen. För min del är jag dock ganska tveksam, huruvida Riksdagen, i fall det nu ifrågavarande tillfälliga anslaget afslås, sedermera skulle vara sinnad att bifalla en begäran om anslag till permanent löneförhöjning åt presterskapet i riket. Jag tror därför det vara rättast att bibehålla den till dessa löneförhöjningar afsedda fond orubbad, åtminstone till dess utredning hunnit ske om vidden af de behof, som äro afsedda att af fonden fyllas, och då detta kommer att ske under loppet af år 1872, samt det alltså icke är någon lång tid man behöfver vänta derpå, så vågar jag änyo hemställa, huruvida det verkligen kan vara skäl att redan nu indraga det ifrågavarande anslaget.

Herr Thyselius: Jag vill icke förlänga den redan nog långa diskussionen, angående denna punkt. Men jag har trott mig icke böra underlåta att omnämna att äfven en ökning af statens inkomster i viss mån kommer att blifva en följd af denna lönereglerings genomförande, nemligen derigenom, att den kommer att hafva till följd, att en del af den presterskapet anslagna kronotionde blifver till statsverket indragen. Denna kronotionde är nemligen af två slag, dels sådan, som blifvit gifven för alltid, och dels sådan, som endast gifvits på behaglig tid. I afseende på den sednare, gäller det stad-gandet, att, när en pastors inkomst öfverstiger 150 tunnor spanmål, så skall den på behaglig tid gifna spanmålen till statsverket indra-

gas. Genom ifrågavarande lönereglering komma de svagast aflönade pastorerne att, till följd af öfverföring af den ständiga tionden jemte stomhemmanen, få sina löner förhöjda till ett belopp, som jag hoppas ej må komma att understiga 3,000 R.dr. Med anledning deraf, kommer således nästan all den på behaglig tid gifna spanmålen till statsverket indragas.

Jag har endast velat nämna detta, för att fästa uppmärksamheten en derpå, att statsverket erhållit äfven någon vedergällning för de bidrag, som blifvit lemnade för löneregleringens genomförande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskjöts till eftermiddagen s sammanträde.

Upplästes ett af Herr Hallenborg ingifvet memorial af följande lydelse:

Jag anhåller värdsamt om ledighet ifrån riksdagsmannagöromålen ifrån den 20:de dennes och till och med den 12:te nästkommande April.

Denna anhållan bifölls.

Herr Montgomery-Cederhjelm hade inlemnadt ett memorial, som nu upplästes och lydde sålunda:

Vördsamt får jag anhålla om beviljandet af tre veckors permission, räknadt från den 20 dennes.

Jemväl härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Upplästes ett memorial af Grefve Beck-Friis, så lydande:

Vördsamligen får jag anhålla om tre veckors ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med Måndagen den 20 dennes.

Denna begäran bifölls.

Herr Tornerhjelm anmälte sig och yttrade:

Jag får anhålla om tre veckors ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från den 20 i denna månad.

Den sökta ledigheten beviljades.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 15 Mars 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades protokollet för den 4 dennes eftermiddagen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 17, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Attonde Hufvudtitel;

21:sta—29:de punkterna.

Biföllos.

30:de punkten.

Herr Brun: Ehuru jag, till följd af min frånvaro under de första veckorna af riksdagen, ej kunde väcka motion om förökadt statsbidrag till sjukhemmet för spetälska inom Gefleborgs län, anhåller jag nu vördsamt att genom ett yttrande i ämnet få söka framhålla önskvärdheten af en dylik anslagsförhöjning.

Förhållandet är nemligen, såsom bekant, att Riksdagen, tillsammans med Gefleborgs läns landsting, har lemnat medel till uppförande af lokal för detta sjukhem. Denna är nu färdig och kan in-

rymma 30 å 38 patienter. Men med den starkare ventilation, som behöfves i ett och annat rum, kan antagas. att fullt tjenlig vård å anstalten kan beredas endast för 30.

Sjukhemmets direktion lemnade förliden höst på anmodan en förslagsvis uppgjord beräkning å antalet af de patienter. som direktionen, med bekantskap om förhållandena, ansåg komma att söka inträde vid anstalten. Direktionen beräknade detta till 24. men redan nu är de inträdessökandes antal större, ty ej mindre än 29 vederbörliga ansökningar hafva från kommunerna ingått och ett antal af 5 eller 7 patienter har dessutom muntligen anmält sig till inträde; alla dessa äro sådana, som äro i ytterst fattiga omständigheter och som ej i sina hem hafva de vilkor, som fordras för att der kunna med någon omsorg vårdas. Sjukhemmet är för närvarande utrustadt med bad. springvatten, ventilationsapparater och annan för sjukvården erforderlig materiel, och står således färdigt.

På rikligheten af de anslag, som lemnas, beror nu, huruvida det kan uppfylla det ändamål, som dermed är afsedt. Det anslag, som direktionen ifrågasatt såsom behöfligt för år 1872 och som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Kongl. Sundhetskollegium tillstyrkt att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen äska. uppgick till 8,000 R:dr. en summa beräknad för 24 patienter; men som jag tagit mig friheten upplysa, äro redan 29 anmälda genom vederbörande kommunalstyrelser. hvaraf synes, att den af direktionen uppgjorda beräkning ej varit för hög. Det torde till följd härat med visshet kunna antagas att det anslag, som för ändamålet afses i Kongl. Maj:ts proposition. är otillräckligt, såvida nemligen det ej skall förutsättas, att länet skall bidraga mera i proportion till Staten än hittills.

De skäl, som i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen äro anförda mot bifall till den framställning em högre anslagsbelopp. hvilken länsstyrelsen och sundhetskollegium gjort, kan jag ej underlåta egna någon särskild uppmärksamhet. Dessa skäl innefattas i två satser, den ena, att det borde vara vederbörande kommuners skyldighet att sjelfve sörja för sina spetälske, och den andra, att det ej borde ifrågakomma, att Staten skulle lemna högre anslag än tillförene. Enligt min tanke äro dessa skäl ej fullt giltiga. Att kommunerna skulle hvar för sig taga hand om sine sjuke vore en återgång till hvad som förut egt rum. Man skulle derigenom slå in i en helt annan riktning än föregående riksdagar. samt Sundhetskollegium och de myndigheter, som haft med saken att göra, ansett vara den rätta. Följderna af ett sådant förfarande skulle ock med säkerhet i sanitärt hänseende blifva beklagliga och möjligen ganska vådliga för vårt land. Man kan visserligen ej med visshet säga, att sjukdomen är smittosam, men hvad man deremot vet är att densamma inom vissa slægter är ärftlig, och det antagandet ligger då nära till hands, att den möjligen äfven kan fortplanta sig genom smitta. Om vi tänka oss de förhållanden, som ega rum inom en fattig familj, der husmodren måste med sina af spetälskfjäll betäckta händer tillreda den mat, som af familjens medlemmar skall förtäras, gransar det till det sannolika, att under sådana omständigheter sjukdomen skulle kunna under tidernas lopp införas från den

ena kroppen i den andra. Om så är, kan jag visserligen ej säga, det är ännu ej af läkarevetenskapen känt, men visst är att det synes långt ifrån omöjligt. En dylik beröring med den sjuke är i alla händelser i högsta grad vämjelig och så upprörande, att det är påkostande för hvar och en, som sett sådant, att vara ur stånd att lindra ett dylikt elände. Men att sådant måste komma att inträffa är klart, om hvar och en liten kommun skall draga försorg om sina spetälske; de sjuke skulle aldrig blifva aflägsnade från de friske, och detta fordras för att hämma denna sjukdom.

Vidare heter det i den Kongl. propositionen till Riksdagen, att det ej borde ifrågakomma att bevilja högre belopp från Staten än hittills. Detta påstående förvånar mig. Det ligger så nära till hands, att en skyldighet för Svenska Staten i detta hänseende kan med tvingande kraft göra sig gällande; vi behöfva blott uppmärksamma förhållandena i Norge, der finnas flere tusen spetälske och Norska Staten betalade för några år nära 240,000 R:dr för motverkande af denna sjukdom. Och det är förhållanden, som vore skäl att närmare akta på i vårt land, hvilka göra om ej visst, åtminstone möjligt, att de sjukdomsfrön, som en gang gifvo upphof åt sjukdomen i Norge, äfven kunna gifva anledning till en utveckling af densamma i Sverige.

Då hos individen, som känt är, fröet till sjukdomen kan ligga fördoldt i 50 år och derutöfver innan det utbildar sig, hemställer jag, om det ej ligger nära till hands, att ett sådant frö kan ligga förborgadt hos en hel folkstam under långliga tider, innan det utvecklas. Vål är spetälska för närvarande af sporadisk natur, men den kan lätt öfvergå till en annan natur, om de förhållanden, som medverka sjukdomens spridande, icke hämmas. Härvid ber jag att få erinra om ett förhållande, som utan tviifel är särdeles beaktansvärdt. Man vet, att spetälskan i vårt land har benägenhet att uppträda företrädesvis i Ljusnans floddal, men märkvärdigt derved är, att befolkningen i dessa trakter är af Norsk härkomst, ty innevärnarne i de stora socknarne Tärna, Alfta, Ofvanåker och Bjuvåker hafva nemligen ursprungligen emigrerat från Norge. Kan man då ej befara, att sjukdomen hos denna Norska folkstam utvecklar sig så, att den slutligen blir inhemsk, eller hvad man kallar endemisk? Skulle jag bilda mig en öfvertygelse af de iakttagelser, jag under flere år varit i tillfälle att rörande sjukdomen göra i min egenskap af direktör i sjukhemmet, skulle jag hafva flera anledningar att frukta ett vidsträcktare utbredande af sjukdomen och att det slutligen skulle hinna samma utvecklingsstadium som i Norge. Detta är naturligtvis blott min enskilda tanke. Emellertid, för att visa att någon sannolikhet kan finnas för ett dylikt antagande, vill jag erinra om förhållandet med en annan sjukdom, som först för en 15 å 20 år sedan uppträdde omkring Ljusnan, nemligen frossan, hvilken dessförinnan var alldeles obekant i dessa trakter, men nu finnes öfverallt der. Man kan ej förklara orsaken, men måste antaga, att det är klimatiska förhållanden, som befordrat först då till utveckling det kanske sedan långliga tider inneboende fröet till sjukdomen. I detta

hänseende finnas många liknande exempel från naturens rike, der man finner att ett frö, som länge legat förborgadt, utvecklas då omständigheterna blifva därför tjenliga.

I följd af hvad jag redan anfört, får jag vördsamt hemställa, att Kammaren — äfven om det möjligen i formelt hänseende vore mindre riktigt — likväl måtte, då de skäl, som tala för att man bör vårda sig om denna sjukdom, äro så öfvervägande framför det formela, besluta att en tillökning af 1,000 R:dr bör beviljas i det anslag Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt. Jag anser att klokheten bjuder detta och att man ej med likgiltighet bör behandla en så gräslig sjukdom, jag anser ock att barmhertigheten och människokärleken påkalla denna hjälp. Det är derfore jag förändrades att göra detta förslag, ehuru väl formen måhända hade påkallat att motion i denna riktning vid början af Riksdagen blifvit väckt.

Jag hemställer alltså om proposition derå, att anslaget måtte höjas till 4,000 R:dr under vilkor att Gefleborgs läns Landsting lemnar en lika summa.

Friherre Funck: Jag anhåller att få yrka bifall till Utskottets förslag och inskränker mig dervid till att fästa uppmärksamheten på att Utskottet tillstyrkt just den summa, som Kongl. Maj:t efter pröfning af ärendet och alla dermed förenade omständigheter föreslagit Riksdagen att bevilja. Jag anser ej behöfligt tillägga något annat, än att Utskottets förslag redan är af Andra Kammaren bifallet, och att således en förändring af beloppet *här* väl kunde leda till en gemensam votering, men sannolikt icke till det resultat man dermed äsyftar. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag

Herr von Koch: Det är egentligen i anledning af den tvekan, som den förste talaren haft i afseende å formen, som jag tager mig friheten att yttra några ord. Jag får dervid nämna, att det varit praxis att tillämpa grundlagen så, att, när ett anslag begärts af Kongl. Maj:t genom proposition eller af enskild motionär i laga tid, hafva Rikets Ständer i gamla tider och sedermera, som jag tror äfven Riksdagen, ej ansett något hinder att, när de ansågo, att det afsedda ändamålet ej fullt vunnes med det begärda ringare beloppet, öka detsamma. Jag skulle, för min del, med afseende å de behjertansvärda skäl, som blifvit af den förste talaren anförda och äfven på grund af någon kännedom om förhållandena i orten, önska att en förhöjning i det begärda anslaget kunde medgifvas. Likväl hyser jag i allmänhet skrupler att bevilja högre anslag än de som Kongl. Maj:ts rådgifvare velat acceptera, så att jag endast vill deltaga i yrkandet om förhöjning i anslaget, under den förutsättning att någon af Stats-Rådets härvarande ledamöter kommer att uppträda och acceptera det förhöjda anslaget. Det vilkor, som fästats vid anslagets beviljande förut och som äfven den förste talaren föreslagit, nemligen att ett lika anslag skulle från Landstinget utgå, anser jag i så fall böra bibehållas.

Herr Petre: Såsom ledamot af landstinget i det län, den förste talaren tillhör, skulle jag äfven gerna sett, att den hemställan, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit gjord, vunnit Kongl. Maj:ts förord; men inom Utskottet har jag likväl ej funnit skäl yrka någon förhöjning i det belopp Kongl. Maj:t föreslagit, hufvudsakligast på den grund, att jag redan på den afdelning, der frågan först behandlades, ej fann något understöd för ett sådant yrkande. Utan att dela den i Statsråds-protokollet uttalade mening att upprätthållandet af ifrågavarande sjukvårdsanstalt "synes *förnärligast* vara en vederbörande kommuners angelägenhet", måste jag dock erkänna att, då så väl Riksdagen som landstinget, på sätt nu sker, lemna i förhållande till behovet ej obetydliga anslag, det ej synes mig obilligt, om de kommuner, inom hvilka sjukdomen uppträder, genom något bidrag ådagalade sin beredvillighet att hämma ett ondt, som utan tvifvel är förtjent af allas behjertande. Antagligen kan detta bidrag från ifrågavarande kommuners sida ej blifva af någon afsevärd betydighet, men det skulle dock, enligt min mening, ganska verksamt befrämja ett ökad anslag från statens sida. På grund af hvad jag nu anfört, har jag ej inom Utskottet motsatt mig det beslut, som i betänkandet innehålles, och får således yrka bifall till detsamma.

Herr Hallin: Jag kan ej annat, än på det högsta tillstyrka hvad den förste talaren här föreslagit och jag gör det hufvudsakligen på de grunder, han anfört. Riksdagen har förut beviljat anslag till ifrågavarande ändamål. Dessa anslag hafva ej kunnat haft den åsyftade verkan, så länge ej det sjukhus, som skulle tjena till vårdanstalt åt de sjuke, var färdigt. Nu, sedan denna anstalt blifvit fullbordad, inträder det moment, då den kan börja uppfylla sitt ändamål och man med mera kraft kan bekämpa sjukdomen. Det är nemligen till fullo ådagalagdt, att genom ett afskiljande af de sjuke, man kan motverka sjukdomen; och då många skäl tala för att densamma genom beröring kan fortplantas, kan man tänka sig, att, om verksamma åtgärder skola vidtagas mot sjukdomens utbredande, det är af vigt, att de sjuke hållas så isolerade, som möjligt.

Förste talaren har redan omnämnt, huru många sökande anmält sig och genom de uppgifter, han anfört, ådagalagt behovet af en tillökning i anslaget. Att det är statens skyldighet i detta fall att träda till hjälp är klart, och i de länder, der denna sjukdom är inhemsk, är en sådan grundsats erkänd. Så t. ex. utgå, som här blifvit anfördt, i Norge betydliga bidrag af staten i detta hänseende. Det var just genom anordnandet af "leproserier", sjukvårdsanstalter, motsvarande den nu ifrågavarande, som denna sjukdom, hvilken under medeltiden hade en så stor utbredning, bekämpades.

Jag tror lika med den förste talaren det vara Riksdagens pligt att sätta den ifrågavarande sjukvårdsanstalten i tillfälle att fullt uppfylla sitt ändamål.

Herr von Ehrenheim: Då i detta fall ej allenast Kongl. Maj:ts proposition går ut på beviljandet af endast 3,000 R:dr, utan ej ens

någon enskild riksdagsman framställt motion om förhöjning i detta belopp, så får jag, för min del, säga, att jag anser det vara högst betänkligt att öka detsamma. Jag kan nemligen ej föreställa mig, att beträdandet af en sådan väg skulle vara för Riksdagen fördelaktig, och på denna grund, — så gerna jag, för min del, om förslaget varit i behörig ordning väckt, skulle velat understödja detsamma, — kan jag ej nu annat än yrka bifall till Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten oförändrad och dels densammas antagande med anslagsbeloppets förhöjning till 4,000 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten oförändrad och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Brun begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:
Den som bifaller 30:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 17, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, bifalles punkten med den förändring, att anslagsbeloppet förhöjes från 3,000 R:dr till 4,000 R:dr.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39;

Nej—21.

31:sta—34:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 11 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 18, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Biföllos.

2:dra punkten.

Grefve af Ugglas: Jag har begärt ordet af önskan att för här

närvarande Herrar ledamöter af Regeringen få framhålla nödvändigheten utaf att åt frågan om pensionering af Statens civila embetsmän — rörande hvilken motioner vid hvarje riksdag återkomma — egna allvarlig uppmärksamhet.

Åtskilliga förhållanden med denna pensionering äro nemligen anmärkningsvärda. På nionde hufvudtiteln utgifver Staten till pensionering af civila embetsmän ett belopp öfverstigande 545,000 R:dr, under det att Civil-statens Pensions-inrättning, med en årlig inkomst uti ränta och intrader uppgående år 1869 till öfver 373,000 R:dr, endast bidrager till nämnda föremål med cirka 40,000 och till understöd af den enskilda Enke- och Pupillkassan med omkring 100,000 R:dr, återstående således, sedan administrations-kostnaderna blifvit betäckta, ett oanvänt öfverskott af öfver 200,000 R:dr, att till fonden lägga. Anledningen till detta missförhållande är att söka uti 1823 års riksdagsbeslut. Vid granskning af då framlagda förslag till Reglemente för Civil-statens Pensions-inrättning nedsatte nemligen Rikets Ständer den ålder vid hvilken pension kunde erhållas till 55 lefnadsår och beslöto samtidigt, på grund af enskild motion, att medgifva rätt till pension på indragningsstat vid fyllda 65 år (i stället för förut stadgade 70) för så framt intyg om försvagade lefnads- och arbetskrafter af den sökande företeddes. Med de efter år 1823 beviljade löneförhöjningar stegrades naturligtvis pensionsbeloppen på indragningsstaten, hvilken stegring endast i mindre grad motverkades af 1856 års Riksdagsbeslut, som för löner öfverstigande 3000 R:dr satte pensionen till 80 procent af lönen — under det att i motsatt riktning pensionerna utur Civil-statens Pensions-inrättning ifrån $\frac{2}{3}$ -delar af lönen, hvartill de ursprungligen beräknades, nedgingo till $\frac{1}{3}$ -delar å $\frac{1}{2}$ af den sålunda förhöjda. Verkan af den stora skillnad som sålunda förefinnes emellan de ifrån Pensions-inrättningen utgående pensioner och de af Staten gifna, måste naturligtvis blifva den, att det stora flertalet af civila embetsmän uti tjänst qvarstå intill dess att pension på indragningsstat dem tillkommer, till följd hvarutaf Civil-statens Pensions-inrättnings fond så tillvuxit att den, ifrån ej fullt 400,000 R:dr år 1825, nu utgör nära 5,000,000 och att den efter beräkning af 1867 års Fullmäktige skall, vid enahanda pensionering som den nu utgående, vid 1886 års slut uppgå till 9,600,000 R:dr. Vid denna tidpunkt skulle således hela pensioneringen, så väl Statens som Pensions-inrättningens, af fondens ränta och årliga intrader kunna i det närmaste bestridas. Jag betviflar dock att Representationen har tålamod att afvakta denna tid, och tvekan kan väl uppstå hurvida det är billigt att, genom fortsatt utgifvande af nuvarande höga pensionering på indragningsstat, så fullt skatta till framtidens lindring. En förmedling torde böra ske hvilken, utan att tillspillogifva det mål man bör eftersträfvä — Pensions-inrättningens slutliga förmåga att öfvertaga pensioneringen — mera än hvad nu sker tillgodogör Civil-statens Pensions-inrättnings tillgångar. Såsom en sådan förmedling har jag tänkt mig: att Staten till Civil-statens Pensions-inrättning öfverlemnar att bestrida *all* pensionering af civile embetsmän (med de undantag jag sedan skall nämna) enligt de grunder som nu gälla eller framdeles kunna bestämmas; att Pensionerings-

inrättningen härtill och till understöd af den enskilda Enke- och Pupill-kassan använder *hela* räntan å dess egande kapital, *men ej årsintraderna*, hvilka tilläggas fonden intill dess denna så stigit att räntan å densamma jemte årsintraderna kunna fullt betäcka utgifterna. skolande, intill dess, Staten tillhandahålla Civil-statens Pensionsinrättning den fyllnadssumma, som för pensioneringen behöfves. Den besparing på indragningsstatens utgifter, som af ett sådant ordnande skulle uppstå, blefve genast omkring 100,000 R:dr; en besparing, hvilken vid den fortsatta kapitalbildningen, med hvarje år förstorades.

Klart är att i sammanhang med denna reglering reglementet för Civil-statens Pensionsinrättning måste undergå förändringar, så väl uti klassifikationen, som möjligen äfven i hvad rörer den ålder vid hvilken nedsatt pension skulle erhållas (denne fråga förevar hos sednaste Fullmäktige) och det proportionerliga belopp hvartill den lägre pensionen skall sättas. Äfven uti andra delar synas ändringar och tillägg uti reglementet böra ske. Så t. ex. äro vissa klasser af civile embetsmän ifrån delaktighet uti Pensionsinrättningen uteslutne. Om äfven detta i hvad rörer Konungens Statsråd och Landshöfdingar är förklarligt och möjligen riktigt, på grund af det vilkor af 30 års inbetalningar, som måste betinga delaktigheten — ett vilkor, hvilket flera af dessa icke kunna uppfylla — synes *från och med den tid Staten fyller hvad till pensionering behöfves* intet giltigt skäl förefinnas för uteslutande af Presidenter, Justitie-råd, m. fl., hvilka uti lägre tjenstegrader varit delegare och gjort mångåriga inbetalningar. Ett annat behöfligt tillägg är, att med Civil-statens Pensionsinrättning införlifvas alla civila corpser för hvilka löner på ordinarie stat äro bestämda. Sådana, nu utom delaktighet stående, äro Tullstaten och Skogs- och Jägeristaten. Den svårighet vid dessas intagande, som kunde synas ligga deruti att för en del tjänstemän uti lägre grader (vid Tullstaten ifrån de lägsta till och med öfveruppsyningsmän) pensionsrätten vidtager vid lägre tjenste- och lefnadsålder, torde lätt kunna afhjelpas genom att, i ersättning för denna tidigare pensionsrätt, utaf tullmedlen till Pensionsinrättningen öfverlåta någon del af det betydliga, till 195,000 R:dr uppgående årsanslag, som nu till Tullstatens pensionering utgår.

Hvad jag nu anfört må icke tolkas såsom ett bestämdt förslag. tilltroende jag mig ingalunda förmåga att nöjaktigt ordna denna fråga. Jag har endast velat angifva den riktning uti hvilken jag tror att en lösning af densamma kan sökas. Hvad som är af vigt, såväl för Staten, som för de civila embetsmännen sjelfva, är att en sådan lösning utfinnes innan otålighet och oförstånd i förening förtrycka densamma. Då civil-statens Fullmäktige nästa år sammanträda vore det derföre önskligt, om för dem ett förslag till definitivt ordnande af frågan kunde framläggas.

För närvarande anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt: Jag vill endast komplettera Utskottets betänkande med den upplysning, att vid undersökning huru stort det belopp är, som Staten i närvarande stund betalar för pensionering af

af tjenstemän å indragningsstat till följd af gällande författningar, detta belopp befunnits uppgå till 549,969 R:dr, under det att Civilstatens pensionsinrättning årligen lägger upp öfver 200,000 R:dr, hvartill statsverket särskildt bidrager med minst 60,000 R:dr. Det synes då vara påtagligt, att, om Civilstatens pensionskassa öfvertog hela pensioneringen, statens årliga utgifter för pensioneringen borde kunna lindras med en summa, motsvarande den som Civilstatens pensionskassa sålunda upplägger.

Denna fråga om pensionsväsendets ordnande behandlades å den afdelning inom Utskottet jag tillhör, och det var mycket svårt att komma till något önskvärdt resultat i afseende å densamma. Andra Kammaren har hittills yrkat, att staten skulle befrias från all pensionering af civile tjenstemän, och att desse sjelfve borde åstadkomma sin pensionsinrättning genom betalande af lifräntebidrag. Denna Kammare har icke gillat en sådan åsigt, men lyckades slutligen finna den kompromiss, som innehålles i detta förslag och hvilken vann Utskottets pluralitet för sig.

Jag tror, att Kongl. Maj:t, som bäst är i tillfälle att bedöma de rättsförhållanden, under hvilka Civilstatens pensionsinrättning är i besittning af sina fonder och medel, bör kunna lösa den förevarande uppgiften bättre än hvad som står i Riksdagens makt, och jag yrkar i anledning häraf bifall till Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det förslag, Utskottet här framställt, innefattar sträfvan att återföra Civilstatens pensionsinrättning till det ändamål, som med denna inrättning ursprungligen åsyftats. Det var nemligen meningen, att densamma skulle ersätta indragningsstaten, fastän det genom förhållanden, som kanske äro svåra att nu visa, inträffade, att vid samma riksdag, då beslut fattades om denna pensionskassas inrättande, en genom enskild motion väckt fråga föranledde en föreskrift, hvilken blef grunden till det bref, som sedermera gifvit civile tjenstemän rätt att afgå med pension från allmänna indragningsstaten vid 65 års ålder.

I Riksdagens skrifvelse om Civilstatens pensionsinrättning finnes ett förbehåll derom, att alla civila tjenstemanna-korper skulle blifva delaktige i densamma, men i det fastställda reglementet fingo de i kassan delegerande rätt till ett veto, hvilket de begagnat ganska kraftigt.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Herr af Klint: Jag har icke med min röst kunnat deltaga i
Riksd. Prot. 1871. 1 Afd. 1 Band.

det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit. Vi känna och erkänna ju alla den brist på befäl, som förefinnes inom svenska arméén och så mycket större makt måtte då ligga derpå, att det fåtaliga befäl, som finnes, är fullt tjenstedugligt. Så är icke förhållandet med Furiren Gyllenhammar, som genom en olycklig sjukdom blifvit satt ur stånd att kunna förrätta sin tjenst. Under sådana förhållanden tror jag mig icke behöfva vara vidlyftig, då jag för Första Kammaren att med afslag å Stats-Utskottets betänkande bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande fall begärt.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt: Jag anser mig skyldig bekänna, att jag med min röst bidragit till Stats-Utskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition. Dertill funnos för mig två skäl: det ena, att, om den Kongl. propositionen bifölles, skulle *Furiren* Gyllenhammar derigenom vid afgang ur tjensten komma att åtnjuta bättre vilkor, än om han qvarstodnade i densamma till år 1876, då han uppnår pensionsåldern. I sednare fallet vore han nemligen berättigad till 120 R:dr från armééns pensionskassa och 80 R:dr i fyllnadspension, eller tillsammans blott 200 R:dr, men om Kongl. Maj:ts proposition bifölles, skulle han erhålla 300 R:dr. Det andra skälet var det, att jag, som sjelf fruktat att möjligen en gång blifva fullkomligt döf, har gjort mig förtrogen med hvad en fullt döf person kan uträtta. Jag har också gjort tjenst som underofficer ett helt år, och till en sådan tjenst höra en mängd göromål, som kunna fullgöras af en fullkomligt döf person.

Fullkomlig döfhet var icke heller ett bland de fall, som Rikets Ständer vid 1854 års riksdag hos Kongl. Maj:t anmälde såsom skäl för Kongl. Maj:t att begära öfverflyttande af en person såsom obotligt sjuk på indragningsstat.

Nu lär väl icke heller någon vilja påstå att svenska armééns tjenstbarhet i afsevärd grad beror på, om Gyllenhammar afgår 1872 eller 1876, hvilket sistnämnda år han är berättigad till pension från armééns pensionskassa, och jag får därför anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr af Klint: Det är sannt hvad här anförts, att *Furiren* Gyllenhammar skulle, derest Kongl. Maj:ts proposition bifölles, komma i en bättre ställning, än om han fortfarande tjenade och toge afsked först vid fyllda 50 års ålder, men om han qvarstodnade i tjensten, och icke hade *olyckan att vara döf*, hade han också fördelen att kunna avancera och således vid afskedstagandet komma i åtnjutande af pension, såsom sergeant, eller lika mycket med den nu för honom föreslagna. Detta är således icke något giltigt skäl som den siste ärade talaren anför.

Annu mindre kan jag finna giltigheten af de öfriga skäl, som af honom blifvit andragna. Jag tror mig icke å detta rum behöfva vara vidlyftig i mitt yttrande, då jag säger, att den, som icke hör det minsta, icke heller är duglig till tjenstgöring på fältet.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet; gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

6:te och 7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten.

Lades till handlingarne.

9:de punkten.

Grefve Wachtmeister, Hans: Stats-Utskottet har afstyrkt den Kongl. propositionen hufvudsakligen på den grund, att Brovall icke varit såsom ordinarie tjänsteman i statens tjenst anställd. För min del erkänner jag, att jag icke kan förstå, huruvida i denna omständighet ligger något öofvervinnerligt hinder för beviljande af pension åt enkan Brovall. Mig synes att man icke så mycket bör fästa sig vid att Brovall varit extra ordinarie tjänsteman, som vid det sätt hvarpå han fullgjort sina åligganden. Då det nu är uppgifvet, att under hela den tid af 28 år han tjenstgjort, han gjort det på ett sätt, som af alla erkänts vara berömvärdt; att han under sin tjenstgöring under koleratiden ådrog sig den sjukdom, efter hvilken han aldrig vidare återfick sin helsa, och slutligen att han efterlemnadt enka och fyra barn i högst ömkansvärda omständigheter, samt då jag, på grund af enskild kännedom om förhållandena, kan vitsorda dessa uppgifter, så anhåller jag att Kammarren, med afslag å Stats-Utskottets förslag, ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Grefve Beck-Friis: För min del har jag icke kunnat biträda Utskottets ifrågavarande förslag. Jag kan icke inse det rimliga deri, att enkan efter en tjänsteman, af skäl, att denne icke varit på ordinarie stat uppförd och således för gjorda tjenester uppburit en mindre lön, än om han varit ordinarie tjänsteman, skall vara beröfvad det understöd, som andra erhålla, hvilka kunna vara derafi mindre behof. Så är verkligen förhållandet med enkan efter denne man, som väl tjenat staten i 28 år, men icke lyckats erhålla ordinarie plats, utan således måst för ringare aflöning förrätta sin tjenst. Han har dessutom efterlemnadt enka och fyra barn i mycket knappa vilkor, den omständigheten, att han icke varit ordinarie tjänsteman, utgör hinder för enkans uppförande på Amiralitets-krigsmanskassans gratialstat. Kongl. Maj:t har föreslagit, att enkan Brovall skulle få en pension motsvarande

beloppet af det gratial, som från nämnda kassa tillkommit enkan Brovall, om hennes man varit ordinarie andre bataljonsläkare, eller 125 R:dr årligen. Då enkan Brovall, på sätt den siste ärade talaren vitsordat, jemte fyra barn, befinner sig i mycket torftiga omständigheter, så anhåller jag om afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Till hvad de båda föregående ärade talarne yttrat ber jag att endast få tillägga, att Brovall såsom *extra* bataljonsläkare icke haft rättighet att genom inbetalningar till Amiralitets-krigsmanskassan bereda någon slags pension åt sin efterlevande enka, äfvensom att han, till följd af sina små inkomster, icke kunnat aflägga något för att göra sådana inbetalningar, om han också varit dertill berättigad. Dessutom har här blifvit vitsordad hans nit och skicklighet, och att han under koleratiden ådragit sig sjukdom. Om han till följd af en försummad examen icke kunnat förskaffa ordinarie tjänst åt sig eller pension åt sin efterlevande hustru, så saknar hon visserligen den juridiska, men icke den moraliska rätten till pension. Jag får därför på det varmaste rekommendera enkan Brovall till understöds vinnande.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till den förevarande punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

10:de punkten.

Bifölls.

11:te punkten.

Herr Wærn: Jag får upplysa, att genom telegram från Landshöfdinge-embetet i Elfsborgs län den underrättelse kommit Regeringen tillhanda, att Länsmannen Sandberg den 16 sistlidne Januari afidit; och torde därför frågan om pension åt honom anses hafva förfallit.

Grefve af Ugglas: Vid sådant förhållande hemställer jag till Kammaren om afslag af denna punkt.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att Kammaren torde finna, att vid det nu upplysta förhållande frågan om den i förevarande punkt omförmälda tjänstemans pensionering hade förfallit.

Svarades ja.

12:te—18:de punkterna.

Biföllos.

19:de punkten.

Grefve Beck-Friis: Sedan Stats-Utskottet afgifvit detta betänkande har Riksdagen emottagit Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om upphörande af statsverkets magasins-spanmåls- och brödbakningsrörelse i landsorten. Som möjligen några personers öfverflyttande på allmänna indragningsstaten deraf kan blifva en följd, anhåller jag vördsamt att denna punkt måtte till Utskottet återremitteras.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

20:de punkten.

Mom. a.

Herr Björnstjerna: Stats-Utskottet har vid bestämmandet af den nedsättning i anslaget för upprätthållandet af arméens pensionskassas egen pensionering, hvilken Utskottet föreslagit Riksdagen att antaga, utgått från de beräkningar, som förefinnas i Kongl. Maj:ts proposition samt beloppen af de summor, hvilka af förut utgående anslag, 85,000 R:dr, blifvit till Riksgälds-kontoret återlemnade under hvardera af åren 1866—1868, sedan pensioneringen för dessa år i vederbörlig ordning blifvit fullgjord. Man kan deraf finna, att, om icke några andra omständigheter, än de, som hittills varit för handen skulle inträffa, så kunde visserligen dessa föreslagna 70,000 R:dr vara tillräckliga, isynnerhet som pensioneringen för närvarande befinner sig på den punkt, att afgången af gamla och tillkomsten af nya pensionärer är ungefär lika stor samt att skilnaden, det ena året mot det andra, icke uppgår till något anmärkningsvärdt belopp; men just detta år, då Utskottet föreslagit en nedsättning, hvilken dock icke skulle börja tillämpas förrän år 1872, hafva vi funnit, huru tillgången på penningar ökats och räntan i följd häraf visat benägenhet att falla. Häraf åter blir en naturlig följd, att pensionskassan hädanefter icke kan påräkna lika stor afkomst som hittills af egna kapitaler. Detta fall i räntefoten måste man alltså noga beakta. Det kan inverka derhän, att, om räntan faller endast en half procent, så förminskas pensionskassans årliga inkomster derigenom med omkring 16,000 R:dr, men om den faller en hel procent, så blir förminskningen naturligtvis dubbelt så stor. Då vi således just nu äro på den punkt, att räntan visar en gifven benägenhet att falla, hvilket så mycket sannolikare kommer att fortfara, om vi äfven i år blifva hugnade med en god skörd, synes det föga välbetänkt, att nu antaga Utskottets förslag, emedan i sådant fall pensionskassan under ett och samma år skulle drabbas af en dubbel förminskning i inkomsterna, dels genom nedsättningen i kreditivet och dels genom den förlust,

som blefve en följd af räntans fallande. Visserligen är det en sanning, och det bör icke förgätas, att Riksdagen, efter af Kongl. Maj:t derom gjord framställning, alltid visat sig benägen att fylla den brist, som kunnat uppstå genom detta kreditivs otillräcklighet, men för att kunna begära, att brister skola fyllas, åtgå åtskilliga år, innan bestämdt kan framvisas, att dessa brister förefinnas och att de uppgått till så eller så stor summa för hvarje år.

Genom den åtgärd, som här är föreslagen, skall man således icke, som jag tror, ernå det mål, som eftersträfvast, eller att på Riksgälds-kontoret icke anvisas mera, än som i verkligheten skall komma att utgå, ty det är gifvet, att i och med detsamma dessa 70,000 R:dr öfverskridas, kommer också en brist, som visserligen i första rummet drabbar pensionskassans egna tillgångar, men som derefter måste af Statsverket fyllas.

Då härtill kommer att vi vid många tillfällen funnit, att hvarken Stats-Utskottet eller Riksdagen visat benägenhet att till de belopp, som erfarenheten visat vara nödvändiga, höja de anslag, hvilka befunnits vara otillräckliga, vare sig dessa varit *bestämde* anslag eller *förslags*-anslag, så synes mig, att man icke heller nu hade bort föreslå någon förändring, så mycket mera som det icke kan inverka på Riksgälds-kontorets penningställning, om 15,000 R:dr inflyta i kontorets kassa i början eller slutet af året.

Jag har ansett mig böra påpeka detta förhållande, utan att jag likväl för närvarande vill framställa något bestämdt yrkande, ehuru det vore önskligt, om kreditivet bibehölles vid sitt förra belopp, på det att man icke skulle behöfva motse, det en brist för år 1872 skall uppstå.

Herr Petre: Den nedsättning Stats-Utskottet å detta kreditiv förslagit grundar sig på den erfarenhet, som vunnits under 4 föregående år från och med 1866. I medeltal utgör det öfverskott, som årligen under denna tid till Statsverket återlemnats, ungefär 20,355 R:dr, hvadan en nedsättning af 15,000 R:dr ej torde få anses för högt tilltagen. För min del skulle jag hafva föredragit om ifrågasvarande understöd åt arméens pensionskassa lemnats i form af förslagsanslag, i hvilket fall erforderligt belopp endast i mån af behof behöft utgå, hvaremot nu hela kreditivet måste på förhand utbetalas och jag tror derföre, att Utskottet handlat fullt riktigt, då det, vid bestämmandet af detta kreditivs belopp, följt den erfarenhet, som föregående år gifvit vid handen.

Hvad beträffar den siste talarens yttrande, att räntan skulle vara i nedgående och att för arméens pensionskassa derigenom skulle uppstå en minskning i inkomster, så saknar jag visserligen i sednaste revisionsberättelse uppgift om, på hvad sätt ifrågasvarande kassas medel äro utlånade; men, då jag förmodar att en stor del deraf äro placerade uti obligationer, torde den befarade minskningen ej blifva af så afsevärd betydelse.

Jag anhåller om bifall till Utskottets framställning i denna punkt.

Grefve Beck-Friis: För min del tror jag, att Stats-Utskottet

väl förfarit i denna fråga, då det visat sig, att ett öfverskott af minst 16 tusen R:dr uppstått på detta kreditiv under hvarterdera af de fyra sista åren.

Detta kreditiv begagnas icke på samma sätt som andra kreditiver, eller att penningar insättas och uttagas på detsamma i mån af tillgång och behof, utan arméns pensionskassa lyfter hela kreditivbeloppet vid årets början, för att vid årets slut återlemna öfverskottet. Vid sådant förhållande tror jag, att Stats-Utskottet handlat mycket riktigt, då det föreslagit en nedsättning af beloppet, isynnerhet då erfarenheten gifvit vid handen, att, i händelse någon brist för, arméns pensionskassa uppkommit, densamma af Riksdagen hittills betalats och då troligen så kommer att ske jemväl hädanefter. Någon risk för kassan att icke kunna uppfylla sitt ändamål förefinnes således icke, men då det är en oegentlighet att, på sätt förut skett, anvisa penningar, som icke komma att begagnas, emedan öfverskott uppstår; då ett sådant öfverskott för 1868 uppgått ända till 25,000 R:dr, samt då ett sådant förfarande försvårar statregleringen, yrkar jag, att Stats-Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Björnstjerna: Det är visserligen alldeles obestriddt, att Stats-Utskottets ledamöter ansett sig handla icke allenast riktigt, utan afven klokt, då de föreslogo nedsättandet af detta kreditiv, och deras åsigt derom vill jag således icke heller bestrida; men grunden för denna åsigt vågar jag bestrida, såvida man vill öfverväga, hvad jag nyss hade äran att anföra, och dessutom beakta, att just de år, som här blifvit citerade, äro de, under hvilka räntan stått högst i landet och man således kunnat betinga aldra högsta vilkor för utlånade penningar.

Med anledning af hvad här blifvit yttradt om det sätt, hvarpå pensionskassans kapitaler blifvit gjorda fruktbarande, så ber jag få upplysa, att de icke äro placerade i obligationer, utan äro utlånade mot inteckningssäkerhet i fastighet, synnerligast på landet; att viss uppsägningstid är betingad vid dessa utlåningar; samt att, om de, som i kassan hafva lån, nu genast begagnade denna uppsägningsrätt, skulle alla medlen kunna inflyta inom detta års slut, hvadan således räntans fall kan redan 1872 hafva inverkan. Jag tror detta vara så klart, att det icke kan bestridas.

Jag vill endast tillägga, att detta anslag icke torde kunna på statsregleringen synnerligen inverka, emedan en jämförelsevis så obetydlig summa som 15,000 R:dr icke kan utöfva något egentligt inflytande på Riksstatens egenskap att vara öfverensstämmande med verkliga förhållandet, då man känner, att det finnes förslagsanslag, som öfverskridas med hundratusentals Riksdaler.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b.

Bifölls.

21:sta punkten.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Kongl. Maj:t har med afseende på det för ifrågavarande ändamål begärda kreditiv gjort en dubbel hemställan, dels nemligen att detsamma, i stället för att såsom förut utgå och behandlas såsom ett reservationsanslag, hädanefter skall användas såsom ett verkligt kreditiv, hvaraf under året uttages så mycket som behöfves och resten återlemnas. En sådan förändring vore visserligen icke till fördel för sjelfva kassans ställning, men den skulle medföra en gifven vinst för räkenskapsföringen, och det är skälet, hvarföre framställningen derom blifvit gjord. Den andra delen åter af Kongl. Maj:ts förslag, hvilken äfven enligt min tanke skulle medföra en väsendtlig fördel, innehåller, att de 1,905 R:dr, hvilka till följd af en föregående Riksdags beslut utbetalas till denna kassa från besparingarne på femte hufvudtiteln, skulle upphöra att derifrån vidare utgå. Detta senare har Stats-Utskottet emellertid afstyrkt och såsom skäl derför anført, att, då dessa medel ej användas såsom bidrag till sjöförsvarets pensionering, hvarför det ifrågavarande kreditivet är afsedt, utan utgå till den under Amiralitetskrigsmanskassan hörande enke- eller gratialfonden, så borde den ifrågasatta förändringen ej vidtagas. Då emellertid denna samma gratialfond äfven har andra inkomster sig anslagna af statsmedel, så borde väl intet hinder förefinnas för densamma att åtnjuta ifrågavarande belopp direkte af statsmedel i stället för, såsom förut, af Hufvudtitelns besparingar. Vidare har Stats-Utskottet anmärkt, att Rikets Ständer begärt detta arrangement, men deri ser jag intet hinder för Riksdagen att ändra hvad densamma för öfver 20 år sedan beslutit. Slutligen har Utskottet sagt, att ingen orsak finnes att vidtaga en dylik förändring med femte hufvudtitelns besparingar, då liknande anvisningar utgå på andra, fjerde, sjette, sjunde och åttonde hufvudtitlarne; detta är visserligen också sant, men jag tror likväl ej att det finnes något hinder för att taga första steget till en dylik förändring på femte hufvudtiteln, de andra hufvudtitlarne kunna ju sedan följa exemplet. Det synes mig nemligen ej vara lämpligt att anvisa ett fast anslag på en oviss inkomsttitel, sådan som besparingarne på en hufvudtitel, ty dessa böra väl egentligen vara beräknade att betäcka tillfälliga utgifter. Häremot kan man visserligen invända, att från besparingarne utgå för närvarande flera bestämda utgiftsbelopp, som genom Kongl. bref blifvit derifrån anvisade, men ett sådant förfarande tror jag, att man bör så mycket som möjligt för framtiden undvika. Detta var anledningen, hvarföre ifrågavarande framställning gjordes af Kongl. Maj:t, och då man nu för tiden så mycket bemödar sig att bringa reda och ordning i räkenskapsföringen, så hade jag trott att densamma skulle befinnas förtjena Stats-Utskottets förord. Jag anhåller emellertid om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Beck-Friis: Jag vill visserligen icke neka, att det är oegentligt, att besparingar på en hufvudtitel användas för ifrågavarande ändamål, men då detta sätt att tillvägagå grundar sig på

ett Riksdagens beslut och äfven tillämpas på andra hufvudtitlar, så har Stats-Utskottet icke ansett det lämpligt att för denna enda hufvudtitel göra ett undantag, isynnerhet som de ordalag, hvilka i Kongl. Maj:ts proposition användas, voro så otydliga, att ett bifall dertill måhända kunnat medföra, att dessa gratialtagare framdeles ej kommit i åtnjutande af ifrågavarande 1,905 R:dr. Det var detta skäl, som förmådde Utskottet att bibehålla frågan på sin nuvarande ståndpunkt, och då underhållstagarnes rätt icke lidit af det anmärkta förhållandet, och ej heller någon annan olägenhet deraf visat sig, så tror jag, att nämnda förhållande gerna kan fortfarande ega rum lika väl på denna som på flera af de andra hufvudtitlarne.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 11 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 23, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommers-kollegii förvaltning ställda fonder och medel.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Grefve Manderström: Ehuru jag icke anser det för mig passande att motsätta mig Stats-Utskottets förevarande hemställan, ber jag likväl att i afseende på det förslag till skrifvelse, som Utskottet här har till Riksdagen framställt, få lemna några upplysningar.

Den utredning, som här blifvit begärd, och som, i fall Kongl. Maj:t gifver befallning derom, otvifvelaktigt kommer att af Kommers-kollegium verkställas, skulle blifva ganska omfattande. Den tolagsersättning, som nu till 37 stapelstäder utgår, grundar sig för en del på till tiden ganska aflägsna privilegier, hvilka äro affattade i ganska olika ordalag. Emellertid är den vanliga bestämmelsen för tolagens utgående så uttryckt, att städerna fått sig denna förmån anslagen för uppförande af tullhus, packhus och öfriga för handeln och sjöfarten angelägna byggnader, för hamn, bro- och kajbyggnader, för magistratens aflöning, och i de flesta fall med tillägget för städernas öfriga allmänna behof. Så länge denna tolag utgick med en viss procent af tullafgifterna, hade ingen annan än städernas myndigheter något slags kännedom om dess belopp, men då detta sätt för dess utgörande blef afskaffadt, och i stället en ersättning åt städerna beviljad, så föreskrefs tillika, att uppgift öfver de summor, som på denna grund till städerna inflöto, skulle hvart tredje år till Kongl. Kommers-kollegium ingifvas för att, såsom det verkligen he-

ter i det Kongl. bref, som derom handlar, den nödiga kontrollen derå måtte utöfvas. Hvad deremot med en sådan kontroll egentligen menas, och huru vidsträckt den skulle utöfvas, finnes icke bestämdt i de för Kongl. Kommers-kollegium gällande föreskrifter. Kollegium har derföre trots sig böra inskränka sig till att tillse, att dessa till städerna ingående medel verkligen blifva för deras behof använda, och att detta varit händelsen, läser väl ingen betvifla, ty det torde vara noggsamt känt, att utgifterna för handels och sjöfartens behof, för nödiga byggnader och magistratens aflöning i alla dessa städer uppgått till mycket högre belopp än tolagsersättningen. Det är nemligen Riksdagen icke obekant, hvilka stora utgifter de flesta af dessa städer haft, särdeles för hamnanläggningar, för hvilka utgifter, uppgående ända till 1 å 200,000 R:dr, en del hafva varit nödgade att upptaga betydliga lån, derför ränta och amortering utgå af tolagsersättningen. Den utredning, som här är begärd, skulle väl ådagalägga till hvilket belopp denna ersättning till städerna utgår, men derpå kan icke grundas någon säker kännedom om de utgifter, som städerna för sina hamnanläggningar och öfriga ändamål af dessa medel bestridt; och hvad städerna dertill af andra medel tillskjutit, läser väl icke i något afseende kunna komma under Kommers-kollegii bedömande; derom saknar Kollegium kännedom och eger ej någon rättighet att i sådant afseende af städernas styrelse begära några upplysningar. I principiellt hänseende förefaller det mig nemligen ganska tvifvelaktigt, huruvida från det allmänns sida någon detaljerad räkenskap häröfver kan begäras, då, enligt kommunallagarne, hvarje stads myndigheter äro de, som utöfva kontrollen öfver det sätt, hvarpå stadens inkomster användas, hvarföre, såsom äfven Kollegium uttryckt i sitt underdåniga utlåtande, afgifvet med anledning af revisorernas anmärkningar, utöfning af något slags kontroll och inblandning i städernas styrelse icke ansetts tillständig eller förenlig med den frihet, som i detta hänseende är och bör vara städerna medgifven.

När nu tolagen, innan den aflöstes af denna ersättning, ingick till städerna, utan att någon räkenskap afgafs, har Kommers-kollegium ansett, att de föreskrifna uppgifterna om dess belopp mera vore att anse såsom statistiska upplysningar än egnade att möjliggöra någon kontroll. Om emellertid Riksdagen önskar en sådan utredning, så är det, såsom jag förut sagt, otvifvelaktigt, att den kan och, och om Kongl. Maj:t så befaller, att den skall verkställas, men att den skulle kunna leda till något resultat, har jag svårt att inse. Det är endast detta jag velat nämna.

Friherre Funck: För min del tror jag i motsats till den siste högt ärade talaren, att den ifrågasatta skrifvelsen skall kunna medföra en påföljd, och dertill en som enligt min tanke är ganska önskvärd. Derigenom skulle nemligen kunna förebyggas, att denna fråga ständigt återkommer vid hvarje riksdag och onödigtvis upptager Kamrarnes tid. Jag tror att detta är en så eftersträfvansvärd sak, att den icke bör lemnas ur sigte.

Vid sistlidne riksdag förekom på grund af enskild motion unge-

får samma fråga. Stats-Utskottet föreslog då en liknande skrivelse, endast med den skilnad, att deri saknades bestämmelsen, om att Kommers-kollegii berättelse skall första gången den utgifves "åtföljas af en anteckning om hufvudsakliga innehållet af de Kongl. bref och resolutioner, hvilka bestämma till hvilka ändamål tolagsmedlen få användas". Detta förslag till skrivelse, mot hvilket jag då var reservant, blef af denna Kammare afslaget, hvaremot Andra Kam-maren antog ett annat förslag, gående hufvudsakligen derpå ut, att städerna skulle lemna uppgift på de beslut, hvarpå deras rätt att uppbära tolag grundade sig. Då nu denna fråga åter förekommit vid riksdagen, har Stats-Utskottet ansett, att en så beskaffad utredning, som blifvit föreslagen att genom en underdånig skrivelse begäras, skulle ställa frågan i en sådan dager, att man skulle komma att inse, att, såsom den föregående talaren anmärkte, ingen särdeles stor skilnad förefinnes mellan de ändamål, hvartill dessa medel blifvit åt de särskilda städerna anslagna, och det sätt, hvarpå de blifvit af dem använda. Jag tror således ej, att skrivelsen kan göra annat än godt, emedan man efter aflåtandet af en sådan måhända kan få anse frågan utagerad och icke vidare behöfver dertill återkomma. På dessa grunder yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

4:de punkten.

Bifölls.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda, den 11 och 13 dennes bordlagda memorial och utlåtande, nemligen:

N:o 24, angående medgifvande för Fullmäktige i Riksgälds-kon-toret att godtgöra beloppet af några vid eldsvåda förkomna premie-obligationer;

N:o 25, angående erbjuden slutliqvid för lånet till aftappning af vattendränkta trakten Slödjan i Wermlands län;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skatte-laxfiske;

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Ut-skottets den 11 och 13 dennes bordlagda utlåtande N:o 27, i anled-

ning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1868.

§ 1.

Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes ärenden Grefve Wachtmeister: Revisorerna hafva i denna punkt fästat Riksdagens uppmärksamhet på, att de här ifrågavarande obligationerna blifvit under revisionsåret inköpta till sitt nominela belopp eller 17,500 R:dr, ehuru, såvidt revisorerna bade sig bekant, en icke obetydlig kapitalrabatt blifvit för dylika obligationer under ifrågavarande år beviljad. Revisorerna hafva af denna anledning affordrat Chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning en förklaring, hvilken Utskottet emellertid icke funnit helt och hållet fullständig, emedan den icke fullständigt redogjorde för alla de omständigheter, som föranledt att obligationerna ej kunnat under pari erhållas. Detta oakadt har Utskottet emellertid tillstyrkt Riksdagen att låta vid den afgifna förklaringen bero.

För att fullständiga den förklaring, som revisorerna och Stats-Utskottet funnit böra afgifvas i afseende på detta obligationsköp, ber jag att få uppläsa en kortfattad utredning af ifrågavarande förhållande, som jag låtit uppsätta i Utrikes-departementet, och hvilken jag hoppas skola leda till fullkomlig klarhet om huru med saken sig förhåller. Den är af följande lydelse:

“Stockholms stads 5-procents-obligationer af den 30 September 1858 blefvo, enligt deras ordalydelse, efter 10 år uppsägbara äfven å innehafvarens sida. Vid tiden för ifrågavarande obligationsköp var detta förhållande dels nära förestående och dels hade det redan inträdt, när de sista köpen egde rum. Någon kapitalrabatt kunde icke af köparen, som behöfde köpa, betingas å sådana obligationer, ehuru den, som af en eller annan anledning var tvungen att sälja, å fondbörs verkligen fått, enligt officiel mäklareattest, vidkännas en förlust af $\frac{1}{2}$ procent år 1868 och ännu i Februari år 1869 $\frac{3}{4}$ procent. För att komma i åtnjutande af denna, utaf herrar Revisorer såsom *icke obetydlig* betecknade kapitalrabatt af högst tillfällig natur, hade uppdrag måst lemnas åt någon att för konsulsfondens räkning öfvervaka de sällsynta tillfällen när å fondbörserna ifrågavarande, till följd af deras uppsägbarhet särdeles efterfrågade obligationer utbjödos, hvarvid dock varit att befara att de med detta uppdrag och auktionförrättningen förenade kostnader skulle slukat nästan hela det belopp, hvarmed de inropade obligationerna möjligen understigit pari“.

“Detta sätt att medelst obligationsköp tillgodogöra konsulsfondens besparingar har tillkommit af följande anledning: Sjunde § af Kongl. Maj:ts instruktion för chefen för kameralafdelningen af den 27 April 1858 har följande lydelse: “Till lättnad vid liquider å fremmande orter eger chefen för kameralafdelningen att med statsministerns autorisation, öppna räkning med välkända bankirer i Stockholm eller utlandet, äfvensom att genom dem låta utbetala traktamenten, arfvo-

den eller ersättningar till de å mera aflägsna orter anställda diplomatiska eller konsularembetsmän och tjänstemän“.

“Vid sitt tillträde till sin nu innehavande tjänst, fann — år 1862 — nu varande chefen för kameralafdelningen att hans företrädare med stöd af nyss citerade § hade med ett bankirhus i Stockholm en löpande räkning, hvars saldo till departementets favör alltid utvisade från år 1859 ett betydligt belopp af minst 34,000 R:dr R:mt, hvarå godtgjordes endast 3 procent ränta. För att förskaffa konsulsfonden en högre afkastning af dess besparingar, afslutades denna räkning och de medel, som kunde beräknas icke behövas till konsulsfondens utgifters bestridande, placerades uti obligationer, *helst uppsägbara* på kort tid. Utaf dessas under åren 1863—1869 afkastade räntemedel 11,614 R:dr 19 öre har, alldenstund obligationerna icke lupit med mindre än 5 procents ränta, således en ökad tillgång af öfver 4,600 R:dr blifvit beredd till bestridande af konsulsfondens utgifter“.

Häraf behagade Kammaren finna, att det icke varit någon brist på omtänksamhet, som kan läggas chefen för kameralafdelningen till last, då han genom obligationsinköpet har faktiskt åstadkommit en besparing af 4,600 R:dr, hvaremot den besparing, som Revisorerna trott kunna uppstå genom den halfva procenten, förefaller mig högst problematisk. Kammaren behagade således finna, att chefen för kameralafdelningen snarare förtjent erkännande än tadel.

Herr Odelberg: Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten på, att, då Stats-Utskottet vid behandlingen af denna fråga beslöt att tillstyrka Riksdagen att låta vid den afgifna förklaringen bero, så har Utskottet hvarken fäst sig vid möjligheten eller omöjligheten af att erhålla kapitalrabatt vid det ifrågavarande obligationsköpet, utan det har endast fäst sig vid den form, hvori förklaringen öfver Utskottets anmärkning blifvit afgifven. Utskottet har nemligen ansett, att, då Riksdagens Revisorer och dess Stats-Utskott ega att granska de fonder, för hvilkas medel dessa obligationsinköp egt rum, så borde också de upplysningar i sak, som voro tillgängliga, hafva blifvit meddelade och ej blott ett attestat, som Utskottet, med all den aktning det hyser för Herr Utrikes Statsministern, icke kunnat anse tillfyllestgörande. Jag upprepar emellertid än en gång, att det blott är förklaringsens form, som Utskottets anmärkning gäller, och medgifver gerna, att vederbörande vid sjelfva köpet må hafva riktigt förfarit. Jag tror ock att, om de nu afgifna upplysningar förut blifvit oss meddelade, så hade Stats-Utskottet säkerligen ej framkommit med någon anmärkning i denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes ärendena Grefve Wachtmeister: Jag ber härvid endast att få tillkännagifva, att den

af Revisorerna begärda verifikationen efter många förnyade framställningar i Marocco nu ändtligen inkommit och skall således nästa gång behörigen meddelas.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Herr af Klint: Med Stats-Utskottet delar jag visserligen den åsigten, att det kan vara mindre lämpligt att använda de under Arméförvaltningen ställda fonder till aflöning åt detta embetsverks tjänstemän, och jag tror, att det måhända hade varit bättre om Regeringen ånyo till Riksdagen framställt begäran om anslag till aflöning åt de tjänstemän, som voro af behofvet påkallade. Detta är dock en sak för sig, om hvilken tankarne kunna vara delade, en annan sak åter är den, som Utskottet i denna punkt framställt, och på hvilken jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet. Utskottet sätter i fråga, och det t. o. m. ganska allvarsamt, huruvida Kongl. Maj:t har rätt att disponera de under Arméförvaltningen ställda fonder för de ändamål, hvartill de nu blifvit använda. Rikets Ständer hafva likväl vid 1840 års riksdag ställt dessa fonder till Kongl. Maj:ts disposition att efter dess eget godtfinnande användas. Visserligen hafva vid 1856—1858 årens riksdag Rikets Ständer, då de biföllo Kongl. Maj:ts förslag att på ordinarie stat uppföra alla tjänstemän inom dåvarande Krigskollegium, förklarat, att de för sin del ansågo, att lönerna icke borde på fonderna utassigneras, men detta beslut har ingalunda blifvit af Kongl. Maj:t sanktionerad, hvarföre jag anser att Stats-Utskottet icke varit i sin goda rätt, då det påstått, att detta år 1858 fattade beslut, har inskränkt Kongl. Maj:ts höga rätt att disponera ifrågavarande fonder. Annu mindre kan jag anse det såsom ett annärkningsvärdt förhållande att så skett, och jag tror ej heller att saken skall anses förfallen *derföre*, att den oanmärkt passerat Konstitutions-Utskottet, utan jag för min del anser, att saken bör och måste förfalla, till följd *deraf* att det är Kongl. Maj:ts obestriddiga rätt att disponera dessa fonder. På grund häraf anhåller jag, att Första Kammaren med afslag å Stats-Utskottets betänkande måtte bifalla min i ämnet afgifna reservation, som helt enkelt innehåller, att Revisorernas anmärkning i afseende å dispositionen af de under Arméförvaltningen ställda fonder icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Odelberg: I anledning af Herr af Klints yrkande om afslag å Utskottets betänkande anser jag mig böra yttra några ord. Det omdöme om Kongl. Maj:ts rätt att disponera ifrågavarande medel, som Herr af Klint afgifvit, tyckes vara något olika med Revisornes. Desse hafva tolkat orden i Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 27 Januari 1858 på *ett* sätt Herr af Klint på *ett annat*. Det är således svårt att kunna skilja parterna emellan. Det är visserligen sannt att, då Kongl. Maj:t år 1844 medgaf förutvarande

trenne passevolansfonders förenande till en fond, Kongl. Maj:t förbehöll sig sin rätt att disponera de sålunda sammanslagna fonderna, men huruvida denna rätt genom sednare beslut blifvit upphäfd, eller icke, derom är det som tankarne äro delade. I öfverensstämmelse med Revisorernes tolkning utaf Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af år 1858 har deras anmärkning blifvit framställd, och då Utskottets pluralitet uttalat sitt gillande af densamma uti ordalag, hvaruti jag icke såsom den förre talaren kan finna något anmärkningsvärdt eller anstötligt, måste jag anhålla om bifall till den föredragna punkten af Utskottets betänkande.

Herr Casparsson: Jag delar i så måtto reservantens uppfattning af frågan, att Kongl. kungörelsen den 24 Maj 1841, jemförd med nådiga brefvet den 24 Juli 1844, icke lemnar något stöd för den framställda anmärkningen; och jag har således icke kunnat instämma i den åsigt, som härutinnan gjort sig inom Utskottet gällande. Deremot tror jag, att ett sådant stöd är att finna i den till 1856—1858 årens Riksdag aflåtna nådiga proposition, hvori det föreslås "att Krigskollegii *hela* aflöning, och således äfven den del deraf, som utgått af kassor och särskilda medel, skulle på Riksstaten öfverflyttas". Detta bifölls af Rikets Ständer, hvilka i sammanhang dermed beslöt det, såsom orden uti den underdåniga skrifvelsen lyda, att "ifrågarävarande kassor och fonder nu och för framtiden må från alla utgifter i berörda hänseende befrias". Nu säger visserligen reservanten: "detta Rikets Ständers beslut har aldrig, så vidt visadt är, blifvit af Kongl. Maj:t gilladt". Gäller då för öfverenskommelser statsmakterna emellan en annan lag än i det enskilda lifvet? Gäller här de tysta förbehållens lag? Att så skulle vara förhållandet kan jag icke föreställa mig. Så snart Kongl. Maj:t accepterat aflöningsanslagets öfverflyttande å Riksstaten, kan jag ej se annat, än att Kongl. Maj:t äfven gillat det uppställda vilkoret. På denna grund biträder jag den åsigten att de af Revisorerne påpekade förhållanden verkligen voro anmärkningsvärda, och ett ytterligare stöd för denna min åsigt hemtar jag af den omständigheten, att Kongl. Maj:t vid 1867 års riksdag gjorde framställning om medels anvisande till aflöning åt en revisor och 4 kammarskrifvare i Arméförvaltningen. Hade Kongl. Maj:t ansett sig ega rätt att disponera medlen, hvarföre skulle han då hafva gjort denna framställning? Reservantens enda skäl är att Kongl. Maj:t icke skulle gillat Rikets Ständers omförmälda beslut; men då jag anser detta skäl vara ur alla synpunkter ohållbart, så kan jag ej annat än biträda Utskottets motivering. Reservanten har visserligen sagt, att han yrkar afslag både på sjelfva beslutet och motiveringen, men han kommer dock sjelf till samma slut som Utskottet. Jag yrkar bifall till bådadera.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels utaf Herr af Klint, att Kammarerna, med ogillande af Utskottets så väl motivering som hemställan, måtte förklara, att Revisorernes anmärkning i afseende å

dispositionen af de under Arméförvaltningen ställda fonder icke till någon Riksdagens åtgärd föranleder; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 4.

Lades till handlingarne.

§ 5.

Bifölls.

§ 6.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Ehuru Stats-Utskottet här icke gjort någon egentlig framställning, anser jag mig dock böra taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk för några ord i detta ämne. Jag kan visserligen icke i allo göra mig till målsman för det sätt, hvarpå Förvaltningen gått till väga, men, då jag å andra sidan står närmast att söka försvara Förvaltningen för alla beskyllningar, som jag anser vara obefogade, kan jag icke underlåta att derom yttra mig. Här har nemligen Stats-Utskottet först anfört Revisorernes alla anmärkningar, men uteslutit försvaret samt hänvisat till Revisorernes berättelse, och derefter helt enkelt förklarat anmärkningarne välgrundade. Jag tror detta vara ett allt för summariskt sätt att gå till väga.

Stats-Utskottet har börjat med att göra en ganska riktig skillnad emellan de felaktigheter i bokföringen, som härflyta af sjelfva det för densamma begagnade formulär, och de som hafva sin grund i en oriktig tillämpning af samma formulär. Denna distinktion är, som sagdt, ganska riktig och hvad formuläret angår är ett nytt sådant redan utarbetadt, ehuru ännu ej i Finans-departementet granskadt. Deri har man bemödat sig att få allt så klart som möjligt. Som det nu är, får man ganska liten öfversigt af ställningen, och måste för att få reda på denna, från Förvaltningens hufvudbok, hvori blott slutsummorna finnas upptagna, gå till stationernes räkenskaper, hvilket är alltför vidlyftigt och besvärligt. Jag tror detta vara ett fel i formuläret, men jag medgifver dock att, hade Förvaltningen haft för ögoner vigten af att genast kunna besvara alla frågor angående anslagens ställning och särskilda titlars kostnader, den skulle genom att föra särskilda supplementböcker, kunna hafva varit i stånd der-till. Här tager jag således icke Förvaltningen i försvar; men deremot finnas uti Revisorernes berättelse anmärkningar, som äro fullständigt besvarade af Förvaltningen — ja väl ock sådana der verkliga misstag af Revisorerne egt rum. Det vore dock för vidlyftigt att nu närmare inlåta sig härpå, då de fleste Kammarens ledamöter sannolikt icke hafva haft tid att taga annan kännedom derom, än de kunnat

nut inhemta af Revisorernes berättelse och Utskottets utlåtande; men jag vill dock säga att, om någon skulle vilja offra en timma till granskning af vissa Kongliga bref, som i Förvaltningens svar äro åberopade, han nog skulle finna att man alltför strängt bedömt Förvaltningens åtgöranden, och jag tror mig därför hafva haft skäl att uppträda mot Utskottets nog summariska sätt att i detta afseende gå tillväga.

Herr Odelberg: Jag ber att få förklara, att Revisorernes anmärkningar, hvilka i alle blifvit af Utskottet gillade, röra först och främst bokföringens form och för det andra det förhållande, att Kongl. Förvaltningen af sjöärendena tillåtit sig att afvika från den instruktion, som för bokföringen blifvit af Kongl. Maj:t i nåder meddelad. Att Revisorerne och Utskottet haft sina goda skäl att göra anmärkningar mot bokföringssättet, det tror jag att hvar och en, som gjort sig besvär att genomläsa Revisorernes och Utskottets betänkanden, skall hafva nogsammt insett. Exempelvis må jag anföra kontot under benämning "förslagsanslag för tillskott i de till båtsmansindelningen i Blekinge län anslagna räntor", å hvilket uppdebiteras anslaget belopp, 16,000 R:dr, hvilken summa vid årets slut utbalanseras, utan att samma konto finnes krediteradt för någon utgift. Utgifterna under revisionsåret för det med anslaget afsedda ändamål, uppgående till 22,464 R:dr 27 öre, hafva deremot blifvit bestridda från hufvudtitelns allmänna besparingar, på hvilket konto så väl balansen från föregående år, 16,000 R:dr, som äfven den från Statskontoret erhållna ersättning för bristen i anslaget blifvit uppdebiterade. Mångfaldiga dylika oegentligheter förekomma och berättiga tillfyllest de framställda anmärkningarne.

Här har blifvit yttradt att, om man ville göra sig besvär att en timma granska räkenskaperna, man skulle finna anmärkningarne nöjaktigt besvarade. Jag får med afseende härå nämna, att Utskottet gjort sig ganska mycket besvär och egnat ej en utan flera timmar åt en sådan granskning, hvilken ock ledt till det i betänkandet synliga resultat, att, ehuru besvärande anmärkningarne än varit, Utskottet ej kunnat undgå att biträda desamma. Vidare röra anmärkningarne det sätt, hyarpå Förvaltningen tilltrött sig att, emot föreskrifterna i den Kongl. instruktionen, föra sina räkenskaper. Uti 6:te punkten af nämnda instruktion, vidfogad det under den 4 December 1850 fastställda formulär till Kongl. Sjöförvaltningens räkenskaper, föreskrives, att de medel, hvilka af Förvaltningen till stationerna anordnas, icke böra anvisas på särskilda titlar, utan i en summa för alla stationernas behof. Det oaktadt äro uti alla anordningar i de mest ojemna summor specificerade de olika titlar, under hvilka dessa böra bokföras. Då det ej är bekant att något sednare medgifvande berättigar till ett dylikt förfaringsätt, måste detsamma betraktas såsom en uraktlåtenhet att ställa sig gifna nådiga föreskrifter till förtärrtelse.

Att Revisorernes och Stats-Utskottets omdöme om Kongl. Förvaltningens af sjöärendena sätt att föra räkenskaper icke kunnat

vara oväntadt, bevisas bäst deraf, att Herr Statsrådet och Chefen för Finans-departementet funnit sig befogad att, såsom Utskottet omnämnt, låta utarbета ett nytt formulär för dessa räkenskaper.

Jag yrkar bifall till Utskottets framställning.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Att ingå i detaljer i förevarande ämne skulle vara alldeles ändamålsvidrigt. Jag vill endast anmärka, att jag förut sagt, att jag ej velat taga Förvaltningens alla åtgöranden i försvar, utan endast några af dem. Dit hör t. ex. anmärkningarne under Litt e i betänkandet, och jag har begärt ordet just i anledning af hvad Herr Odelberg i denna del anført, i det han, i likhet med Stats-Utskottet, lagt Förvaltningen till last att den infordrat special-uppgifter från stationerna. Jag ber dervid få erinra, att jag ej kan finna annat, än att Förvaltningen varit berättigad att följa detaljerna så mycket den funnit lämpligt och att man således, långt ifrån att lägga Förvaltningen sådana åtgärder till last, måste medgifva att de varit fullkomligt på sin plats.

Herr Odelberg: Jag ber få anmärka att det icke är derföre, att Förvaltningen af sjöärendena infordrat upplysningar som Förvaltningen blifvit beskylld att hafva handlat emot föreskrifter, utan emedan den anordnat medel på särskilda utgiftstitlar och för hvarje anordning gjort specifikation på öret. Det är derföre som Förvaltningen blifvit beskylld att hafva handlat emot den i 21 punkten af den Kongl. instruktionen gifna föreskrift.

Grefve Mörner, Axel: Då Stats-Utskottet i förevarande punkt icke föreslagit några åtgärder, utan hemställt att Revisorernes anmärkningar icke för närvarande måtte till någon åtgärd föranleda, har det nästan förefallit mig som om man icke bert ingå i någon diskussion angående denna punkt, isynnerhet då man här synes hafva medgifvit, att åtminstone åtskilligt af hvad Revisorerne anmärkt kan vara välgrundadt. Derjemte har man dock äfven förmenat, att åtskilliga anmärkningar icke skulle vara grundade; men då jag haft äran deltaga i förra årets revision, vill jag icke gerna erkänna detta. Hade det yttrats att Revisorernes framställningar i en eller annan del berott på oriktig uppfattning — då kunde det hafva så varit; men jag tror icke så är förhållandet. Den person, som nästlidne år närmast verkställde granskningen af Flottans räkenskaper var i den ställning, att han på förhand egde kännedom om förhållandena, hvilket gjort att anmärkningarne denna gång framkommit i mera tydlig och klar form än som förut skett. Hvad beträffar yttrandet att, om man ville egna en timma åt genomläsning af räkenskaperna, man skulle finna anmärkningarne till stor del allt för stränga, så tror jag visserligen, att det skulle kunna vara möjligt att på en timma vinna någon insigt och upplysning, men icke särdeles mycken. Detta har jag haft tillfälle erfara då jag vid 1869 års statsrevision genomgick Flottans räkenskaper. Såsom här blifvit upplyst, upptager hufvudboken hufvudsakligen de stora summorna och, om man vill hafva upplysningar i detalj, måste man gå till

stationsräkenskaperna och vidare till verifikationerna. Detta sökte jag ock göra; men om man dervid kommer derhän, att man finner en tablå med "debit" på ena sidan och "kredit" på den andra samt derpå vänder bladet och då på andra sidan finner en anteckning, upplysande derom, att några af de uti "debit" antecknade posterna tillhöra "kredit", och tvärtom, så får jag hemställa, om detta kan kallas tydliga räkenskaper. Om dertill kommer att, när man granskar stationernas special-räkenskaper, man deri finner qvarstående och under flera år balanserade belopp från föregående Riksdagars anslag, hvilka belopp hafva utlemnats till vissa bestämda ändamål, såsom t. ex. till byggnader, som icke sedermera verkstälts, och dessa qvarstående belopp balanserats i stationernas räkenskaper såsom utgörande en behållning å anslaget för det år då summan beviljades af Riksdagen, men i Sjöförvaltningens hufvudbok icke finnes någon särskild antydning derom att en behållning å detta anslag förefinnes, så tror jag icke man kan beskylla Sjöförvaltningen att hafva infortrat för mycket upplysningar från stationerna.

Om man vidare begärde upplysningar från Sjöförvaltningen, så förklarade denna sig visserligen villig att lemna dem, men, sedan man fått dem, visste man ungefär lika mycket som förut. Jag måste dock medgifva att det var *en* man, som vid något tillfälle verkligen lemnade oss en god handledning, men denne man var icke någon af Sjöförvaltningens chefer.

Jag tror att det alltså hade varit bäst om denna sak icke underkastats diskussion, utan Utskottets hemställan helt enkelt antagits. Och anhåller jag för min del om bifall dertill.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Till en början får jag erinra, att jag redan medgifvit att Förvaltningens räkenskaper kunna lemna åtskilligt att önska, men jag har äfven sagt att många af de klandrade åtgärderna kunna försvaras, och jag vidhåller detta påstående. Nu har jag emellertid begärt ordet med anledning af Herr Odelbergs anmärkning emot Förvaltningens åtgärd att anvisa de för stationerna behöfliga medel under specialtitlar. Jag ber dervid få erinra, att det finnes vissa anslag, som *måste* anvisas under särskilda titlar. Ett sådant är exempelvis anslaget till inqvartering, som utanordnas efter det antal personer och tjänstemän, som för hvarje qvartal utfå aflöning. Om detta anslag utginge i klump, kunde Sjöförvaltningen omöjligen hålla reda på detsamma. Så är ock händelsen med andra anslag, hvarom det dock skulle vara för vidlyftigt att här redogöra. Det har varit sagdt, att det varit bäst om man icke upptagit denna diskussion, emedan saken vore sjuk, men jag tror också att Stats-Utskottet haft litet sjukt, och det är detta jag såsom målsman för departementet ansett mig påkallad att framhålla och som jag ej heller kan frångå.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Kammaren biföll hvad Utskottet hemställt.

§ 8.

Herr Nordenfelt: Då jag utgår från åsigten att Riksdagen icke bör i oträngda mål besvära Kongl. Maj:t med underdåniga skrivelser, kommer jag till det resultat, att ifrågavarande skrivelse är alldeles obehöflig. Den afhandlar två ärenden. Det första, om liqviden emellan de särskilda banorna bör verkställas genom bokföring eller kontanta inbetalningar. Till en början skedde liqviderna genom bokföring, men man visste aldrig då hurdan ställningen vid en bana var och ändrade det derföre derhän, att hvarje bana liqviderade till den andra. Dessa liqvider ske dock vanligen icke genom kontanta remisser, utan dels genom anvisningar, dels ock genom postremissvexlar, eller qvitterade räkningars utbytande. Vanligen ske de större liqviderna endast en gång om året, men derigenom att räkningar skickas från den ena banan till den andra känner arbetschefen alltid hvad banan är skyldig eller att har fordra. Om nu Riksdagen verkligen önskar en återgång, så låter det sig visserligen göra, men för min del måste jag afstyrka en sådan åtgärd, såsom i flera hänseenden ofördelaktig, utan att i andra medföra något gagn, samt förklara hela denna sak för obetydlig att förtjena en Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t.

Den andra frågan gäller vissa förskottsförteckningar, som Byggnadsstyrelsen icke bifogat räkenskaperna vid årets slut. Detta har alltsedan Styrelsen började sin tillvaro icke skett utan att föranleda anmärkning förr än år 1869, hvadan Styrelsen betraktat utestående förskott såsom icke redovisad behållning och icke ansett sig ha anledning att bilägga förteckning öfver nämnda förskott, hvaremot styrelsens underordnade varit ålagda att skicka in sådana förteckningar. 1869 års Revisorer gjorde derom anmärkning och Styrelsen svarade att det för framtiden skulle iakttagas. Styrelsen har alltid fört bok öfver dessa förskott, upptagande dem efter löpande nummer med data då anordningarne blifvit utfärdade och anteckning om att förskotten blifvit reglerade, men den har icke låtit anteckna tiden då detta skett förr än 1869 års anmärkning kom. Detta gör att Styrelsen förut alltid kunnat säga "de och de förskotten hafva vi nu ute", men den har icke kunnat säga huru många förskott den hade ute vid någon viss passande tidpunkt. 1869 års Revisorerers anmärkning kunde derföre icke tillämpas retroaktivt på 1868 års räkenskap, hvilket förhållande icke kunnat undgå 1870 års Revisorer.

Revisorerne begärde specificerad uppgift å den under förskottstitel vid revisionsårets slut balanserade summa, och Styrelsen afgaf en förteckning öfver de förskott som stodo ute den 31 December 1868, med anmärkning att åtskilliga förändringar såväl i förskotten som kontanta behållningarne inträffat från nämnde dag och till dess kassan längre fram afslutades, men utan att i tydliga ord medgifva, att någon specifik förteckning öfver de vid kassans afslutande utestående för-

skott icke vidare kunde afgifvas. Kassan hade nemligen måst hållas öppen för så väl utgifter som inkomster långt efter den 31 December, utan att dagen för dess afslutande fanns antecknad. Nu säga Revisorerne, att Styrelsen lemnat felaktiga uppgifter, men så är ingalunda förhållandet, utan är saken den, att Revisorerna väl fått svar å hvad de frågat, men icke å hvad de ämnat fråga. Hela affären är alltså ett missförstånd. Utskottet säger att Styrelsen bevisligen lemnat en felaktig uppgift och att det icke bör vara beroende af den redovisningsskyldige att vidtaga hvilka åtgärder han kan finna för godt, jemte en mängd andra skarpa och i mina ögon obilliga saker, som icke behöfvas och icke ega sin tillämpning uti ifrågavarande fall. Styrelsen måste naturligtvis redovisa den utestående förskottssumman i nästa års räkenskap och hade redan 1869 vidtagit förändring med afseende å hvad som både då och nu blifvit anmärkt.

Om Riksdagen afåter en skrivelse till Kongl. Maj:t, och denna åter föranleder en befallning från Kongl. Maj:t till Styrelsen, så kan deraf icke blifva någon påföljd, då saken redan är för framtiden ordnad, på grund af föregående års Revisorers anmärkning. Jag hemställer derföre, om det kan vara skäl att aflåta denna skrivelse, och får yrka afslag å Utskottets hemställan.

Friherre Nordenfalk: Det synes mig att bland de många anmärkningar, som Riksdagens Revisorer af 1870 gjort, Stats-Utskottet i allmänhet med skarp blick valt ut de väsendtligaste. Den nu förevarande är en af de allvarligaste, som Revisorerne framställt, och man får vara Stats-Utskottet tacksam, för det Utskottet så väl utredt förhållandena dervid, enär det icke kan begäras att Kammaren i sin helhet skall kunna hinna göra det. Den föregående talaren har omnämnt, att Revisorerne anmärkning blifvit af Jernvägsbyggnadsstyrelsen besvarad, men han synes dervid förbisett, att i det svar, som Styrelsen afgifvit, den oaktadt mångordighet, underlåtit svara *i själfva saken*. Lika med Utskottet anser jag, att Styrelsen bör och måste kunna redogöra för den del af dess förskott, som Revisorerne annärkt och bevisat icke vara i den först lemnade specifikationen redovisade, och att derföre skrivelsens sednare del på inga vilkor bör förkastas. Hvad första delen af Utskottets förslag angår, ligger derpå väl mindre vikt, men, då kassörerne hafva en viss procent af de verkställda utbetalningarne, så tror jag att Kammaren äfven i afseende å denna del bör biträda Utskottets åsigt, och yrkar jag derföre bifall till förslaget till skrivelse i dess helhet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels, af Herr Nordenfelt, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle vid hvad i frågan förekommit för närvarande låta bero; framställde herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 9.

Herr Trolle: Emot det förslag, som Utskottet här framställt, tillåter jag mig, såsom ledamot i styrelsen för Alnarps landbruksinstitut, göra några anmärkningar. Såsom af betänkandet inhemtas, har Utskottets ifrågavarande hemställan blifvit föranledd af Herrar Statsrevisorers framställning. På denna framställning, som blifvit institutets styrelse meddelad, har styrelsen afgifvit sitt svar. Dess skäl voro i korthet dessa: att grödan den 1 Januari icke vore aftröskad och dess belopp och värde följaktligen icke kunde med säkerhet vara känd; att större delen af de arrenden, som skola till Alnarp erläggas, betalas den 14 Mars samt att det bokslut, som grundar sig på så osäkra kalkyler, vore olämpligt, särdeles vid ett landbruksinstitut. Utskottet har icke velat fränkänna styrelsens invändningar all betydelse, men Utskottet säger dock, att de betyda icke så mycket och att, då den 13 Mars icke heller kan vara en fullt lämplig tidpunkt, det skulle vara bättre att få räkenskaperna afslutade med kalenderåret, för erhållande i framtiden af ett riktigt riksbokslut. Det är visserligen uppenbart, att ett bokslut äfven kan uppgöras den 31 Decemner och uppgöras så, att man kan få det att gå ihop, ehuruval grödan då icke är aftröskad; men det blifver dock i flera hänseenden felaktigt, och för min del tror jag således icke, att derigenom vinnes hvad Utskottet menar med ett riktigt bokslut. Tvärtom blifver det i flera hänseenden felaktigt. Ett af Utskottets skäl är det, att räkenskaperna vid Ultuna landbruksinstitut afslutas med kalenderår; men jag hemställer, om det kan vara ett skäl för Alnarp att välja en olämplig tid, derföre att Ultuna har en sådan. Snarare synes det mig att tiden bör ändras vid Ultuna. Styrelsen tillträdde den 14 Mars och har alltid haft räkenskaperna afslutade den 13 Mars hvarje år. Denna tid har mer och mer blifvit i Skåne ansedd såsom den mest ändamålsenliga för afslutande af böckerna vid ett landtbruk. Skörden är nemligen der då aftröskad och kan då ungefärligen värderas. Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på hvad styrelsen i sin till Revisorerne aflemnade förklaring anført derom, att Kongl. Maj:t år 1863, då en dylik förändring af tid för bokslutet ifrågasattes, efter det styrelsen åberopat samna skäl som nu, icke fann anledning att föreskrifva någon ändring i tiden för räkenskapernas afslutande. Med anledning af hvad jag nu anført, får jag vördsamt yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Odelberg: Då jag reserverat mig emot det beslut, Utskottet fattat i denna punkt, anser jag mig ock böra uttala de motiv jag dertill haft.

Såsom statsangelägenhet betraktad anser jag det vara af underordnad vigt vid hvilken tid räkenskaperna vid Alnarp afslutas, och att uti en sådan fråga besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse, anser jag olämpligt. Deremot är det af stor betydenhet för landbruksinstitutet att icke tvingas till bokslut på en dertill otjenlig tid. Här finnas således tvänne skäl att yrka afslag å Utskottets förslag. Man måste taga i betraktande, att det icke är fråga om bokföringen vid

en vanlig landtegendom, utan vid ett stort landtbruk, der unga män njuta undervisning för att derefter i spridda delar af landet förvalta egna eller andras egendomar. Om på ett sådant ställe bokföringen är ofullständig till form eller olämplig i afseende å tiden för dess afslutande, skadar sådant på mångfaldigt sätt och synnerligast genom den felaktiga uppfattning, rörande bokföringens nytta och nödvändighet samt rörande sättet för dess ändamålsenliga ordnande, som bibringas eleverna och hvilken felaktiga uppfattning beklagligen är alltför vanlig i vårt land.

Att den tid för boksluts verkställande vid Alnarp, som Revisorerne och Utskottet förorda, nemligen den 31 December, är dertill alldeles otjenlig torde vara tydlig för en hvar, som gjort sig reda för hvad man egentligen afser eller bör afse med ett landbruksbokhålleri. Detta är något helt annat än en blott anteckning af inlutna och utgifna kontanta penningar. Uti ett väl ordnad landbruksbokhålleri ingå många andra föremål än penningar, såsom arbete, utsäde, gödning, förråd af foder och säd, både tröskad och otröskad m. m., som allt för vinnande af ett fullständigt bokslut måste vid tiden derför inventeras. En inventering vid ett landtbruk den 31 December, då efter regel förråden äro fulla, är nära nog omöjlig, och af detta jemte många andra skäl, som bidraga att göra nämnde tid olämplig håller jag före, att det må vid den af styrelsen för bokslutet valda tid få förblifva, ehuru jag visst icke anser tiden den 13 Mars vara den för ändamålet tjenligaste, men mot densamma kunna icke göras alla de inkast som emot den sista December.

Man har såsom föredöme åberopat Ultuna, der räkenskaperna afslutas med kalenderår, och äfven uttalat den åsigt, att tiden för bokslutet vid statens båda landbruksinstitut borde vara densamma. Uti denna sednare mening vill jag instämma, men under förutsättning att en tjenlig tid blefve bestämd. Jag kan deremot icke medgifva att om, såsom förhållandet läser vara, styrelsen öfver statens äldsta landbruksinstitut nödgas att, emot sin önskan, antaga en olämplig tid för afslutande af landbruksbokhålleri, styrelsen för det andra institutet af detta skäl skall påtvingas samma olägenhet.

Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande i denna del samt bifall till min reservation.

Friherre Nordenfalk: Då jag icke reserverat mig mot Revisornes framställning i denna fråga, borde jag måhända yrka, att Stats-Utskottets här gjorda hemställan måtte af Kammaren antagas, men jag gör det dock icke, under uttalande af samma undskyllan som en annan värd talare gjort, det nemligen, att ärendena inom statsrevisionen äro så många, att man icke hinner sätta sig fullt in i alla de frågor, som blifvit behandlade inom andra afdelningar än den man själf tillhört. Jag finner den siste talarens skäl så öfvertygande, att man bör lemna åt institutet sjelft att bestämma när bokslutet skall ske och anser följaktligen det ej vara skäl att aflåta den ifrågasatta skrifvelsen. Jag tror dock att Revisornes anmärkning är ganska förklarlig, då de funnit att räkenskaperna afslutades vid olika tid vid Alnarps institut och vid Ultuna, och det torde icke

hafva varit gagnlöst att en diskussion uppstått om denna sak under en stund, då derigenom måhända kan vinnas lämpligare tid för bokafslutningen vid både Ultuna och Alnarp, enär hvarken 1 Januari eller 14 Mars synas mig dertill lämpligast.

Herr Brusewitz: Denna fråga är icke af den vikt, att den kan vara värd derå offra mycken tid. Jag föreställer mig, att bokföringen vid Alnarp torde kunna afslutas hvilken tid på året som helst. Vid många andra ställen, der det är vida svårare än vid Alnarp att afsluta räkenskaperna den 31 December, måste man likväl göra det, och, när man nu ser att bokslut vid denna tid kan ega rum vid Ultuna, tager jag för gifvet att det icke bör möta särdeles svåra hinder att äfven vid Alnarp iakttaga samma tid med afseende på böckernas afslutande. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets hemställan.

Herr Arrhenius: Jag har begärt ordet med anledning af det utaf Herr Odelberg fällda yttrande, att, om Ultuna landtbruksinstitut valt en olämplig tid för sina årsräkenskapers afslutning, bör detta ej binda Alnarp till något lika olämpligt; och får jag med anledning häraf erinra derom, att Ultuna under de första åren af institutets tillvaro hade alldeles samma tid för boksluts uppgörande, som nu vid Alnarp, eller den 13 Mars, och att detta fortgick några år, till dess anmärkning skedde af Rikets Ständers Revisorer, hvilket hade till följd att en skrivelse afläts till styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut, med anbefallning att, trots styrelsens erinringar om olämpligheten deraf, afsluta räkenskaperna med kalenderår. Ehuru denna tid icke vid ett landtbruk är den önskvärdaste för uppgörandet af ett bokslut, kan dock ett sådant utan all fråga vid nämnda tid låta sig verkställa. Men äfven om detta sålunda icke skulle utgöra något hinder för räkenskapernas afslutande med kalenderår, uppstå dock så många olägenheter af uppgörandet af ett bokslut vid denna tid, att jag icke kan tillstyrka införandet deraf vid Alnarp. Tvärtom skulle det vara mig kärt, om den kraftiga protest som deremot blifvit gjord af styrelsen för Alnarps landtbruksinstitut, kunde hafva till följd, att tiden för afslutandet af räkenskaperna för detsamma ej blefve förändrad, och att sålunda äfven Ultuna kunde deraf få anledning begära tillstånd att antaga och begagna en lämpligare tid för afslutningen af dess årsräkenskaper.

Herr von Gegerfelt: När våra grundlagsstiftare i 89 § Regeringsformen tillerkände Riksdagen rätt att "om grunderna för allmänna inrättningar" besluta och hos Konungen anmäla "föreställningar och önskingar," tänkte de sig säkerligen icke att frågan om tiden för bokslutet vid ett landtbruksinstitut skulle en gång göras till föremål för denna rätt. För min del förstår jag ej hvilken tid som dertill är lämpligast, hvarom de sakkunnige yttrat olika meningar, men det förstår jag, att Riksdagens tid är för dyrbar för att här söka utreda och lösa denna möjligtvis i sig sjelf intressanta fråga och att den-

samma icke är af den vigt, att den bör föranleda anmälan om några underdåniga föreställningar eller önsknningar.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; gjordes först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

§§ 10 och 11.

Utskottets hemställanden biföllos.

§ 12.

Herr Wærn: Den af Riksdagens Revisorer gjorda och af Stats-Utskottet i den nu föredragna punkten understödda framställning angår ett ämne, som är af den aldra största vigt, och hvilket från Regeringens sida skall blifva följdt med uppmärksamhet äfven utan en sådan skrifvelse, som den här föreslagna. Jag kan dock icke underlåta att nämna, att denna sak är en bland de svåraste, som finnas, samt att det icke beror på en enkel åtgärd af Kongl. Maj:t att härutinnan meddela rättelse, utan att ämnet tarfvar en ganska mödosam utredning.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan biföllos.

§ 13.

Herr Wærn: Jag ber att få meddela den upplysning, att den åtgärd, hvarom framställning hos Kongl. Maj:t skulle göras uti den af Stats-Utskottet här föreslagna skrifvelse, redan blifvit af Kongl. Maj:t beslutad.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om jag icke hörde alldeles orätt, så upplyste nyss Herr Chefen för Finans-departementet, att den åtgärd, som här är föreslagen, redan blifvit af Kongl. Maj:t anbefalld, något som vi äfven kunnat inhemta af gårdagens Posttidning. Jag tror derföre att frågan torde böra förfalla, hvarföre jag får yrka afslag på denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

§ 14.

Lades till handlingarne.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Lördagen den 18 Mars 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 15 och protokollet för den 6 dennes.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Berg anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemna åtskilliga Kongl. propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen följande Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o angående Postverkets utgiftsstater för år 1872;

2:o angående upplåtande af mark från Carlbergs och Haga kungsgårdar till utvidgning af Nya kyrkogården utanför Stockholm;

3:o angående försäljning af en Göteborgs hospital tillhörig qvarnlägenhet i Forss ström af Ahle härad och Elfsborgs län;

4:o med förslag till förordning angående fattigvården;

5:o angående understöd af allmänna fattigvårdsmedel åt arbetsföre svenske medborgare, hvilka i nödställd belägenhet aflemnas å svensk gränsort.